

Тетяна Белімова

СЕРІЯ
Теплі
історії

ТРОЯНДОВИЙ ДЖЕМ

Брайт ★ Букс

Ви тримаєте в руках книжку із серії «Теплі історії»

Цю серію об'єднують добрі, теплі, цілющі слова, історії про людей та життя, любов і радість, смуток та усмішки, про шоколад, каву й навіть корицю, про друзів та рідних, подорожі й музику. У них поряд існують маленькі дрібниці й великі зміни, мрії та їхнє здійснення, спогади та враження.

Хоча за вікнами не завжди добра погода,
в наших книжках затишно й тепло.

ПЕРЕВІРТЕ, ЧИ ВСІ КНИЖКИ СЕРІЇ ВИ МАЄТЕ.

Ось скільки їх уже вийшло:

- «Теплі історії до кави» Надійки Гербіш
- «Теплі історії до шоколаду» Надійки Гербіш
- «Теплі історії про дива, коханих і рідних» гурту чудових авторів
- «Жменька слів для доброго настрою» Слави Світової
- «Теплі історії про кохання» неймовірних авторів
- «Історії талановитих людей» Ірини Славінської
- «Історії талановитих людей. Книга друга» Ірини Славінської
- «Теплі історії з Майдану. ЄЛюди» Крістіни Бердинських
- «Теплі історії про радість і сум» Міли Іванцової
- «Теплі історії з корицею» Юлії Смаль
- «Теплі історії мрійника» Святослава Чернія
- «Трояндовий джем» Тетяни Белімової
- «Теплі історії. Він і Вона» таких різних і дивовижних авторів

Тетяна Белімова

ТРОЯНДОВИЙ
ДЖЕМ

Київ
Брайт Стар Паблішинг
2015

УДК 821.161.2'06-32

ББК 84(4Укр)6-44

Б43

ТЕТЯНА БЕЛІМОВА

Б43 Трояндовий джем. — К.: Брайт Стар Паблішинг, 2015. — 120 с.

ISBN 978-966-2665-61-1

У цій книжці зібрані твори, що об'єднані теплотою, добротою й бажанням трішки розрадити читача в нашому непростому сьогоденні. Авторка засвідчує, що сюжети тут не вигадані, вони насправді були пережиті їхніми героями, а вже самі персонажі потім, на вушко, розказали їх у різний, інколи досить несподіваний спосіб.

УДК 821.161.2'06-32

ББК 84(4Укр)6-44

Ця книга не може бути використана повністю або частково
в будь-якому вигляді без письмової згоди автора

Літературно-художнє видання

Тетяна Белімова
Трояндовий джем

Редактор-упорядник *Ю. Шутенко*
Малюнок на обкладинці *Христини Лукащук*

Формат 60х90/16. Ум. друк. арк. 5.

ТОВ «Брайт Стар Паблішинг»
А/с 87, Київ 02002, Україна. Тел.: (044) 593 2061.

E-mail: info@brightstar.com.ua

Свідоцтво ДК №3990 від 23.02.2011

Віддруковано в ТОВ «Друкарня “Бізнесполіграф”»
02094, м. Київ, вул. Віскозна, 8. Тел./факс: (044) 503-00-45.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК №2715 від 07.12.2006.
Замовлення №

ISBN 978-966-2665-61-1

© Брайт Стар Паблішинг, 2015
© Тетяна Белімова, 2015

Віг авторки

Я ніколи не думала, що стану письменницею. Навіть не мріяла про це. А от про що справді мріяла, так про те, аби опанувати фах філолога-україніста, вступити до аспірантури, захистити дисертацію з літературознавства й вивчати художню літературу, або ж мистецтво слова, до кінця своїх днів, бо саме художній літературі віддала своє серце ще у школі. Усе майже так і сталося: навчання, потім робота і... три запланованих декрети. Між народженням дітей я й відкрила в собі здатність писати художню прозу. Мабуть, життєвих вражень у мене на той час накопичилося стільки, що вони мусили вилитися в щось таке матеріально оформлене, як текст художнього твору. І почалося...

Спершу написання маленьких оповідань, новел, есе, які розміщувалися в Інтернеті, роздруковувалися й передавалися друзям-читачам, а деякі з них навіть публікувалися в солідних часописах, таких, скажімо, як «Дніпро» чи «Літературна Україна». Так, може, було б і досі, коли б я не написала свій перший роман і не надіслала його на «Коронацію слова». Саме так! Перший роман – і відразу на найбільш знаний і престижний конкурс у галузі літератури. Насправді видавцям розіслати рукопис я не наважилася, і моєму здивуванню не було меж, коли цей твір одразу ж отримав бронзову статуетку конкурсу... Спробувала ще раз наступного року – і отримала... золото! Дива бувають! Вони навколо нас! Це я можу стверджувати не голослівно, а посилаючись на власний досвід. Адже моя письменницька історія в чомусь схожа на казку про Попелюшку, бо, працюючи роками на ниві літературних досліджень, я ніколи і не мріяла, що мої твори колись будуть виданими й розставленими на полицях книгарень серед книжок іменитих українських письменників.

У цій збірці, яку тримаєте в руках, зібрані дуже різні твори. Є тут і ранні оповідання, і новели, спеціально написані в минулому році. Проте об'єднує їх, звісно ж, теплота, що стала вже ві-

зитівкою «*Теплих історій*», доброта й бажання трішки розрадити читача в нашому непростому сьогоденні. Більше того, як авторка «*Трояндового джему*», можу засвідчити, що всі історії тут не вигадані, вони насправді були пережиті їхніми героями, а вже самі персонажі потім, на вушко, розказали їх мені у різний, інколи досить несподіваний, спосіб.

Бажаю вам приємного читання й невичерпної віри у дива навколо нас!

Сердечно —

Тетяна Белімова

Зміст

Трояндовий джем . . .	9
Розмалуй моє небо . . .	13
Vita — життя . . .	16
У твоїх долонях . . .	21
Спам (Листи від незнайомців) . . .	23
Ліхтар і Лампа . . .	29
Бронзова . . .	34
Не пропусти свою весну . . .	39
Партнер для танців . . .	43
Інсталяція щастя . . .	46
Нәпә (Бабуся з Азербайджану) . . .	51
Київська дівчинка . . .	55
Енциклопедичне значення . . .	59
Недофарбована кімната . . .	62
Півापельсина . . .	67

Побачити Париж і померти • • • 71

Подарунок із Гельсінкі • • • 75

Словник сербської мови • • • 80

Стоп-кадр • • • 85

Танго • • • 91

Твій дзвінок • • • 93

Цунамі • • • 95

Зірка Сонце • • • 99

Парні числа (Двоїна) • • • 107

Хай буде мир! • • • 111

Про авторку • • • 115

.....

Трояндовий джем

.....

Присвячую
Парасці Григорівні Дремусі.

Щось є таке ніби інтригуюче й незвичне у цьому варенні з троянд. Якесь тривожна дихотомія... Адже троянди — це краса, довершеність, гармонія, це те, що дарують коханим, що, власне, без слів означає кохання. Чи ж не троянди оспівують у художніх творах, і чи не ними надихаються на творчість? І враз — варення з троянд чи то пак трояндовий джем... Як же можна оцю красу зробити ужитковою річчю? Перекрутити на м'ясорубці? Вичавити сік? Приготувати з неї наїдок? Чи це у переносному значенні — якийсь таємний еліксир кохання й вроди? Незбагненно...

Ледь помітна рожева смуга на сході, нерівномірنا й неоднаково забарвлена — більш інтенсивно на споді, там, де небо зливається із землею, і все ясніше догори, до відтинку, до натяку рожевості. Уже не темно, але й ще не світло. Народжується день. Перший день літа, який обіцяє радість сонця, спекотну лінь і розслабленість, задоволення від існування в цьому теплому й привітному, дуже комфортному червневому просторі. Хто не любить літа, той не любить життя у його зеленому буянні й цвітінні! Немоżliво проминути цю піднесену урочистість природи, до якої готувалося все живе протягом декількох місяців! І найвищим (або найдоворшенішим?) виявом цього рівнодення всього суцього є квіти! Вони завжди-завжди ніжно-беззахисні! І немає жодного значення, чи із п'яним ароматом вони, чи ледь духмяні, яскраво-красиві, виразні, чи зовсім непомітні, прості, скромні, непоказні, невикличні... Та особливе місце завжди належало й належатиме троянді...

Прочиняєш вікно, і тьохкання невидимої пташки просочується до кімнати, заворює незрозумілим, незнаним відчуттям. Чого?

Кохання, радості, блаженства від осягнення неповторності цієї миті? Ще спить той, хто привіз тебе сюди, і довгі вії закритих очей відкидають солодкі тіні на його обличчя. Він теж уже міський і чужий тут, у цьому просторі його дитинства, можливо, тому й спить так незвично довго для тутешнього життєвого ритму. А його бабуся вже встала. Ти бачиш її зелену хустку, яка вирізняється серед природної зелені садка, не зливається із нею, ні, а, як вправний мазок-акцент художника, привертає твою увагу. Що вона робить там, низько нахилиючись над кущами чайних руж, що яскраво й духмяно квітнуть?

Розцісуєш своє довге темне волосся (ти ще не обрізала його, іще не вплелася в нього легкою павутинкою декілька срібних ниток), заплітаєш косу й вибігаєш у сад, минаючи темні сіни й старосвітську, всю у віконечках, веранду. Тут, надворі, оцей дивний аромат троянд, не прибитий ще ніякими побутовими пахощами, викінчений і досконалий, і ти... ти запам'ятаєш цей ніби нічим не особливий день на все життя. Цей пах панує над усіма ранковими звуками села: перекикуванням жінок на дорозі, співом невидимих птахів, дизиженням бджіл і ще мільйоном нерозбірливих, незнаних для тебе (і тому нерозпізнаних) нот.

— Що ви робите, бабусю?

— Рози на варення збираю, дитинко! Ходи, допоможеш! Їх треба збирати ще з рососою.

Підходиш і дивишся на ці троянди — напівплетені й напівкущисті, непоказні й не сортові, навіть напівдики! І водночас довершені та яскраві, усіяні дрібними колючками, із закрученими від тлі листочками, але їхній аромат одурманює, від них несила відійти!

Раніше ти не чула, щоб із троянд робили варення, і коли вам дають його скуштувати на вечерю (дістають із льоху минулорічне!), розумієш, що саме їли боги на своєму Олімпі! Нектар! Амброзія! Божественний, неземний смак! Окремий секрет у тому, що це не просто собі варення! Це — джем! І оці маленькі бульки повітря, що проглядаються крізь скло слоїка, додають неповторної кулінарної звабинки.

Не стало бабусі... Сивою ластівкою відлетіла її душа до вирію. І ніби цілий світ згорнувся, світ довкола неї. Порожня, сумна й заплакана веранда підсліпувато визирає на вулицю, чекає дітей і онуків бабуні Параски, як колись їх виглядала сама господиня.

За свій довгий вік Параска Григорівна, або Паша, як ласкаво називали її рідні, чимало попоїздила, бо ж була дружиною військового, багато цікавого бачила і десь у Киргизії, а може, у Казахста-

ні дізналася рецепт чудодійного варення з троянд. А ви, молоді й неуважні, так і не спромоглися записати-запам'ятати цей один із секретів її життя. Та й чи мала вона ті секрети? Нічого ніби не приховувала, навчаючи й підказуючи, та чи до того вам було?..

— Немає вже Параски Григорівни! Ой, нема! Уже рік...

— Ніхто вже не зробить варення з троянд!

— А троянди? Хто їх догляне? Пропадуть!

Ти підсідаєш до жіночок, що стиха перемовляються за поминальним столом, накритим просто на підвір'ї. Щедре тепло пізньюотравневого дня ніби припрошувало влаштувати обід надворі, а не у задусі старенького будинку. Прислухаєшся до їхніх розмов. Вони згадують бабу Пашу, що із покійником чоловіком оселилася тут вже на пенсії, — тож уже для всіх була бабусею, а по-простому, по-вуличному, бабунею Пашою.

— А що, вам бабуня Паша не розповідала, як вона варила той джем із пелюсток троянд?

— Чого ж не казала? Казала, і не раз! І пригощувала, і рецепт переписувала! Але в нас ні в кого не виходило ті бульки повітряні зробити.

— Я приходила й дивилася, як вона його варить. Поки дійшла, розвела цукор, заколотила... Не вийшло тих бульбашок!

— Ні в кого не виходило!

Ти прибираєш тарілки зі столу. Усе це так незвично для тебе — мити цей старосвітський посуд, може навіть і старший за тебе, у тазику, перетирати все стареньким вафельним рушничком і розкладати в давньому, місцями облущеному буфеті. Ти зиркаєш на куші троянд: вони всі у пуп'янках, які ось-ось розквітнуть: ще декілька днів, може, тиждень — і блідо-рожеве мереживо вкриє цю колючу, дику зелень.

— Приїдемо за тиждень? — Ти вже все прибрала й навіть устигла розкласти на столі в садку старі фотокартки, які переглядалися сотні разів, але зараз, коли все тут осиротіло, споглядання цих пожовтілих кадрів минулого набуває нового значення.

— Не знаю, я не планував...

— А я хотіла зібрати пелюстки з троянд.

— Пелюстки? Для чого вони тобі?

— Хотіла зварити той джем за рецептом твоєї бабусі! — випалюєш ти на одному диханні.

— Ти думаєш?... Варто? — Ти відчуваєш цю його приховану нехіть. Ніхто з вас не планує господарювати в обійсті бабуні Паші

по-справжньому. Це — так! Лише літня дачка для відпочинку. А цілком можливо, що й доведеться продати... Ви працюєте: графіки — здачі — ушільнення — понаднормові години... Чи ж вам до ведення сільського господарства?

Ви приїжджаєте не за тиждень, а за два: все-таки всюдисущі «графіки» з'їли майже повністю перші вихідні червня! — тож із поїздкою геть не склалося. І ти з сумом помічаєш, що майже вся земля під трояндовими кущами встелена ніжно-рожевими пелюстками. Підходиш ближче і з радістю завважуєш, що цілих троянд ще багато! Їх абсолютно достатньо для того, щоби зварити варення! Закриваєш очі, бо ж справді відчуваєш легке запаморочення від цього надто сильного аромату, але вже наступної миті розплющуєш їх і підходиш зовсім близько, майже впритул до бабусиних троянд. «Здрастуйте, красуні! — шепочеш ти. — Я хочу зварити джем із ваших пелюсток! Ви ж не проти?..»

Ти чаклуєш над великою мідною ринкою. Ти записала рецепт трояндового джему слово в слово від тьоті Раї, найближчої сусідки бабуні Паші, і тепер «наближаєшся» до того самого моменту, коли «почне булькати». Ти з переможним виглядом вимикаєш газ старенької конфорки саме тоді, коли перші «бульки» стрясають усю ринку, підіймаючись десь від самого дна цієї старенької посудини. Невже? Невже в тебе вийшло?

— Ну як? — ти заглядаєш в його очі. Ти вже достатньо прожила з ним, аби вивчити цю особливість — його очі ніколи не збрешуть, навіть якщо вуста будуть намагатися.

— Ага...

— Що «ага»?!

— Тобі вдалося, любя! Чесно кажучи, не думав, що ти звариш бабусин джем! Ні в кого ж не виходило! А в тебе... з першого разу із бульками!

Ти нічого не кажеш у відповідь. Що тут можна сказати? Ти ж знаєш, що він не сумнівається у твоїх кулінарних здібностях, лише висловлюється об'єктивно, бо так уже звик. Ти мовчиш, виходиш у меншу з двох кімнат бабусиною будиночку, де на білій стіні висить її портрет середніх років, з якого ще не встигли зняти чорну траурну стрічку (ти такою її ніколи не бачила, пам'ятаєш її старенькою й висохлою).

— Спасибі, бабусю! — промовляєш самими вустами. — Спасибі вам за те, що передали мені своє вміння!

.....

Розмалюй моє небо

.....

Я заплету своє довге темне волосся в косу (правда ж, це так схоже на імпровізований пензлик?), а кольори... кольори позичу у веселки! А ти? Ти розмалюй моє небо! Благаю! Ти — мій найкращий і найулюбленіший художник! Без тебе ці кольори — мертві, а небо — сіре й незатишне! Волосся моє розпадається окремими пасмами під рукою іншого й не тримається купи, і тоді просто неможливо малювати. Як же малювати, якщо пензлика нема?

— Розмалюй моє небо! — шепочу я тобі.

— Дурненька! Як небо можна розмалювати? — смієшся ти моїм пустошам. Але ж тобі подобається? Тобі це подобається!

— Усе дуже просто, — ледь чутно промовляю я, — все легко й просто! То чуже небо не можна розмалювати, бо ж воно далеке та недоступне, а моє — поруч! Ти лише простягни руку!

Ти слухняно простягаєш руку й торкаєшся моєї коси, а твої сірі очі питають: «Ну? Що ж далі?».

— А ти уяви! — підказую я. — От, наприклад, білий колір?

— Білий? — ти морщиш лоба (а я потайки милуюся тобою, я так люблю, коли ти це робиш, але ти цього не знаєш, ти, звісно ж, цього не знаєш! А я... я тобі ніколи цього не скажу). — Білим буває біль, коли ти не зі мною. От знаєш, білий стерильний простір, коли нічого не відбувається... порожнеча лікарняної палати, одним словом...

Я згідно киваю головою. Чи ж мені цього не знати? Я почуваю те саме, коли ти йдеш у своїх щоденних справах, а я лишаюся чекати тебе.

— Бачиш! — я навіть починаю плескати в долоні (так мені радісно). — У тебе так гарно вийшло! Далі!

— А що там далі? — піддразнюєш ти мене.

— Зелений! — підказую я самими лише вустами.

— Ах, зелений? Тут усе просто! Зелена травичка біля нашого дому, якою бігатимуть наші діти! Правильно? — Ти знову торкаєшся моєї коси, перебираючи окремі її пасма. — Так і буде?

— Так і буде! — слухняно повторюю я й вимагаю продовження. — Синій!

— Синій-синій присмерк зимового вечора, коли так тягне додому. Сніг рипить під ногами, сніг тихо й замріяно крутиться у повітрі. А я ховаю обличчя від морозу в комір своєї куртки й біжу до тебе! До твого такого осяжного тепла, до затишку нашого дому! Але я не цілуватиму тебе відразу, я почекаю, доки мої вуста зігріються від твого подиху! — і ти справді тягнешся до мене, показуючи, як ти це робитимеш.

— Ні-ні! — відхиляюся я. — Ти ще не розмалював моє небо! Бузковий!

— Бузковий? Хм! — Ти замислюєшся лише на мить, а наступної вже промовляєш: — Я — безстрашний матадор! Моя сеньйора (це, звісно ж, ти, мала) вже на балконі, а я урочистий і зібраний виходжу на арену. Мій костюм розшитий золотом, довге волосся заплетене в косу, яка зав'язана чорною (траурною, бо ж усе буває) стрічкою, а моє капоте вражає своєю бузковою довершеністю. Як грає на сонці цей шляхетний колір! А яка достоту повітряна тканина!

Я ховаю обличчя у подушку й затуляю вуха руками (мені навіть уявити страшно, що ти на одній арені з диким биком! Ти — матадор? Ой!).

— Ну що, мала? Будемо вже спатки? Я розмалював твоє небо?

— Ще ні! — я визираю з-за подушки (це моя надійна оборона на нашому дивані). — Помаранчевий!

— Помаранчевий? — перепитуєш ти, я лише киваю, бо й досі нерівно дихаю від образу сумного й прекрасного матадора. — Там-там-там... Б'ють барабани! Відбивають ритм бою! Ми — чорні й розмальовані, дикі й свавільні! І ми йдемо на полювання! Джунглі, начувайтесь! Тигри, ховайте помаранчеві боки, помережані чорними смугами! Ми — великі воїни й мисливці, і ми вже вийшли на нашу стежину!

— Блакитний! — вигукую я, скориставшись із паузи у твоєму африканському сафарі.

— Ну тут все просто! Ти ж пам'ятаєш наш перший рік?

Я все пам'ятаю, звісно, але заінтригована, мовчу й чекаю, що ж ти скажеш.

— Блакитний — це колір нашого першого спільного світанку! Я розбудив тебе, щоби зустріти схід сонця, а ти не хотіла вставати! Пам'ятаєш? (Ще б пак! Хіба таке забудеш?) Я дмухав на твої повіки, а ти все одно не бажала їх розплющувати!

Гадаю, ти заслуговуєш на поцілунок! Можливо, навіть на декілька, які легкою, крилатою зграйкою ось-ось уже спурхнуть із моїх вуст, але ж... залишився ще один колір! Мій улюблений!

— Червоний, — шепочу я. — Що скажеш?

— Червоний — це коли я вперше побачив тебе! Ти підняла на мене очі й так почервоніла!!! До пристойної непристойності!

— Неправда! — я вкрай обурена. — Це ти почервонів!

— Чого б я брехав? Ти ж себе не бачила у той момент. А я дивився на тебе й думав: «О! Ця дівчина мені подобається! Вона явно у захваті від мене — з першої хвилини!».

— А от і ні!

— А от і так!

— Таки ні!

— Спатки, мала? Я вже розмалював твоє небо?

Твої сірі очі сміються — тобі подобається піддражнювати мене. Але я не серджуся, адже ти — мій найкращий, мій найулюбленіший художник! Ти той, хто надихає мої кольори!

.....

ᵂVita – життя

— Алло! Алло! Всесвіте! Ти чуєш мене? Чуєш? У мене народився син! Сьогодні — на світанку — о третій десяті!

Світе мій ясний! Світе, що в мені, перетворений на світло, на чарівне мерехтіння, на ватру, яка палить, нуртує всередині невситимим і невсипущим вогнем. Я — чаша, сповнена радощів, світла й божевілья! Так, я — Грааль: у мені заховано сокровений сакральний зміст життя. Піднесіть сірника до мене, і він запалає від ярого, всепалючого, всепоглинаючого щастя, мого щастя! Бо я — батько, сьогодні я — батько, і завтра я буду батьком, і притискатиму до себе у нескazanному блаженстві це маленьке, майже невагоме, беззахисне, яке потім упевнено й гордо даватиме мені свою ручку, а колись, про це поки не хочеться думати, так от, колись підставить своє доросле мужнє плече під мою вже зістарену плоть.

У цьому червневому рівноденні, коли ніч відступила й здала свої позиції, її майже немає, вона побіліла, а десь, можливо, й зовсім не стелилася, бо сонечко так і не заховалося за обрій, прийшов Ти на цей світ. Прийшов, аби звістити мені, твоєму татові, радісну новину: смерті не буде! Її вже не існує. Принаймні не для мене, не в моєму житті. Бо ось я стою й тримаю тебе — малесенький згорточок на руках — і відчуваю, що це і є безсмертя. Цей простий генетичний ланцюжок — моє єство, повторене в тобі, — нагадає мені оте стільки разів чує «смерть поправ». Життя — вічне: я — жменя пороку, з пороку земного сотворений, щоби колись у земну твердь і повернутися, породив тебе так, як породили мене свого часу. Роман породив Івана, а Іван породив Тараса, а я, Тарас, породив Тебе, ще не названого, ще без імені, але вже існуючого, живого, реального! Ти всього на мить відкрив свої оченята, але я встиг зафіксувати, вловити їхню синь, таку ж, як у мене. Мої риси, особливості міміки й характеру, схильності й уподобання проростуть у тобі так, як свого часу дозрівала в мені інформація мого роду, входили в силу успадковані від попередніх поколінь гени. Я існуватиму, доки житимеш

Ти, синку: у русьвості твого-мого волосся, у широкому розмахові твоїх-моїх плечей, у твоїх-моїх міцних м'язистих руках, у загалом твоєї-моєї кремезній статурі. Я існуватиму, доки існуватиме мій рід, доки буде на світі хоча б один представник мого ДНК!

Червневі пахоші троянд, які ні з чим не переплутаєш, не зрівняєш! Довершений аромат ще нічим не прибитий: машин майже немає на світанкових вулицях мого міста, і тому ані бензиновий, ані нікотиновий смог не вносить жодного дисонансу в цю тремтливую ранкову симфонію. Обрій уже підсвічується червонястим, ледь вловимим мерехтінням, навколо помітно посвітлішало. Повітря стало мутнувато-прозорим, і нічні ліхтарі, які все ще блимають своїми жовтими очиськами, вже не виглядають, як феєричні нічні світила, а радше як утомлені й зужиті повітряні кульки, що літали-тріпотіли всю ніч на бомондних збіговиськах і ось зараз, утомлені й прибиті, просто заплуталися на стовпах електромереж і сумно майорять на вітрі, ніяк не можуть відчепитися, щоби линути небом усе далі й далі.

День прокидається, струшує з себе залишки сну. У лікарняній палаті не запалюють світла, лише тонка смуга просочується крізь скляні двері з коридору й кидає довгу тінь від стільця, на якому сиджу я й тримаю на руках Тебе, мого новонародженого сина. На ліжку під стіною лежить та, що Тебе народила. Вона ще не відійшла від наркозу. Я вдивляюся у ледь помітні в передранковій темряві обриси її тіла в синювато-скляній казенній льолі, у її беззахисну перед болем і мукою фігуру, бліде, навіть білувате, якесь аж знекровлене обличчя. Ось вона поворухнулася, відкрила очі. Її погляд ще нічого не фокусує, не виражає жодних емоцій чи думок. Вона — ще — не — тут, вона ще там, у фантомному світі свого кошмару. Одразу згадалось, як останнім часом переповідала свій страх, що проростав крізь сні й погані передчуття, від якого всі, і я також, просто відмахувались: мовляв, жінка у тяжі, що з неї візьмеш? А вона таки щось відчувала, щось знала про себе гнітюче й невідворотне...

Як добре, що все скінчилось! Що все обійшлось, що вона житиме в цьому безумному світі, вже однією своєю присутністю змінюватиме його на краще! Як мені шкода її! Я бачу, як вона ворухить тонкою рукою, ніби щось шукає, і пластиковий білий катетер, що безжалісним жалом упився в її зап'ясток, теж ворухиться, ніби живий.

— Мамо! Мамочко! Чому шепочу? Боюся... Боюся збудити його, мого синочка... Алло! Ти мене чуєш? У мене народився син! Не кричу! Не буду! Мамо!

Ні, звичайно, я не плачу. Це від безсонної ночі, від радості й хвилювання пережитого відчувається якась дивна різь в очах, туман, чи, може, просто мошка крізь ледь прочинену кватирку просочилася й заслала вільне фокусування предметів непроханою сльозинкою.

У лікарняному садку співає соловей. Він виводить осанну сонечку, що вже показалося крайнеба, витьохкує так солодко, так граційно до болючого щему в грудях, виводить пісню кохання, возвеличує все, що живе там, за легкою прозорістю віконного скла. Ти чуєш, синочку? Слухай. Вбирай красу цього світу по краплинці, по крапельиночці відшукувай скарби в кольорах і звуках природи, вникай, серцем відчувай рукотворну людську красу, і лише поганого, злого, недоброго із лукавою посмішечкою чи зловтішним смішком остерігайся й не приймай ніколи, хоч би чим воно себе виправдовувало, хоч якими б намірами прикривало свою ницу сутність.

* * *

Я відкрила очі... Невже я жива? І це мої руки й мої ноги, і я навіть можу поворушити ними?

Я була за гранню й повернулася, щоби знову відчути радість буття? Душе моя, де ти блукала, поки народжувався мій син? Мені було так страшно в цьому понівеченому від болю тілі! І тоді, коли свідомість уже затьмарювалась від муки, останньою притомною думкою в голові пронеслось: що, ось — так — усе — і — скінчиться? Без попереджень? Без підготовки? Нагло й раптово, навіть буденно? Це і є кінець? І — що — буде — зі — мною — після — кінця? Не з тим, оповитим у блакитний целофан нещасним тілом, а зі мною?

Чому все-таки Ти народився вночі? Я так цього боялася! Загубитися в темряві й не побачити більше денного світла! Боялася гупої, без жодної зірки, без жодного місячного промінчика ночі, коли зловісні тіні, нечутні й невидимі, розчинені в навколишній темі, невідворотно зближаються біля ложа. Хоча б один передсвітанковий промінець розжене їх надією нового дня, але до цього ще треба дожити...

— Це наслідки наркозу, це наслідки наркозу, це наслідки наркозу, — без кінця промовляє чийсь знайомий, тільки б зробити зусилля й пригадати, чий, голос.

І цей мигаючий кадр, як у телевізорі, що його заклонило, через увесь екран навколишнього сприйняття, — теж наслідок наркозу?

Зрозуміло... Мабуть, мені зрозуміло, адже це я думаю й відчуваю? Я знову думаю, знову відчуваю й знову сприймаю інформацію... Моя рука тягнеться за пляшечкою води на тумбі, але я не можу взяти й утримати її, і тоді хтось напуває мене, як немовля, і дбайливо вкладає знов у ліжко. Але я не хочу вкладатися! Я хочу бачити моє маленьке ніжне вимріяне й уже давно-давно люблене дитятко! І тоді мені його підносять! Я дивлюся на нього й не можу повірити! Господи! Лише Тобі під силу сотворити таке диво! З мікроскопічної молекули зростити це осяйне рожеве дихаюче крихітне тільце!

Уже майже світло, по-літньому свіжо й росяно. Вранішній озон наповнює груди, дихати легко та вільно. Крізь вікно сочиться день, і віконна рама, пропускаючи його крізь себе, відбивається на підлозі велетенським хрестом, який чітко видніється у напівтемряві лікарняної палати. Неприємний скреготливий звук привертає мою увагу. Це білий, як сніг, голуб, перебираючи лапками по жерстяному підвіконні, походжає зовні за вікном. Яку звістку приніс ти нам, білосніжний посланцю? Ти ангел чи Божий Дух? У природі просто не існує таких, як ти, альбіносів, чи, може, білосніжно-позбавлених будь-яких чорних недосконалостей птахів! Ти — привид чи плід моєї уяви? Ні, це не вікно, тепер я знаю, — це містичний портал у всесвіт, сьогодні це вихід, чи, може, вхід, через який прилинула у наш світ безгрішна душа мого новонародженого сина! Що мені ця мука, яка минула, що мені всі пекельні випробування, якщо народилося нове життя! Людина, нова людина нового тисячоліття лежить біля мене! І всі страхи минули, біль минув, страждання скінчилися...

Я бачу Тебе, мій синочку! Бачу Твої стиснуті в міцні мужицькі кулачки рученята й розумію, чому Той, Хто народився колись, уже однією Своєю з'явою в цьому світі визволив усіх від перворідного гріха. Народження нового життя спокутує наші провини, дає надію, що людина, яка щойно з'явилась, буде кращою, духовнішою, досконалішою за нас, уже існуючих, тих, що вже встигли обпекти свої безсмертні душі, закаляти їхню чистоту, осквернити світильники всередині. Звідки береться з часом ця душевна недосконалість, яка породжує недосконалість тілесну? Де, у яких надрах нашого єства виринають злоба, нечесність, несправедливість? З якої причини виникають душевна черствість, байдужість, скупість, якщо всі ми, незалежно від нації та раси, приходимо в цей світ однаково довершеними, відкритими й чистими?

Синочку! Їж тіло моє і пий мою кров, бо чим же ще, якщо не плоттю й кров'ю, є моє материнське молоко? Я так хочу перели-

вати це ще одне благословення в тебе й цим давати тобі життя, силу, міць — до останнього мого дня, до останнього мого подиху, до останнього мого слова. Бо все колись має завершитися, і навіть ці небеса над нами колись мають бути згорнуті ангелами небесними... Але зараз, коли душа моя перебуває у чертогові радості й світла, я хочу лише величати цей день за вікном, цей день, у який з'явився Ти! І останнім словом цієї сповіді нехай буде просте й досконале, зрозуміле всім АМІНЬ.

.....

У твоїх долонях

.....

Ранок. Тиша. Ролети щільно зсунуті, але крізь їхню білу незайманість уже пробивається світло нового дня. Прокидаюся. Знову в твоїх долонях! Я знову в твоїх долонях... Дивлюся на підсвідому беззахисність твого обличчя. Коли ти спиш, ти зовсім дитинний і ніжний. Ти це знаєш? Коли ти блукаєш незваними світами уві сні, ти лише мій. Це тобі відомо? «Мій ніжний!» — шепочу, аби не порушити цю твою внутрішню гармонію, притискаюся чолом до твого чола. Ти це відчув і лагідно всміхаєшся, ще не прокинувшись. «Мій коханий!» — уже свідомо усмішка блукає твоїм обличчям.

У твоїх долонях. Мій світ — у твоїх долонях. І від того, як ти ске-руєш рух (чи прискорення?) мого нового дня, залежить усе: мій настрій, робота, безкінечні розмови з друзями у чаті й поза ним (у реалі? ага!). Ти ж це знаєш? Ти це знаєш.

— Будь моїм ніжним, — шепочу в твоє напівпробудження-напівсвідомість.

Ти це чуєш і притискаєшся до мене, твоя неголена щока лягає на мою. «Боляче, колючка!» — сердито шипить моє підсвідоме, а ти, відчувши це (а може, почувши цей мій внутрішній голос), вибачаєшся очима.

— Ще півгодинки? Добре? Звари поки мені кави! — І ти спокійно відвертаєшся від мене, аби додивитися свій сон.

«Я?! Кави?! Не ти?!» — тупаю ногами від образи, звісно, лише подумки, я лише подумки можу кричати на тебе й тупати ногами від образи.

— Вже пізно! Час прокида-а-атися! — зіскакую з ліжка і піднімаю ролети, одним спритним, майже професійним рухом примудряюся підняти обидві вікна. — Встава-а-ай!

Сонячне світло, стримуване цією штучною перепорою, вливається біло-пінним потоком до нашої спальні. Я завжди мріяла про спальню вікнами на захід, аби червоний диск сонця відображався

прихованим мінором на білій підлозі нашого білого помешкання, але ж ти любиш мажор нового дня! А я... я люблю тебе!

— Побудь моєю ніжною! — дражниш ти мене, зумисне тоненьким голосочком повторюючи мою фразу. — Піди на кухню й звари мені кави!

— Що? — закочую очі від нового нападу образи, хапаю з підлоги декоративний диванний валик і кидаюся в серйозну атаку.

Але ти спритніший! Хутко ухилившись від прямого влучання, тікаєш і ховаєшся у ванній.

— Зайнято! Я голюся! Не заважай! — відгукуєшся ти не відразу, може, не розчув крізь шум води, що я тут шкребуся й навіть уже сердито стукаю у двері? — Люба! Іди на кухню! Сніданок, люба! Хочу вже снідати!

Плентаюся до кухні. Відчиняю в задумі холодильник (омлет був учора, ковбаси ти не любиш, тому я її не купую): сир — кефір — яблука — апельсин — виноград — оливки... Отже, оладки з яблуками й канапки із сиром? А ще кава! Звісно, як же без неї? А собі — улюблений чай із шипшини з медом!

Умикаю канал новин. Дивлюся на картинно-красиву дикторку й раптом згадую, що я досі незачесана (довге волосся лише прихоплене резинкою наспіх), а цей халатик... Не пасує мені, одним словом, сидіти з тобою за цим красиво сервірованим столом у такому вигляді! Біжу назад до спальні.

Коли я повертаюся, ти вже майже покінчив зі сніданком і весь такий зібраний і підтягнутий — думками не тут (на роботі? на роботі!), а в мене сьогодні неробочий день (я працюю не щодня).

— Я хочу бути твоїм ніжним! Дай руку! — Твої сірі очі виблискують веселими бісиками.

Що ти ще замислив? Я несміливо простягаю свою праву руку тобі назустріч і тоді помічаю, що на твоїй долоні піною для гоління виведена квіточка.

— Це нарцис! Бачиш — шість пелюсток? Тільки не жовтий! — І ти міцно притискаєш цю імпровізовану картинку до моєї розкритої долоньки, лишаючи неточний відбиток намальованої на твоїй руці квітки. — А ввечері будуть справжні! Скільки ти хочеш, люба? Відерце? Два?

— Скільки вміститься у твоїх долонях! — Я ніжно притискаюся до твоєї гладенької щоки й одразу відпускаю тебе. — У твоїх долонях!

.....

Спам

(Листи від незнайомих)

«Пане Любомире! Моє вітання!

Я знаю, що ви шукаєте друга по листуванню для практики української мови. Вашу адресу я взяла в літній школі україністики — ваш приятель Марко, який прибув на навчання з Канади, передав мені записочку з поштовою адресою Любомира Наливайченка. Хай це і вкрай старомодно, але я так само, як і ви, прихильниця живого листування, коли лист не просто падає в твою електронну скриньку (а якщо з людиною ти особисто не знайомий, то існує велика ймовірність, що допис автоматично впаде у спам), а потрапляє тобі до рук у справжньому конверті з маркою! Ти можеш одразу розрізати його цупку білу обгортку, де у відповідних графах вписано твою адресу й адресу відправника. А можеш покласти листа на комоді в передпокої, аби помилуватися ним якусь часинку — білою, ледь підсиненою незайманістю конверта, списаною акуратними (а подеколи й «захмелілими») літерами! От бачите! Неможливо позбутися атрибутів всюдисущого Інтернету! Навіть у графічний, звичайний лист просочилися безпардонні смайлики.

Тож ви тепер маєте мою адресу, і якщо ще зацікавлені у спілкуванні українською з абсолютно незнайомою людиною — я до ваших послуг!

Щиро — Єва»

«Доброго дня, Єво! Чи можу тебе попрохати, же би могли спілкуватися «на ти» й уникнувши тих «панів-паней»! Я проглянув твій профіль у Фейсбуці й отримав опінію, же ми з тобов одного віку. Думаю, не зле нам буде йти спілкування, якщо почуватимемося, ніби приятелі!

Наразі хочу перепросити за помилки! Знаю українську змалку й відвідував українську клясу вікендом. Також у моїй родині роз-

мовляють українською. Але маю думку, що не зовсім годен писати за правописом. 😊

Мені дуже сподобався твій лист! Склалася опінія про тебе як про веселу й товариську дівчину. Напиши, будь ласка, більше про себе.

Я маю розказати трохи й про себе теж. Два роки тому завершив навчання в університеті «Конкордія», це у місті Монреалі. Зараз працюю в National Chemical Laboratory. Біохімік. Родини поки що не маю. Буду очікувати на звісточку!

Радий знайомству!

Любко»

«Привітик, Любко!

Яка спокуса написати тобі Інтернетом і відразу отримати відповідь, аніж чекати два тижні на лист, доставлений поштою! Але в нас інші правила! І знаєш, мені це подобається! У мене вже з'явилася звичка завертати у під'їзді не до ліфту, а до стояків, на яких розміщено поштові скриньки. А раніше я заглядала туди раз на місяць, аби забрати рахунки до сплати й звільнити цю маленьку бідолашну скриньку від усякого рекламного спаму (так дивно! і це зовсім не той випадок, коли лист незнайомої людини, із якою б ти, можливо, і хотів заприятелювати, переміщується до віртуальної папки «спам», а згодом буде назавжди видалений! і ти так ніколи й не довідаєшся про це!) І так дивно, що ти принципово уникаєш інтернет-життя. Може, воно таки правильно? Це ж лише сурогат, не більше! І тебе нема в жодних соцмережах цього світу. Тебе ж нема в жодних соцмережах цього нашого-вашого інтернет-задзеркалля?

Хочу відкрити тобі маленьку таємницю: насправді мене звуть Євдокія — на честь бабусі Дуні, татової мами. Це татко «наполіг», аби отримала таке поетичне й водночас старосвітське ім'я! Але мені страшенно не подобається Євдокія, от українська письменниця Докія Гуменна розв'язала цю проблему дуже просто — відкинула перші дві літери свого «нецікавого» імені, і тому я свідомо спростила собі життя, ставши Євою.

Навчаюся вже другий рік в аспірантурі, пишу дисертацію з історії української літератури. Теж не маю поки що родини.

Такі справи! До звісточки!

Єва»

«Єво! Вітання!

Ти так смішно написала про своє ім'я! Був вельми втішений читати!

Поломив собі праву ногу під час рафтингу. То була мою перша спроба! Вельми мені не щаслива! Мушу сидіти вдома. На працю поки не годен ходити, але маю таку приємну змогу багацько читати. Що порадиш із української літератури?

Як тобі ведеться? Чи любиш ти якісь спортивні руханки?

Надсилаю знімку на твоє прохання!

З нетерпінням очікую на твою звістку! Також маю тепер гарну звичку навідувати поштову скриньку.

До побачення, Єво!»

«Любко! Привіт!

Дуже шкода, що сталася неприємність і ти ушкодив ногу! Сподіваюся, що незабаром одужаєш і зможеш знову ходити на роботу й радіти життю!

Коли я надсилала тобі першого листа, у моєму місті зацвітали каштани й шумовиння білого бузку на розі мого будинку наповнювало ледь не всю вулицю витонченим ароматом! А зараз у кришталевій тиші моєї тихої, як на столицю, вулички лунким згуком падають каштани. Інколи, під час цього свого польоту, вони втрачають частинку колючої зелено-пошерхлої шкаралущі. Скажи, чи й у твоєму місті ростуть каштани? Бузок сумно тріпоче під осіннім дощиком своїми красивими, серцевидними листочками. Осінь. У місті — осінь. Не люблю її. Хай скоріше минає! Поступається місцем сніжно-білій холодній красуні!

Докладаю до листа список позицій із української літератури. Я назвала його так: «Десять творів, які неодмінно має прочитати кожен українець» ☺. Навіть не уявляєш, як довго я його складала! То була справжня мука — відкинути зайве і викласти кістяк основного! Це — класична література. Опануєш її — перейдемо до сучасної.

Про спорт — у дитинстві ходила до басейну й на ковзани.

Ще раз зичу швидкого одужання!

Єва ☺»

«Привіт, Єво!»

Ти ніби моя вчителька з української літератури! Це тяжке завдання — прочитати разом стільки творів! Маю думку, що не впораюся навіть до Різдва!

Нога вже мені не болить. Хутко буду ходив до праці.

Як тобі ведеться?

І так: у моєму місті є каштани! ☺

Любоко»

«Випав перший сніг! Шкода, що на сучасних склопакетах мого міста вже нема морозяних візерунків!

Сьогодні зловила сніжинку на рукавичку! Довго милувалася математичною довершеністю її точно обрахованих ліній!»

«У нас снігу взимку багацько буває! Перемети! До метру та навіть більше! Але їх швидко прибирають! Дороги тут завжди чисті!

Чи ти вже все підготувалася до Різдва?»

«Новорічні свята стрімко наближаються, так стрімко, ніби котишся на санчатах з гори у далекому безжурному дитинстві. Уже незабаром буде Новий рік! Так люблю його святкувати! Запах свіжої глици, ледь вловний у тягучому морозному повітрі! А ще смак мандаринок! Чи й у вас є такий звичай: на Новий рік купляти багато-багато мандаринок?

А ще знаєш, я б дуже хотіла тебе побачити! Може, це якесь химерне бажання. Ми ж лише друзі по листуванню, чи не так?

Сподіваюся, твоя підготовка до свят також успішно минає!

Єва»

«Єво! Ми не лише друзі за листами! Я те відчуваю. Маю надію, що мої почування є однаковими з твоїми! І знаєш, я давно вже мав таку мрію поїхати в Україну. Буду щасливий нарешті здійснити її. Думаю, коли матиму річний відпочинок влітку, прийду в Київ!

На Різдво хочу, з твого дозволу, зателефонувати тобі! Ми з братом плануємо на свята піти на лежата у гори, але там є зв'язок! Тож до дзвінка наразі!

Ні, у нас на Різдво нема багацько мандаринок у господах, радше багато цукерок. Мандарини є цілий рік — хто любить, купує собі! Але то, певно, гарно — їсти мандаринки на Різдво!

Любомир»

«Любко! Вітаю з Різдвом! Хай у твоїй родині все буде добре! Чекаю на твій дзвінок на свято! Почую твій голос! Уперше! Маю певні передчуття!!! Чи справдяться? Я чекаю!

Любко! Я чекаю».

— Алло, Єво! То є ти? То Любко говорить! Алло, Єво!!! Чого ти смієшся?

— Привіт, Любко! То, певно, від радощів! Почула твій голос! Я так довго мріяла про це! (І він саме такий, яким я його й уявляла, — цього я тобі, звісно, не скажу! Ще ж рано для таких зізнань! Ще ж рано, Любку, для таких зізнань?)

— Єва, я вітаю тебе з Різдвом! Христос народився! Славимо Його! І я страшенно радий, же маю таку можливість спілкуватися з тобов!

— Я теж рада, Любку! (Я просто щаслива!)

«Вже зовсім скоро побачимося! Аж не віриться! Майже рік минув відтоді, коли я написала тобі першого листа! У Києві знову цвітуть каштани!»

«Забронював квитка, а завтра вже піду до авіакомпанії, же би викупити його. Потому потелефоную тобі, аби точно записали, о котрій прибудуть. Побачимося на льотовищі!»

Півонії, бордові півонії з бабусиноного садка затиснуті в Євиних долонях. У залі очікування гамірно, шумно, іноземно. Уривки чужих мов накладаються своєрідним палімпсестом на рідну українську, якою вже оголосили прибуття того самого заповітного літака з Брюсселя, бо ж прямого рейсу з Монреалю до Києва поки що нема, і сповістили про прибуття ще декількох рейсів, що приземлилися одночасно з брюссельським. У долонях Єви крім квітів ще роздруковане на стандартному аркуші великим шрифтом ім'я та прізвище Любомира, хоч вона сподівається, що й так його впізнає у натовпі іноземців. Вона ж впізнає?

Він перший побачив Єву серед зустрічаючих родичів-друзів-знайомих. І офіційно-білий аркушик сам опустився донизу — зужитий папірець, абсолютно зайвий у цій зустрічі двох. Це сонячний зайчик заграв Євиним обличчям, від чого до легкої усмішки примішалася ледь вловна сльозинка? Цей сонячний зайчик засліпив Любомира, і він так і застиг на нейтральній смугі за червоною стрічкою контролю! Застиг за два кроки до Єви!

Сонячний літній пустотливий зайчик! Побіг собі далі у своїх легкокрилих справах, зовсім не завваживши ніякової Євиної

усмішки й невдало прихованого сум'яття її супутника. До нього лише долинуло: «Яка ти чудова! Я саме такою тебе й уявляв!». І як неспілива луна, загублена, майже розчинена у цьому галасливому місті: «Я така щаслива, Любомире! Безмежно щаслива!».

.....

Ліхтар і Лампа

Шумливі осінні потоки: лине з дерев золотаве ясне листя, а іноді ще й зелене, але з широкою смугою сухого, прив'ялого, сірого, багрянцем оторочене, вже старе, немічне й безсиле, мертво лягає на мокрий від безкінечних вересневих дощів асфальт. Останнє міське тепло, що, здається, просто осіло навколо кам'яниць, заплуталось між металевими ярусами гігантської телевежі, примостилося, як бездомний волоцюга, під історичним монументом у парку, але подме сіверський холодний вітер, захлюпочуть потоки льодянистого, сталевो-сріблястого, справжнього жовтневого дощу, і разом із вогким ранковим туманом розтануть крихітні залишки літа.

Ліхтар — справжня окраса умовної, з бетонних плит складеної алеї, що тягнеться вздовж узятій в колектор нещасної, ледь при томної, нещадно засміченої річечки. Виконаний в одному архітектурно-чавунному стилі зі своїми братами-ліхтарями, із дерев'яно-металевими лавицями між ними, одноногими смітницями й дугоподібним, із різьблено-закрученим поруччям мініатюрним містком, перекинутим через ту саму колекторну річечку. Ліхтар стоїть першим від дороги в шерензі собі подібних, на тонкій довгій ніжці, прикрашений чудернацькими вензельками, а-ля ХІХ сторіччя, чорно-лискучий, обклеєний у декілька пластів, аж поки сягає людський зріст, оголошеннями всіх кольорів і будь-якого змісту. Світить він регулярно з дев'ятої вечора до шостої ранку в цьому раю для собачників і їхніх улюбленців, освітлює, буває, нічні орґії безтямно п'яної молоді або вечірні посиденьки місцевих безхатків. Удень простір перетинають ті самі любителі собак і пива, зрідка прибивається на лавицю під ним якась самотня пенсіонерка інтелігентного вигляду чи молода пара з дитячим візочком. Літом незнищенні легіони різнокаліберної мушви так засиджують матове скло його класичних віконць, що здаля воно виглядає притонованим, як у сучасних автіваках, узимку ж величезні застигли бурулі мутно-молочного кольору різнорозмірними сталактитами

звисають на всі чотири боки, і велична снігова шапка Мономаха охайним конусом височить на його маківці. Ліхтар виглядає витонченим естетом у навколишньому занедбаному ландшафті, йому, мабуть, більше пасувало б стояти десь у невеличкому скверикові тихого центру, ніж у цій зоні відпочинку депресивного спального району і, за сумісництвом, промзони. Однак, за задумом невідомого населенню зодчого, він став окрасою саме цього невибагливого робітничого куточка.

«Приємніше за все, — можливо, мислить Ліхтар, — світити воєни, коли ранні сутінки доносять шум ще не скорочених на зиму літніх поїздів». Цей гомін недалеких залізничних колій, гучний посвист локомотиву навівають солодку тугу за літнім теплом, нещодавньою спекою, ніби доносять гіркувато-солоний дух моря, і безперервний шурхіт хвиль вчувається в цьому одноманітному перестукові коліс по рівних металевих рейках. Білувате ліхтарне світло відкидає золотаві полиски на вологі поклади опалого осіннього листя, і вітер розносить присмак першого, влаштованого двірниками згарища, сумну звістку того, що чекає на всю цю довколишню красу, яка буде нещадно зметена з асфальту, повигрібувана з пожухлої, сухої трави, згорнута, страмбована й спалена на задвірках біля смітників.

Сучасне життя диктує свої закони, нав'язує свої стереотипи, заганяє в інтернет-кут, розставляє рекламні щити. Бігборд, простий собі бігборд без трикутної тривимірності, яка кожні двадцять секунд змінює картинку огляду, примостився якраз біля центральної алеї парку, і крайня його люмінесцентна Лампочка не лише освітлювала предмет зображення, а й із місця свого розташування могла без жодних перепон роздивлятися Ліхтар, що був від рекламного щитка за якихось десять метрів. Люмінесцентна Лампочка — модна вискочка, схожа на знеособлено-тонке породження від офісного планктону, коли значення має лише форма, зовнішній лоск, упаковка, так би мовити: бездоганний одяг, досконала зачіска, гелево-накладні нігті, нічого природного, жодних емоцій. Люмінесцентна дама китайського походження роздивилася Ліхтар до найменших подробиць, і якось сама собою завелась у неї доволі неприємна звичка порівнювати своє й Ліхтаря існування, оцінювати відмінності, вишукувати розбіжності та все тлумачити на користь Ліхтаря. Вона висить над самісінькою дорогою, і автомобільні викиди, безперечно, шкодять її здоров'ю, а от дехто насолоджується чистим парковим повітрям, стоїть майже

над річенькою. Вона мала нещастя народитися в бідній китайській провінції, і в неї було важке дитинство, тоді як деякі народилися у столиці, каталися як сир у маслі ще з дитинства. Що вона освітлює? На що марнує своє життя? Усілякий рекламний мотлох, масні пики політиків, безглузді передвиборчі гасла. Натомість дехто ніби на позиттивному курорті відкидає знічев'я приглушені матовим склом промені на одну й ту ж саму, не дуже широку доріжку.

«Кожен вечір має свій колір, свою насиченість, свій настрій», — так думав Ліхтар. Він був усім задоволений і навіть не помічав нещодавно встановленого рекламного щита, як, між іншим, і люмінесцентної Лампочки на ньому, яка щодня у світлу пору доби втуплювалася в нього, не зводила з нього свого затушеного вдень, але все одно зрячого ока. Щодня світиш неоднаково, і це зовсім не залежить від погодних умов і повноти місяця, не пов'язано з перепадами напруги чи зменшенням електроенергії. От, приміром, сніг. Його треба освітлювати блакитнувато-холодним, срібlistим сяйвом, нагнітати навколо себе сніжинки, які, залежно від вітру, чи то крутяться в шаленому ритмі, рухаючись по колу незрозумілими траєкторіями, так, що не ясно, догори вони літають, чи все ж опускаються донизу, чи то урочисто й повільно великими, білими, лапатими хмарулями осідають на перехожих, на їхніх домашніх песиках, засипаючи сліди й хорошого й поганого, всього, що відбулося біля Ліхтаря за день.

«Чому так у житті буває, що одним все, а іншим лише рекламний щит?» — не вгавала-таки Лампочка. І вона теж би хотіла бути такою ж високою, на стрункій підпорі, а не звисати з тоненької курдуплястої коротулі. Вони, якщо б могли, заховали б її так, аби вона й найменшої тіні не кидала на щасливо усмінене обличчя реклами. А дехто, між іншим, височіє, помітний здаля, неприхований ні кущами, ні деревами, перший від дороги.

«Усе ж найкраща пора року — весна», — такі думки легко прочитувались у обмерзлому полисківі осіннього ліхтарного світла. Ось під Ліхтарем стоїть Він, увесь сповнений весняного шумливого, можливо, навіть першого, і тому чистого й осайного почуття. Він чекає на Неї, притискає до себе букетик нарцисів, може, у Нього в кишені прихована шоколадка, бо Вона, звичайно ж, ласунка. Його обличчя у ліхтарному світлі виглядає білою машкарою П'єро: ті ж схвильовані очі, опущені кутики вуст (а раптом Вона не прийде?), ті ж поетичні рядки, що складаються й розпадаються в голові, а ненаписані вірші промовляються пошепки, навіть на морморандо

(може, їй не сподобається?). Але ось лунає дзвінкий перегук підборів у кінці алейки, і в окреслене ліхтарним світлом коло на асфальті вступає Вона. А, так це і є Вона? Та сама, яка стільки разів ще школяркою в гурті подружок — щебетливих синичок — проносила повз нього, коли прямувала зі школи чи у школу? Та сама, що темними зимовими вечорами верталася з хорових репетицій, боязко бігла з трамвайної зупинки до батька, який чекав тут на неї, спустивши з повідця їхнього песика, заскнілого за день у задушливій, із пересушеним від розпечених батарей повітрям, квартирі? Він і Вона, зустрівшись, нічого не кажуть, промовисто мовчать, — а які ще потрібні слова, якщо уста в цей вечір, у цю ніч призначені зовсім для іншого?.. За мить вони розчиняться у темному тлі весни, там, за рампою ліхтаревого світла, де соловей солодко виводить міську пісню кохання, хоч, може, й не відає про це, а просто віддається плину почуттів.

В осінній мрячний від холодної, монотонної сльоти вечір приємно згадувати весняне побачення, думати про ліниву літню спеку, знічев'я оглядати вулицю, ковзнути поглядом по дорозі, рекламному щиткові над нею.

«О! Втупився! Дивиться просто на неї! Що? Не бачив ніколи підгузків? Так подивись! Для таких, як ти, я їх спеціально й освітлюю! Робота у мене така!» — Лампочка й зраділа, що Ліхтар побачив її нарешті, й оскаженіла водночас. Бач, який весь із себе! Елемент урбаністичної естетики й світильник — два в одному, як шампунь і кондиціонер в одному флаконі, що вона недавно підсвічувала! Раптом скрегіт гальм і надривний звук тертя — гальмування — і — задніх — і — передніх — коліс об асфальт відволік її від вибудовування внутрішнього монологу.

«Ми ведемо репортаж із місця ДТП, яке сталося в Шевченківському районі нашого міста приблизно годину тому. Як ви можете бачити, водій, не впоравшись із керуванням позашляховика, виїхав на тротуар і, проїхавши кілька метрів, врізався в металеву основу ліхтаря. Люди, що перебували в автівці, не постраждали — спрацювали подушки безпеки, але машина сильно пошкоджена. У даний момент власник очікує на евакуатор. Водночас виникає питання: хто відшкодує міському комунальному підприємству ремонт ліхтаря, якщо його ремонт взагалі можливий?»

Світити Ліхтар ще міг: якимсь дивом, хоч його струнка ніжка й зігнулася від немилосердного удару, електричні дроти всередині нього не ушкодились. Крізь вензельочки й ґратки віконця на

всі боки порозліталися дрібненькі скалочки побитого скла, як зі свічада Снігової королеви, хоча сама лампа й не розбилася. Він не впав! Він не впав, а продовжував стояти, зігнутий, але все одно сяючий електричним вогником, відкидаючи химерні, видовжені тіні на всі боки.

Через декілька днів двоє жеківських робітників за допомогою кувалди сяк-так розігнули його, але потворний, біліючий світлою раною вигин, нерозкритий, ніби прихований надлом, так і залишився сумним нагадуванням про життєву катастрофу, яка спіткала Ліхтар. Тепер він не міг уже стояти прямо, як його брати, і похилена трохи на бік голова не збирала снігову шапку Мономаха, а лише молодіжний легкий беретик.

Люмінесцентна китайська Лампочка не побачила всього цього. У момент катастрофи, чи то від переляку, чи то строк їй уже прийшов, вона перегоріла, зачорнивши зсередини своє скло.

.....

Бронзова

Ти буваєш тут досить часто, якщо хороша погода, — від першої до третьої (саме тоді сонячний диск зависає над цією алеєю й бронзова статуя дівчини вся відливається золотом). Ти розкладаєш мольберт і дістаєш олівець. Фарби ти ще не береш із собою — занадто рано (про це навіть рано й думати!). Передусім — форма! А вже потім оживляючий цю форму золотаво-рудий колір!

Ти дивишся на неї з різних ракурсів, на цю забронзовілу дівчину. Уже понад тридцять її ескізів зберігаються у твоїй теці, і все ж... тебе не полишає відчуття, що щось найголовніше (або найпотаємніше?) ти все ж не передав! Щось невловиме тікає, мов пісок крізь пальці, коли ти намагаєшся передати обриси цієї звичайної паркової скульптури на папері.

Звичайної? Так? Чи ні? Вона майже нормального дівчачого зросту, у коротенькій сукенці з високо піднятими руками, з яких ось-ось випурхне голуб миру — такий собі раритет доби! Але чом би й ні? Зрештою, не такий уже й поганий посил, незважаючи на радянський підтекст. Вона застигла й скам'яніла в цій незручній позі пориву — підштовхує голуба до польоту, який уже розправив крила. Остання мить перед стартом. Відчуття лету присутнє, хоча його насправді й нема! Така собі ілюзія того, що назавжди лишається поза кадром. А ти? Ти — живий і справжній, молодий і талановитий, тільки саме цей простий рисунок чогось тобі не дається! Чого? Вона — камінна, а ти — живий! Може, вся справа в цьому?

Ти побачив її випадково. Якось проходив після лекцій ранньою весною й помітив руду пляму серед голих дерев цього невеличкого міського парку. Підійшов ближче, і золотисто-мідний безформний згусток перетворився на дівчину з голубом, звичайно ж, без підпису й назви. Скільки таких паркових безіменних скульптур розкидано на алеях твого міста? Хто ж знає? І тоді ти сам назвав її — Бронзова! А потім знову згадав своє дитяче вміння, і мрію водночас, — малювання! Уперше після завершення художньої школи

знову відчув бажання взяти в руки олівець. Узяти олівець, аби змалювати її. Звідки ж тобі було знати, що вона «не дасться» ні з першого, ні з другого, ні навіть із тридцятого разу?

Ти зосереджено треш підборіддя вказівним пальцем. Може, вся суть у кольорі? Просто Бронзова невіддільна від цього свого оживляючого її палахкотіння? Нібито, хоча насправді — ні. Ти вже не раз спостерігав цей ефект: ось звичайна собі статуя на акуратному постаменті, біля якої навіть нема жодної клумби, тьмяна, місцями навіть почорніла, але лишень попадають на неї перші сонячні промені... Як таке можливо? Вона ж нежива (чи жива?). У сонячному світлі мерехтливо світиться, а її обличчя торкає ледь помітна, але осяжна усмішка. От тільки... змалювати це тобі не вдається. Чому?

«Уся справа в кольорі!» — шепочеш ти. Залишилося ще декілька тижнів літа, а значить, і твоїх студентських канікул. «Олівець — то геть не те!» — і чому ця світла думка приходиться до тебе лише зараз, коли витрачено стільки часу й зусиль? Незбагненно! «Вона вся золотиста, а я... ніякий за кольором... я майже безбарвний!» — думаєш ти і вкотре підходиш до неї — майже впритул. Це незручно для малювання, але так тобі видно її обличчя — до найменших деталей.

Ти складаєшся й повільно йдеш до метро. Ти не наблизився ні на крок до секрету Бронзової! Невже фарби тобі допоможуть? У вагоні закриваєш очі, бажаючи чимшвидше проминути ці десять підземних станцій до твого дому. Перед котроюсь зупинкою ти на хвилику, лише на мить, роззираєшся й завмираєш від несподіванки: вона! ожила Бронзова! Та сама дівчина-скульптура з парку, тільки жива й справжня, стоїть навпроти тебе й читає книжку. У неї, звісно ж, немає голуба (тобі стає так смішно від цієї думки — «немає голуба!», що ти навіть гигаєш тихенько), і її темне волосся не заплетене у дві смішні кіски, а стягнуте резинкою у високий хвіст, але та ж сама коротенька сукенка, круглі беззахисні колінця й бронзова засмага, а ще... до разуючої схожості повторене обличчя! Але навіть не це головне! Та сама ледь помітна усмішка блукає її вустами!

— Незбагненно! Як таке може бути? — белькочеш, не помічаючи здивованого погляду жіночки, що сидить поруч. І що тобі тепер робити? Підвестися й стати поруч? Запитати про час, може, вже краще про погоду? бібліотеку? розмін крупної купюри? Чи отак сходу випалити: «Ти знаєш, що ти Бронзова?».

Ти хитаєш головою в ритмі звуків, що линуць із твоїх навушників. І що ж його робити? Твоя станція невблаганно наближається. Вийти? Залишитися і їхати з нею далі? Заходить літня пані, ти,

звісно, підводишся, поступившись їй місцем, і це наближає тебе до Бронзової. Чому ти раніше до цього не додумався: встати й цим уже наблизитися до неї?!

«Як Пігмаліон і Галатея...» — говорить твоїм голосом хтось єхидний, ти його знаєш! раз по раз зринає... у складних ситуаціях. Але від цієї думки тобі знову стає весело й тихенький смішок виринається мимохідь. Дівчина піднімає на тебе очі, і в цей самий момент потяг різко й несподівано пригальмовує, ніби на світлофорі, який раптом «запалив» для водія червоне, і вона летить просто на тебе, виставивши вперед руки з розкритою книжкою.

— Пусти! — сердито шипить вона, бо ти ж не лише зловив її в цьому польоті під назвою «пролітаючи вагоном метро» (це «визначення» склалося у твоїй голові за якусь мить, така вже в тебе неправильна голова — скрізь смішне бачиш), а й продовжуєш міцно тримати за руки.

— Пусти! — повторює вона вже голосніше.

— А ти знову не полетиш вагоном? — А в голові крутиться геть інше. — Хоч би подякувала! Коли б не я... летіла б ти, Бронзова, через увесь вагон!

— ?..

— Я кажу, тримайся краще за поручень, Бронзова!

Дівчина сердито зиркає на тебе й висмикує руки.

— Сам такий! — знову сердито шипить вона.

«Ну точно Бронзова! — думаєш ти. — Ні намалювати її, ні познайомитися з нею!» Але дівчина все ж прислухалася до твоєї поради — міцно схопилася тонкою долонькою за поручень. Наступна станція твоя. Схоже, вона теж наготувалася до виходу — книжку дбайливо сховала до мініатюрного наплічника й сама вже перейшла ближче до дверей. Ти просуваєшся за нею, ніби ниткою приторочений: прямуєш-таки слід у слід, виходиш за нею з вагону і, ні на крок не відстаючи, ідеш до ескалатору. На рухомих східцях знову ж таки опиняєшся просто за нею. «А що мені робити, зрештою? Я тут живу! Значить, їду собі догори — додому!» — чогось виправдовуєшся ти перед самим собою.

— Слухай! Ти що маніяк? — питає Бронзова цілком щиро. Вона врешті не витримала й обернулася до тебе.

— Я?! — Ти ображено дивишся на Бронзову й навіть озираєшся, аби пересвідчитися, що за тобою не стоїть хтось інший, вірогідніше, той самий «маніяк». — Та я... я... скульптуру малював у парку! Ось дивися! А ти... ти просто як дві краплі води схожа на неї!

— Покажи! — не вірить вона.

— Ось! — Ти передаєш їй теку зі своїми роботами й додаєш (виривається спонтанно, навіть несподівано для тебе самого): — А хочеш... хочеш, я й тебе намалую? Можу олівцем, можу фарбами — на твій вибір.

— То ти художник? — питає вона, як тобі здається, з погано прихованою насмішкою.

«А ти Бронзова! Ги-ги! Це ж треба таке!» — думаєш ти, але вголос мимриш геть інше, скромно потупивши очі: — Та не зовсім... я вчуся на архітектора... а це... це — так! Хобі! Чи захоплення. Ходив у школі на гурток... тобто у художню школу...

Поки ти все це промовляєш, намагаєшся зловити її реакцію. Бронзова роздивляється твої малюнки. Здається, вона вражена! Її очі округлилися — спантеличено розглядає рисунок обличчя паркової скульптури, який один в один нагадує її лице.

— Так ти не обманював! — вона щиро й широко усміхається.

Ти ображено сопеш («Не обманював...» — перекривлюєш її про себе) і водночас помічаєш, як змінюється її обличчя, коли вона всміхається. Так ось чого бракувало тобі для завершення роботи! І це те, чим, безумовно, різниться ця жива дівчина від своєї камінної подоби! Той лише напівнатяк на усмішку, який ти спостерігав протягом тижнів у парку, перетворився на щирий усміх цих дихаючих вуст!

— Так ти точно не маніяк? — повторює вона на виході, коли галантно штовхаєш перед нею важезні скляні двері з написом «Вихід». Ти мовчки забираєш свою теку з її рук і розвертаєшся, щоб іти.

— Стривай! Я не хотіла тебе образити! — Вона всміхається винувано й ніяково (принаймні, так тобі здається). — Мене звуть Женька! Тобто Женя!

— Женя... Тобто Євген! — представляєшся ти.

«Ну хіба це не диво? Чи підтвердження? Чогось важливого? Чи, навпаки, несуттєвого? Хіба ж не Євгенія для Євгена?...» — за лічені секунди пролітає у твоїй голові.

— Знаєш, я хочу, щоби ти намалював мене! Тільки фарбами! Бо ось... ось цим малюнкам бракує кольору! Розумієш? Тут навіть не видно, що вона, ця скульптура, бронзова! — Женя не дивиться на тебе — вона побачила щось значно цікавіше в себе під ногами, і червона барва розливається її бронзовими щічками.

Знову збіг! Але цього разу вже думки (колір! звісно! сьогодні ти також дійшов подібного висновку!). Ти машинально йдеш поруч із

нею у протилежний бік від того, що потрібен тобі (чи це вже так і має бути?). І коли ви опиняєтеся на сонячному боці вулиці, Женька починає світитися тим загадковим світлом, що і її скульптурна копія з парку (засмага? чи не лише?). А у твоїй порожньо-шасливій голові крутиться єдине слово — «Галатея».

.....

Не пропусти свою весну

.....

Розлігся шкільним подвір'ям останній дзвоник, не просто собі останній у цьому навчальному році — останній у Івановому житті. А далі — випускний, коли у хвилюючій тиші шкільної актовій зали Іван уперше відчув у руках пластик власного атестату. І понеслися шаленим алюром кадри життя, як у прискореному перегляді: вступні іспити, власне, навіть не самі екзамени, а співбесіда з профільного предмета. Іван виграв міську олімпіаду, тож мав певні пільги. І кульмінація цього вкрай непростого року, а може, навіть і всіх останніх свідомих юнацьких років, — ім'я та прізвище «Іван Чорнокін» у вивішеному біля деканату списку зарахованих!

— Вітаю, любий! — Бабуся Любов Іванівна помітно здала за останній рік. Іван якось так щільно вписався у контрольнорепетиторський графік свого нещодавнього існування, що майже всі родинні візити довелося скасувати до кращих часів, які, звісно ж, настали після успішного вступу.

— Івасику! — Бабуся всміхається, більше ніхто його так не кличе, і це вдвічі приємніше. — Така рада, що ти нарешті приїхав!

Подорож сюди — у свій дитячий світ — найприємніший етап перепочинку, такого давноочікуваного, вимріяного. Це маленьке провінційне містечко, де народився й виріс тато Івана, об'їždжене велосипедом до найдавшої вулички, старосвітський будиночок бабусі біля автостанції із невеличким садком і латкою городу — золоті спалахи безжурного дитинства, яке ще вчора було, а сьогодні замість нього вже атестат у кишені й гордий статус студента.

— Івасику! Ти ж, певно, голодний? А я ось тут тобі молодій картопельки з кропом... варенички з вишнями... Ти ж голодний?

Іван снідав у автобусі бутербродами, але ображати бабусю аж ніяк не випадає.

— Сідай, на татовому місці, Івасику!

Так його кличуть лише тут, і він не ображається, хоча оце песування вдома буває іноді надокучливим. Найменший у великій

родині: пізня, але дуже бажана дитина своїх батьків — народився, коли старші брат і сестра закінчили школу (так уже вийшло, з племінниками має меншу різницю у віці, ніж із кривними).

По обіді Іван вийшов у садок, попередньо розшукавши на горішці старенький, але ще міцний гамак. Любов Іванівна стояла в прочинених дверях і дивилася на нього. Ось як воно в житті склалося — син у неї був одним одинак, а онуків аж троє й уже аж четверо правнуків! І що з того, що вдова, та й овдовіла рано, у двадцять років отримала фатальний конверт із фронту, коли чекала на народження сина? І що з того, що прожила нелегке життя? І що зажила вже, певно, на цьому світі? Але, попри все, почувалася щасливою. Того миру й спокою, що сповнював її по вінця, було чи не забагато на її вісімдесят сім років, можна б ще з кимось молодшим поділитися.

— Мамо! Ну давайте до нас переїдете! Ви нас зовсім не обтяжите!

— Зляжу — перевезете вже тоді до себе!

А сама точно знала, що такого ніколи не буде. Цей будинок на дві крихітні кімнатки й кухню, до якої крізь сіни приліпилася веранда, сад навколо нього, невеличкий погрібець біля городчика — оцей весь світ підтримував її силу, дарував непохитну віру в себе і свою долю. «Нікуди не поїду звідси. Нащо? Скільки там мені лишилося?» — усміхалася сама до себе Любов Іванівна. Трохи ще стояла на порозі й тихенько повернула в будинок, відпочити трохи після обіду, бо й справді сьогодні таки натомила.

А ввечері засіли Любов Іванівна з онуком фотокартки старі передивлятися. Бабуся, окрім старих альбомів, дістала також і коробку від цукерок «Вечірній Київ». Іван ніби й бачив раніше ту коробку, знав, що там у бабусі давно не цукерки зберігаються, а якісь документи. Але які саме? Його те не обходило, просто не мав часу в своєму безжурному юнацькому дитинстві цікавитися подібними речами. Бабуся урочисто та якось офіційно наділа окуляри й дістала вибляклий, а колись, видно, блакитний конвертик, на якому подекуди проступили жовті плями.

— Що це, ба?

— Це останній лист твого дідуся.

— Діда Івана?

— Так...

Іван поглянув на бабусю, але лише ледь помітний усміх застиг на її вустах. Смуток якщо й був, то вже давно минув, поступившись світлій пам'яті. Любов Іванівна всього місяць побула за-

міжньою: у травні 1941-го побралися, а вже за місяць почалася війна. Чоловіка відразу призвали на фронт, і потому, у серпні, надійшла похоронка. Бабуся не вийшла заміж удруге. «Ніхто не брав!» — любила жартувати вона, хоча, знаючи про її вроду, в це важко було повірити...

— Я хочу, аби ти прочитав дідусевого листа. Він був надзвичайною людиною.

Любов Іванівна сама обережно виймає пожовтілий, згорнутий учетверо аркуш, передає Івану, і той починає вчитуватися в незнайомий, зі старомодними завитульками й крендельками, почерк:

Дорогий мій Любистку!

Мені невимовно шкода, що покинув тебе в такий відповідальний і щасливий (так би й було! так і мало бути!) момент нашого життя! Той маленький згусточок, який зародився в тобі і за сім місяців народиться на цей світ нашою донечкою чи сином, — це справжнє диво! Відколи отримав твого листа з цією звісточкою — ходжу щасливий!

Я зв'язав тебе обіцянкою, сам не знаючи, що таке ось горе почнеться вже за місяць після нашого весілля... Горе... Яке страшне горе — війна! Я хоч пожив трохи більше, вже щось устиг і побачити. А ти? У твої двадцять років...

Я так хвилююся за тебе, мій Любистку! І знаєш, я тут подумав... Одним словом, я вирішив написати й пару слів нашій майбутній дитині. Ти не думай нічого такого, будь ласка! Я маю передчуття, що повернуся й обійму тебе! Так і буде! Це — так. Невеличке перестрашування.

Отже, слова до нашої дитини.

Синку! (Вибач, Любистку, я чогось упевнений, що в нас народиться син і дуже прошу назвати його Сергієм.)

Дорогий мій хлопчику! Якщо ти читаєш ці слова, то це означає, що сталося те саме, невідворотне, і мене більше нема з вами... І ви з мамою самі-одні в цьому великому світі. Вам буде важко. І мамі буде непросто виховувати тебе самій, і тобі зростати без тата. Бережи маму! Заміняй мене в усіх чоловічих справах! Будь мужнім, вправним, старанним! Будь справжнім чоловіком!

І ще знаєш, синку, дорогий мій хлопчику! Не пропусти свою весну! Усе роби вчасно, а замислене й наміряне обов'язково здійсни.

Не пропусти свою весну!

Ваш чоловік і тато Іван

Очі бабусі світяться якось особливо тепло й радісно:

— Нічого, Івасику. Тобі нічого соромитися. То світла сльозинка дорогої пам'яті.

Вона накриває своїми зморщеними виробленими долонями в старечому ластовинні руки Івана.

— Твій дідусь пишався б тобою. Як і я пишаюся тобою й вами всіма.

.....

Партнер для танців

.....

Рита прийшла в танцювальну залу трішки раніше належного часу (вона не любить запізнюватися й тому воліє краще зачекати). Крізь великі, до підлоги, вікна щедро летіть світло згасаючого весняного дня. Поступово простір танцполу з традиційною дзеркальною стіною й усталеною палицею вздовж іншої наповнюється голосами — це такі ж, як і Рита, танцюристи з її рідного колективу, аматорського, об'єднаного радше любов'ю до танцю, ніж великим і визнаним професіоналізмом, поступово сходяться групами і поодинці, заносючи із собою уривки фраз та запах уже розквітлої весни.

— Рита-Рита-Маргарита!

— Привіт, Марго!

— Як ти, Маргаритко? Як завжди, перша ластівка!

Льошка — Ритин партнер — зазвичай трохи припізнюється, залітає до зали, коли звучать перші звуки розминки.

— Привітик! — видихає він біля Ритиною вуха термоядерним ментолом чогось недавно спожитого. — Ну як?!

Це має означати, що він усе ж устиг. А перепошувати? Це не те, чого можна чекати від Льоші.

Сьогодні в них румба, до якої належить не лише відповідну музику підібрати, а й якось внутрішньо підготуватися. Румба — це такий специфічний настрій! Це не лише танцювальні па, чекання техніка, але й внутрішня готовність розказувати світу про почуття, що сповнюють двох.

Пари крутяться колом великою залом, відпрацьовуючи один і той самий доведений до автоматизму рух. Євген Андрійович — керівник колективу та ідейний натхненник усіх його виступів і постановок — чітко відбиває дерев'яною палицею, яка більше схожа на учительську указку, розмір «чотири чверті». Він помітно нервує, бо в багатьох не виходить, тоді Євген Андрійович просто закочує штанини, спинається навшпиньки і, зупинивши всіх, крутиться сам, виконуючи цілий танцювальний ряд.

— Що тут складного? Що складного? — питає він швидше риторично, ніж конкретно звертаючись до котрогось із танцюристів. — Рито! Підійди, будь ласка!

Про те, що Рита — одна з найуспішніших артисток їхнього невеличкого колективу, знають усі. Тож коли треба продемонструвати щось для всіх, Євген Андрійович майже завжди запрошує її. Вони кружляють уже в парі — їм іде як по маслу: проходять колом, жодного разу не вибившись із тих самих ритмів «чотирьох чвертей».

Євген Андрійович змінює звукову доріжку, і всі відновлюють рух. Коли Рита повертається у «свою» пару до Льоші, знову спотикання, зупинки, «випадіння» з ритму — у них явно не клеїться. Льоша дратується все дужче й дужче.

— Знаєш, у мене голова розболілася! Піду таблетку вип'ю й посьижу! Попрацюй поки сама!

І ось Ритина тоненька фігурка у зграбно облягаючій танцювальній формі, з піднятим і замотаним у тугий вузол довгим темним волоссям крутиться по залі самотнім чорним лебедем. Олексій спостерігає здалека. Він сидить на стільчику біля входних дверей — тут зазвичай любить відпочивати Євген Андрійович. Демонстративно тримає в руках пляшку води й упаковку таблеток.

Підбори Ритиних танцювальних босоніжок майже не торкаються підлоги — вона граційно виструнчує ніжки й ніби пливе залом, піднявши руки до рівня плечей свого «умовного» партнера. Аж раптом... як це сталося? І, головне, коли? Льоша лише на хвилику відвів погляд від Рити, а в наступну мить почув глухий удар і побачив, що вона осіла на підлогу, неприродно вивернувши ліву ногу...

— Рито! Ритусько!

— Рито! Сильно болить?

— Як же так?

— Розступіться! Дайте мені поглянути!

Рита скривилася від болю, а Льошка, що за мить опинився поруч, підхопив її, як маленьку, на руки й дорогою в роздягальню швидко й діловито роздає «вказівки»:

— Олено, виклич «швидку»! Євгене Андрійовичу, зателефонуйте Ритиній мамі! Ви, здається, маєте номер.

Він допомагає Риті звільнити ногу з босоніжка, обережно оглядає її, хитаючи головою. Спільними зусиллями натягнуто джинси й куртку просто на тренувальну форму.

— На ось, Рит! Випий... Хоч не так болітиме, поки до того лікаря доїдемо...

— А ти? Це ж твоє знеболювальне від голови...

— Та пусте... — Льоша не договорує, але й так зрозуміло, що він мав на увазі. — Я посидів, і все минулося! — для чогось додає він.

У дверях роздягальні голови майже всіх їхніх танцюристів — співчувають Риті, про щось стиха перемовляються. Тренування урвалося, і годі вже його поновити після такої пригоди. Усі чекають на лікаря «швидкої», і він урешті з'являється у дверному обрисі.

— Дозвольте... так... ага... ага... Ну, що я можу сказати, перелому, швидше за все, нема. Але в лікарню доведеться-таки проїхати — зробити рентген, і тоді вже буде й остаточний діагноз.

Олексій знову підхоплює Риту на руки під її протестуюче «Льош — пусти — може — я — краще — стрибатиму — а — ти — підтримаєш?» і прямує до сходів на перший поверх.

А на вулиці легенький весняний вітерець обвіває все ще розпашілі від недавнього тренування тіла. І Льоша тихенько, щоби лише Рита чула, шепоче:

— Не бійся! Усе буде добре... Усе буде добре!

.....

Інсталяція щастя

.....

Галя Колодченко вийшла з офісу саме тоді, коли перші міські сутінки запалили тьмяне світло вуличних ліхтарів у передчутті справжньої темряви. Бо сутіння — це напівстан, напівочікування, напіввибір, дуже короткий, майже невагомий, бо не остаточно розмежований: смуга між днем, що вже проминув, і ніччю, яка ще не настала, надто тонка, справді примарна — сутінна. Метро можна було дістатися двома шляхами, з яких Галя обрала найкоротший — через затишний, уже притрушений нежданою осінньою сивиною, скверик.

— Ой, — озвалася Галя Колодченко сама до себе, коли ледь вловна тінь відділилася від дерева збоку.

— Ой! — закричала Галя голосно, коли ця тінь зірвала з її плечика маленьку сумочку й понеслася в протилежний бік скверика, але вона вже того не бачила, бо теж бігла чимдуж доріжкою — до метро, до людей, до притомного людського світу.

* * *

— Нічого не розумію... Де я? Що зі мною?

Маленький жіночий гаманець фірми *Cavalli* опинився на перших по-осінньому жовтих листочках. Він лежав майже поруч з єдиною алеєю скверика. Вміст його до найменшої копійки вичерпали, а його — цей непотрібний і небезпечний доказ — викинули, як останній непотріб.

— Де ж Галя? Коли вона прийде за мною?

Ранній осінній вечір напливав стрімко й невідворотно, загущуючи темно-синю фарбу навколо крон струнких тополь, майже голих каштанів, незважаючи на початок вересня, ще зовсім зелених лип і кленів. А там, де струменіли електричним сяйвом поодинокі вечірні ліхтарі, залишалися світлі плями неба — ніби за задумом вправного митця, чия рука незримо готувала цей скверик, це місто

до ночі, сну й відпочинку. І зростала, як вечірня темінь, тривога маленького, всіма покинутого гаманця, що лежав, звісно, незворушно, оскільки був річчю, але все ж мислив, відчував, усвідомлював, хоча це й видаватиметься комусь неймовірним, утім, подеколи й речі мають душу, а іноді й навіть більш чуйну, віддану та люблячу, ніж дехто з тих, кому за Божими законами це призначено. Він, мабуть, плакав би, коли б міг, від безвиході, страху та відчаю, але, звичайно, це була банальна недосаженість. І тому лише сумно поблискували в темряві кристалики Сваровські на його червонуватій глянсовій поверхні, ніби справжні сльозинки.

Чи є життя після катастрофи? І якщо є, то яке? Яким воно буде без Галі Колодченко, її плеканих рук, її елегантно́ї, такої м'якесенької і зручної сумочки? Чому це трапилося з ним? І саме тепер? І саме тут? І саме у розквіті його, гаманцевого, життя? Адже вона, скоріше за все, вже колишня господиня, любила його і тепер, мабуть, страждає, як і він, від розлуки. О, скільки разів на день вона брала його любовно в руки (так, він певен на всі сто, що вона це робила лю-бов-но!), виймала одні купюри, вклала інші, а іноді просто тримала в руках, от, приміром, у кіно чи в ресторані, і тоді ставало надзвичайно приємно від незвичних звуків, запахів, відчуттів. Так, все було чудово, просто прекрасно, тільки тепер, холонучи на вологому від осінньої вільгості листі, він це остаточно зрозумів. Це був сон, прекрасний сон, а от тепер настало страхітливе пробудження. А він ще, дурень, іноді нарікав, що, мовляв, телефони врубил на повну гучність, так, що метал монеток всередині противно дзижчить... Понад усе на світі він хотів би повернутися туди, у це таке недавнє й водночас таке далеке щасливе вчора, але чомусь час, попри запевнення письменників-фантастів, має здатність текти лише вперед, поступово перетікаючи в майбутнє, і ніколи — назад у минуле.

* * *

День баби Тасі почався приємною несподіванкою: никаючи парком у пошуках скляних пляшок (а що ще робити в місті такої діяльній бабці, як вона, коли, за засвоєним із сільського дитинства правилом, підйом відбувається зі сходом сонця?), вона знайшла... гаманець, без грошей, але ж такий пречудовий, пахучий, блискучий, одним словом, справжній панський гаманець. Баба Тася довго сиділа на лавиці, розглядаючи візитівки, які позна-

ходила в його кишеньках, читаючи незнайомі прізвища, посади (яких лишень слів не попридумують!), адреси, телефони, але особливу насолоду їй дало фото гарної дівчини, що стриміло в прозорій кишеньці («я ж також була молодою гар-р-р-на...»), і вона вирішила, що, хоч би якою була подальша доля гаманця, ця невеличка стандартна світлинка залишиться в неї на згадку про молодість і про дочку, якої в неї ніколи не було, але яку так хотілося мати все життя, вона, мабуть, була б такою ж.

Пізніше, вже сидячи в переході біля мішечка смаженого чорного насіння (його постачав молодший брат із села, а вона продавала) і механічно відсипаючи порції дерев'яною міркою, баба Тася постійно подумки поверталася до вранішньої знахідки, раз по раз виймала гаманець і дивилася на фотокартку «донецки». І раптом щаслива думка сяйнула їй: треба покласти гаманець на стільчик біля мірки з насінням, і тоді «донецка» (а вона ж, напевно, живе десь поруч, то й проходить тут, якщо десь їде), коли йтиме на метро, побачить його й забере, та ще й подякує. Скільки там треба старій самотній людині? Та вона й сама впізнає її за фотокарткою...

І баба Тася стала уважно вдивлятись у натовп перехожих. Однак «донецка» не йшла, так само, як ні другого, ні третього, ні в наступні дні. І коли десь за тиждень баба Тася, вже майже втративши надію і, скоріше, за механічною звичкою, знову виклала гаманець, біля її імпровізованої ятки зупинився він і став щось зацікавлено розглядати. Не-клієнт — відразу визначила вона, такі насіння не купляють, то що йому тоді треба?

* * *

Марк Смарк, а це був саме він, і його легко було б впізнати, якби не великі темні окуляри, які закривали не лише очі, а й півобличчя, і каптур від спортивної бобки «кенгуру», накинута на лиску темне волосся, зібране на потилиці в «хвіст», зацікавлено розглядав «кльовий» гаман, саме такий бренд, якого йому не вистачало, і розмірковував, звідкіля він у цієї бабці і як би його так видурити в неї?

Врешті сторгувались, але ж довелося й відвалити, от не думав, що ця стара карга в курсі справжньої вартості. Але ж *Cavalli*, якого якраз таки ніде не можна було знайти, того вартий! Це Божий перст вказав йому сьогодні на цей перехід! Вирішив сьогодні зблизька поглянути на народ, і народ йому віддячив...

* * *

— Ми ведемо прямий репортаж із Гогольфесту — щорічного фестивалю сучасного мистецтва. Підходимо до однієї з найпримітніших інсталяцій цього мистецького дійства — «Гаманця» Марка Смарка. Ви можете побачити гігантський, приблизно двометровий гаманець, створений митцем із брендових речей, переважно-таки гаманців, але ось, наприклад, застібка зібрана, як ви бачите, із запальничок, а надпис *LASKY* на задній частині — із тюбиків від губного блиску, всередині ж, як і у справжньому гаманцеві, захована гігантська диво-купюра, склеєна, як стверджує автор, зі справжніх паперових грошей різних країн — американських доларів, англійських фунтів стерлінгів, японських єн, а он із того краю — і українських гривень.

* * *

Десь на дворі йшов дощ, одноманітний осінній дощ, його краплини все стукотіли й стукотіли по високому дахові без горища, неначебто намагалися згадати якусь мелодію, і від цього їхній ритм то прискорювався, мовби говорячи «ось зараз, ось-ось заспіваю», то знову уповільнювався, робив паузу, все силкуючись пригадати й не пригадуючи, і так без кінця то набираючи, то збавляючи темп. Маленькому червонувато-лискучому гаманцеві було затишно, як ніколи. Його тільки було надійно приклеєне з усіх чотирьох боків до таких самих маленьких жіночих гаманців, і це «почуття ліктя», близькості товариша й побратима, який ділив із ним одну спільну долю, робило його неймовірно щасливим. Він радісно поблискував кристаликами Сваровські, й тисячі думок виринали в його, сказали б ми, голівці, коли б вона, звісно, була. Він думав про своє нове призначення, майбутню перспективу (так, все-таки хотілося б, аби «Гаманець» оцінили, а фотокартки з ним облетіли сторінки всіх мистецтвознавчих часописів), про публіку, яка хвилями то прибивалась в екстазі, то отримавши (він був певен — позитивних) вражень, перетікала в сусідні зали. Тут не було вікон, і лише світло сотень електричних ламп, яке в певний час запалювалось і в певний час гасло, відміряло тепер його дні. Віднині маленький гаманець існував у ірреальному світі мистецтва. І він насолоджувався кожною хвилиною цього нового, дарованого кимось незри-

мим життя, хоча інколи здавалося, після катастрофічного падіння й нового стрімкого злету, що доля нещадно жорстока, що позірна грань між щастям і горем, буттям і небуттям надто тонка, аби одного разу знову не прогнутися в невідворотний бік, але сьогодні (Сьогодні — навіть можна з великої літери) була вся повнота існування, і лунали захопливі вигуки, і постійно шаркали поруч чийсь ноги, ще раз і ще раз оглядаючи з різних ракурсів «Гаманець», і тому радісно й привітно блискотіли кристалики Сваровські.

.....

Нана

(Бабуся з Азербайджану)

— *Nənə, necə də dadlıdır!*¹

А в бабусі навколо очей промінчики доброти зібралися! Вона дивиться на тебе й нічого не каже, але ти й так знаєш, ніби читаєш із відкритої книги, про її любов до тебе (чи про це варто говорити?).

— *Mən səni çox sevirəm, nənə!*² — ти все ж говориш їй це! А ще... тобі хочеться сказати про те, що ти страшенно радий, що вона прилетіла до тебе. Хай і ненадовго — на якихось три тижні, але ж прилетіла! Вона — твоя бабуся! З нею ти відчуваєшся вільно, як ні з ким іншим, говориш азербайджанською, а ще... щодня ласуєш довгою!³

Ти швидко цілуєш бабусю, а наступної миті вилітаєш у відкритий простір твого рідного-ріднесенького двору (бо ж тут ти народився і зростає, гойдався на цих гойдалках і лазив навколівки в тій ось пісочниці), де на тебе вже чекають такі самі пацани з твого класу. Тут твій дід. Ти вже достатньо дорослий, аби у свої п'ятнадцять визначитися: в Баку добре, але тут, у Києві, найкраще. Ти заглядаєш до планшета свого дружки Андрія й смієшся з ним над фотожабою (трохи грубо, але ж таки смішно!). Коли б він лишень знав, що ти щойно цілував бабусю й шебетав їй про любов, ніби... якесь дівчишко? Чи став би й далі ставитися до тебе, як до «реального» мужика? Так чи ні? А сам він? Чи не мліє, бува, в обіймах своєї бабусі?

Ви біжите повз повні краму ятки, упірнаєте у приємну прохолоду підземного переходу (деньок видався незвично спекотним,

¹ «Бабусю, як смачно!» (з азерб.)

² «Я дуже люблю тебе, бабусю!» (з азерб.)

³ Довга — одна з традиційних страв азербайджанської кухні — холодний суп із кефіру й садового портулаку з іншими спеціями й травами.

як на початок літа). Тут бабці з приміської електрички просто на сходах розставили плетені з лози кошики, повні першої запашної полуниці. Андрій на ходу питає «по чому», і ви летите далі.

— Може, купимо? У них дешево! — перепитує тебе Андрій, але ти лише стинаєш плечима. Ти ніколи ще не купляв їжі сам (та й інші товари, якщо вже на те пішло, ти теж не купляєш самостійно). Зазвичай цим займається твоя мама, а зараз узяла на себе бабуся.

По той бік широкого проспекту — неозорий міський парк, що плавно переходить у лісок і тягнеться ген за місто. Тут, у березовому гайку, ви любите дуріти — скакати, перекидатися, битися «на-вкулачки» (не по-справжньому, ясна річ). Наскакавшись і добряче захекавшись, ви всідаєтеся просто тут, під березами, на траву й удивляєтеся кожен у свій планшет (це вже такий сучасний атрибут, без якого зараз нікуди!). Ти бачиш, як зашарівся Андрій, читаючи якесь повідомлення. Інтуїтивно відчуваєш — то особисте (а от тобі ніхто ще не пише нічого подібного, хоч ви однолітки й вчитеся в одному класі). Твій другака відгороджується від тебе ліктем, і це ще дужче розпалює твою уяву!

— Що там таке?

— Та нічого особливого! — відказує Андрій, нервово гигаючи.

Зрозуміло, що добровільно інформацією він не ділитиметься! То ж ти, ніби жартуючи, вихоплюєш йому з рук планшет і відскакуєш, але Андрій спритно чіпляється руками за екран: ти ще нічого не встиг там зауважити, а він уже закрив одним кліком усі доступні вікна! Ви знову починаєте борюкатися, і ти геть забув про власний планшет, який залишив під берізкою, і згадуєш про нього лише тоді, коли твоя нога в кросівку опиняється на відкритому екрані... Крах!.. Від удару екраном у всі боки підступно розповзлося плетиво тоненьких, мов ниточка, тріщинок...

— Слухай... Як же так... — Андрій співчутливо заглядає тобі в очі, намарне намагаючись зловити твій погляд. А ти мовчиш. Ти, звісно, не хотів, але ж... від цього не легше! І це був бабусин подарунок! Цей факт дошкуляє найбільше, навіть не те, що планшет був абсолютно новеньким (мама просила берегти, тато із захопленням розглядав піввечора)... Сенсор не реагує на твої дрижачі пальці... Це — все!

Непомітна хмаринка напливла на сонце, чи то в око щось потрапило? Чому раптом світ навколо втратив чіткі обриси, й уже не берізки вимальовуються ніжно-білою берестяною корою, а ніби білі плями й у зеленій облямівці розмитого листя? Важко... Ди-

хати чи дивитися довкруг? «Пішли звідси...» — просиш ти Андрія й швидко йдеш у глиб парку, туди, де зникають алейки й починаються справжні чагарі. Тут ви блукаєте аж до вечора, ти вперто йдеш бездоріжжям, ламаючи гілки, навмисне кидаєшся у зелене буйне місиво кущів і трав. А твій краший друг Андрій? Він слухняно простує за тобою — розуміє й співчуває тобі. Андрій справді вірний товариш, але від цього стає лише гірше, бо усвідомлення, що — винний — лише — ти, зрештою, зростає! Невже ти й справді такий поганий? Цілком можливо, що ти й не гідний дружби цього хлопця, адже якби ти поважав його волю й не поліз читати його приватний лист... якби? якби...

— Що сталося, любий? — Бабуся хитає головою й теж намагається зазирнути в твої очі, які ти вперто ховаєш від неї. Ідеш у свою кімнату, де у вікні висить розжарений до червоного диск сонця, він ось-ось має сховатися за будинок навпроти, і від цього білі стіни твого крихітного прихистку набувають тепло-рожевого, приємного відтінку. Лягаєш мовчки на своє ліжко головою до стіни. А бабуся? Вона ж ні в чому не винна! Не варто її ображати своєю мовчанкою, але як їй сказати? І ти поволі обертаєшся, сідаєш і простягаєш свій нещасний планшет.

— Ось!

— Ах...

Бабуся нічого більше не каже, забирає з твоїх рук свій подарунок і виходить, причинивши двері. Вона образилася? Ти переконаний, що так! Ти зробив їй дуже й дуже боляче!

— О! Привіт! — ти чуєш її приглушений голос із коридору. Повернулася твоя мама з роботи. Вони про щось тихо перемовляється.

— Ось... дочко... вибач, навіть не знаю, як це сталося... Геть стара я вже! Роздавила... Везла здалеку... Якщо не можна поремонтувати, я компенсую... — Бабуся щось каже ще, але ти вже не прислухаєшся. Кров гупає у твоїх вухах, і ти вже не чуєш мамину відповідь. Що ж це? Як же це так? Ти накриваєш голову подушкою — не можеш більше стримувати себе, щось тепле й солоне... це щось тепле й солоне розтікається твоїм обличчям.

Коли врешті виходиш зі своєї кімнати й прямуєш на кухню, то застаєш там лише маму. Вона щось читає з екрану свого ноутбука — ти швидко відводиш погляд (читати «чуже» не можна, ти засвоїв цей урок назавжди!). Мама не лягає, чекає тата з роботи, на якій він, буває, затримується допізна.

— Мамо... то я!

— Що, любий? — мама відриває очі від монітору.

— То я побив планшет! Я! А не бабуса!

— Я знаю, любий! — Біля маминих очей теж збираються промінчики доброти, вони маленькі й непомітні, і тобі геть не хочеться думати, що колись... вони стануть такими ж виразними рельєфами життя, як на лиці її мами — твоєї бабусі. — Твоя бабуса не вміє обманювати! Я відразу здогадалася...

Ти дивишся на свою маму — яка вона насправду красива! Великі, темні, темніші ночі, мамині очі виблискують на блідому обличчі. Вона втомилася, ти вже достатньо великий, аби зрозуміти це, і тобі здається, що твоя мама і є та сама Фат'ма — красуня з казки, про яку тобі, ще маленькому, оповідала бабуса. А ти? Ти вже точно не казковий батир...

Цей день запам'ятається тобі назавжди — ти подорослішав (несподівано для себе став дорослим). Захист, безпека, мамині долоні на твоїх плечах, бабусина довга, татові міцні обійми — це та шкаралуща, яка мала розвалитися, розкришитися на сотні уламків, вона вже скресла з тебе, як весняна крига. Цей світ дитинства такий простий і зрозумілий, але ти вже надто великий, аби ховатися в його стінах. Пора брати відповідальність на себе.

— Я сам розкажу все татові. — Ти забираєш скалічений планшет зі столу.

Усі рішення, вчинки, думки, помилки й здобутки, злетити й падіння, сокровенне, приховане та, навпаки, доступне, публічне — усе це тепер лише твоє. Лише твоє! Як і цей світ навколо — твій, і ти за нього відповідальний!

Повертаєшся до своєї кімнати, залазиш назад на ліжко. Тобі сумно й радісно водночас! Засинаєш, і у твій сон повільно впливає бабуса, її обличчя світиться добротою. Твоя бабуса з Азербайджану.

.....

Київська дівчинка

.....

«Магія трав, світло води,
Ніч на вустах лишить сліди.
Серед небес, ночі за край
Кличе тебе магія трав
До мене...»

Марійка Турмака «Магія трав»

А в її волоссі заплуталося сонечко, і від цього воно ледь рудавим видається. Так буває? Так буває! А в її очах — ртутний, навіть ставлений, блиск Дніпра тієї пори, коли його ще не скувало кригою, а на споді темно-кара звабинка причаїлася. І це заворожує. Вона йде своїм весняним містом і усміхається перехожим! Вона — київська дівчинка!

Її дитинство минуло тут. Коли? Воно ще вчора ганялося за нею шкільними коридорами й намагалося смикнути за кіску, а сьогодні вона вже панна! Вона йде назустріч своїм мріям.

— Ти колись дивилася на місяць із мосту?

— На місяць із мосту? То як?

— А ось так! Ходи, покажу!

Це сон? Мрія? Реальність? Чого так солодко від одного погляду на нього? На нього? Але ж... Його ще нема! Він — вигадка! Фантом! Він той, про кого вона любить мріяти й переконана, що Він (навіть можна з великої літери) буде саме таким, яким вона Його собі нафантазувала!

«Одного сонячного весняного дня, — написала вона якось у своєму щоденнику, — я зустріну Його! Я неодмінно зустріну Його! Це буде так: ось я спиняюся на Пішохідному мості через Дніпро, опускаю голову донизу (у ній страшенно паморочиться! так завжди буває, і так буде й того самого разу, але, якщо примружити очі, — не так страшно) і дивлюся на воду. Раптом я підіймаю очі й бачу Його!..»

Пасмо рудавого волосся вибилося й неслухняним лоскотуном лізе їй до рота. Вона б поправила його, але в неї в руках квіти, власне, рослина — горщик із жовтою орхідеєю. Це їй пасує? О так! Бо ця жовта веснянкувата квітка, набубнявіла згори ще не розкритими пуп'янками, виразно контрастує з її чорним пальтом. А київська дівчинка у свої вісімнадцять твердо переконана, що пальто має бути куценьким і обов'язково чорним. Це так доречно! Це так... романтично! Потім, коли мине років десять, а може, й більше, і їй на очі потрапить та сама світлинка, на якій вона у своєму траурному пальті притискає до себе жовту орхідею, сміятиметься над власною позою, смішною й дівачою, але ж то буде пізніше.

А поки що вона йде від Поштової площі до того самого Пішохідного мосту через Дніпро. Вона йде, усміхається перехожим, вітер розвіває її волосся. Йому це подобається, а вона просто не помічає, бо надто занурилася у себе, точніше, у свої думки про Нього. А в руках у неї жовта орхідея, бо ж це знак, зрозумілий лише Йому одному.

— Яким Він буде? — питає вона саму себе.

— Високим, — шепоче хтось незримий їй так виразно, що вона відчуває кожен звук промовлений.

— Гарним?

— Певна річ!

І не має жодної ваги, чи буде Він веснянкуватим — смагливим — романтичним — деструктивним — білявим — чорнявим — неприступним — звабливим — розумним — начитаним — бешкетливим — веселим — замкнутим — розкутим! Бо Він буде саме таким, про якого вона завжди мріяла. Вона це знає напевне.

Коротенькі безлюдні сходи на міст, неметені, ще по-весняному сірі й бляклі. Сонечко раптово ховається за тоненьке марево хмаринки, що їх пригнав той самий невловимий вітерець, і від цього барви навколо, поки що не притлумлені першою зеленню дерев і трав, стають ще тьмянішими, так, ніби літній погідний день добіг кінця, і сірі сутінки зробили все однаково темним і безбарвним.

Коли вона робить перші кроки залізними плитами мосту, на якому нікого нема ні з її, ні з протилежного боку, там, де розкинув-

ся дикуватий і голий Труханів острів, під ним саме пропливає вантажна баржа, яку невтомний буксирчик штовхає й штовхає фарватером до невідомої мети. Вона робить ще декілька кроків, спиняється біля високого металевого поруччя й зачаровано дивиться на річку, на цю самотню баржу, яка неспішно, навіть повільно рухається, так, принаймні, їй здається, та все ж рано чи пізно розтане чорною невагомою цяточкою за вигнутими спинами інших мостів. Її орхідея й собі схиляє замислено голівку — їй теж зацікавило те, що діється там, внизу, на поверхні сталевих-чорної ріки.

Монотонний гул мотору стихає, але баржа ще не зникла з виду, і тому очі ще майже механічно слідують за нею, вона відчуває сум'яття і якусь невагомість, і то зовсім не від того, що дивиться донизу! Зовсім не від того! Подих перехопило, і невидимий метелик лоскоче крилами десь усередині, прагнучи вирватися на волю! Серце наполоханим м'ячиком стукає у скронях — то у правій, то у лівій. Але голови обернути не можна! Чогось вона знає, що поки — не можна! Вона тлумить усмішку, що зрадливо розпливається її обличчям, позначаючи невеличкі ямочки, але та все ж проривається коротеньким смішком, і від цього плечі здригаються, а орхідея в неслухняних руках невдоволено косує на неї, бо ж їй ніяк не хочеться падати донизу.

Сонечко знову засліплює першими весняними променями. А хмари? може, їх і не було? і вони лише примарилися їй? І від його прямого світла вода відбиває синє-синє небо і собі починає поступово синіти. «Блакитний Дніпро!» — думає вона собі, а ще думає таке: «Хочу обернутися!»... і обертається! Навпроти неї сидить дуже симпатичний невеличкий пес-боксер, висолопивши рожевого, аж занадто яскравого язика. Його чорні боки вилискують на сонці, ніби правдивий оксамит, а маленькі оченята-гудзички незмигнано дивляться на неї.

— Ти чий?

Але песик лише радісно вихляє куценьким чорним хвостиком. Він зрозумів її слова по-своєму, уже за мить опиняється біля неї, сжимлячи щось своєю собачою мовою.

— Я теж страшенно рада нашому знайомству! Але, знаєш... узагалі, я чекала не на тебе! Але що поробиш? Ходімо, прогуляємося до острова! Не залишати ж такого симпатичного кавалера на самоті.

Вони доходять майже до кінця мосту — песик таки прийняв її запрошення! Він чистенький і доглянутий, має нашійник і, звісно ж, зовсім не скидається на дворового волоцюгу.

— Що ж я з тобою робитиму? — задумливо дивиться вона на свого мимовільного супутника. — Ти ж, певно, загубився? Може, голодний?

Вона трохи нахиляється до нього, аби краще роздивитися (раптом на нашійнику є якийсь невеличкий ярличок, і по ньому можна буде відшукати господаря? А що, так буває!). Але песик знову тлумачить це по-своєму і з радісним гавкотом спирається передніми лапами на неї, залишивши на її чорному пальті цілком виразні (бо лапи мокрі та брудні) відбитки...

— Гей, старий! Ну ти даєш! Куди це ти втік? Я тебе скрізь шукаю!

З глибини острова до них іде хлопець. Його висока постать відкидає довгу тінь. Він весело всміхається і переводить погляд із собаки на дівчину.

— Як його звуть?

— Принц... Чорний Принц! А тебе?

— А мене... мене... Київська Дівчинка!

— Я чогось так одразу й подумав, що ти — Київська Дівчинка з орхідеєю!

Хлопець розвертається, і вони троє (власне, четверо, якщо рахувати орхідею за учасника), не поспішаючи, сходять із мосту й прямують центральною алеєю острова. Вони йдуть собі, а сонце відкидає їхні видовжені тіні.

.....

Енциклопедичне значення

.....

— Привіт, мам! А що таке нім-фо-ман-ка?

Ти маленьким торнадо вриваєшся до передпокою і з розмаху кидаєш шкільний наплічник на тумбу для взуття. Ти ще не догризла яблуко, тому смачно дохрумуєш його, поки твоя мама виходить із кухні, стурбовано дивлячись на тебе.

— Привіт, любя! Німфоманка? А чого це ти питаєш?

— Та так... Просто цікаво! — Ти пережовуєш залишок яблука й продовжуєш: — Це бабулька з другого поверху, Раїса Петрівна, так сказала на мене!

— Раїса Петрівна? — жахається мама й робить круглі очі. — Чого ж це раптом вона тебе так назвала?!

— Ну, розумієш, ми сиділи з Віталіком із другого під'їзду на лавці й дивилися журнал «Однокласник». Там велике інтерв'ю зі співачкою Ріанною! Вони його, звісно, ж не взяли, а передрукували...

— Чекай-чекай! — нетерпляче перебиває тебе мама. — Яке інтерв'ю? До чого тут інтерв'ю? Що ви робили? А Раїса Петрівна?

— Ну, розумієш... — ти починаєш свою оповідь спочатку й пояснюєш мамі, що ви просто сиділи вдвох із твоїм однокласником Віталіком Ружицьким і дивилися собі журнал «Однокласник».

— Той журнал виписує Віталік. — Коли ти робиш це уточнення, мама знову починає хвилюватися, тому ти скоромовкою продовжуєш: — Так от! Я роздивлялася фотки Ріанни, а Віталька списував у мене алгебру, коли ж підійшла Раїса Петрівна, то зазирнула й собі до журналу!

— І що? — закочує очі мама.

— І питає: а хто це? А я їй кажу, що це популярна американська співачка. — Ти бачиш, що мама від нетерплячки зчіплює й розчіплює пальці обох рук. — От тоді вона й сказала на мене: «Ну ти й німфоманка!».

— Це все? — видихає мама.

— Так, — тобі більше нічого додати. Ти старанно переповіла все до найменших подробиць.

Але з твоєю мамою щось негаразд: спершу вона зблідла, а тепер уся взялася червоними плямами.

— А Раїса Петрівна куди йшла? З дому? Чи додому? — вдавано байдужим голосом уточнює вона.

Ти на хвилику замислюєшся, відтворюючи в голові траєкторію руху вашої старенькою сусідки:

— По-моєму... по-моєму, вона йшла кудись від нашого будинку. Ніби на автобусну зупинку? Чи що...

Мама замислюється на хвилику. «Іди, мий руки, обідатимеш!» — скоромовкою промовляє вона, а сама бере до рук записника, що лежить у коридорі біля стаціонарного телефону, і шукає в ньому потрібний їй запис телефонного номера. У ванній ти чуєш, як вона набирає чийсь номер і її приглушений голос: «Так і є! Нікого нема вдома».

Коли ти повертаєшся на кухню, мама вже стоїть біля вікна й визирає на вулицю — з вашого віконця добре проглядається доріжка до під'їзду: будь-хто, прямуючи до будинку або, навпаки, простуючи від нього, автоматично потрапляє в поле зору. Ти здогадуєшся, що мама визирає Раїсу Петрівну. Але нащо? Невже «німфоманка» — то щось таке геть погане? Якщо так подумати, «німфа» — це ж в основі? Щось знайоме! Здається, це з античної міфології. Якись боги чи напівбоги різних річок, озер, лісів... А Раїса Петрівна завжди здавалася тобі доброю та привітною. Інколи, бувало, й цукерочкою пригощала.

Після обіду ти обкладаєшся енциклопедією й великим тлумачним словником. Цікаво все-таки дізнатися, що воно таке — «німфоманка»? Але в обох книжках, на твій превеликий жаль, це слово відсутнє. Ти б, звісно, погуглила в Інтернеті, але, як на лихо, комп'ютер зламався минулого тижня, його віддали в ремонт. Може, потелефонувати бабусі? Вона все життя пропрацювала вчителькою англійської мови, то вже напевне знає різні такі іноземні слова!

— Алло, бабуню! Привітик! Ти зайнята зараз? Ні? Слухай, треба твоя допомога! А що воно таке «німфо-ман-ка»?

П'ять хвилин, а може, й більше, іде на те, аби пояснити бабусі те саме, що ти переповідала мамі. Розмова закінчується несподівано для тебе:

— Вероніко! Ну ж бо! Гукни до телефону маму!

Ти знехотя вертаєш на кухню, де мама на чатах біля вікна — розсунула фіранки й вряди-годи поглядає на вулицю, перероблюючи

нехитрі кухонні справи. Тупцюєш біля мами, поки вона про щось перемовляється з бабусею.

— О! Бачу цю Раїсу Петрівну! Передзвоню!

Мама на ходу вкладає тобі до рук телефон, а сама прожогом кидається до передпокою, накидає на плечі куртку, вставляє ноги в кросівки й кидає тобі на бігу: «Я зараз!». Ти на кухні визираєш із вікна, до тебе долітають лише невеличкі уривки фраз:

— То що ви, власне, мали на увазі?..

— Тільки те, що ваша донька захоплюється музикою...

— А чого ж тоді...

— Хіба я так казала?!

— А що?

— Меломанка! А що таке, власне?

Ти чуєш мамин сміх. Тобі відлягло? Та ніби й не сильно хвилювалася, хоча, звісно, тебе пригнітив мамин неспокій.

— Ну що там? — питаєш ти скоромовкою.

— Та вона просто переплутала! Зовсім не те мала на увазі! То вона про захоплення! Музикою!

Повертаєшся до своєї кімнати: тут усе ще по-дитячому на полицях сидять іграшкові клаповухі зайчики, а за ними — ціла шереха ляльок, більших і менших, зовсім пупсиків. Трохи вище — шкільні енциклопедії, словники, підручники. Але на їхніх сторінках нема того самого загадкового слова «німфоманка», а от «меломанка» таки є! «Меломан — пристрасний поціновувач музики, співу», — читаєш ти й закриваєш тлумачний словник, а твоя рука вже сама тягне з полиці «Гобіта, або Туди й звідти», твого улюбленого «Гобіта».

— Ніко! Ти робиш уроки? — долинає з кухні мамин голос.

— Ага... — Знехотя бредеш до письмового столу, але книжку не відкладаєш, а підсовуєш під підручник із географії, бо ж цікаві й захоплюючі подорожі чекають на тебе! А як же інакше? Саме так!

.....

Недофарбована кімната

.....

Присвячую Георгієві Терещенку
та його доньці Тетяні Медвій,
українським переселенцям до Австралії.

Посеред кімнати — розкладна, ніби з двох однакових жердок збита, драбина, а біля неї, на застеленій старими газетами підлозі, — відерце блідо-зеленої фарби. Ніжно-пастельна зелень розграфила кімнату на дві нерівні частини: затерта стара, якась ніби зужита сірість недофарбованих двох стін у яскравому літньому світлі блідо обрамляє дві вже готові ясні стіни. Такий ніжний, навіть вишуканий колір додає якоїсь камерності цьому невеличкому помешканню, хіба метрів із десять, а може, й вісім усього буде, з єдиним маленьким віконечком. А якщо підійти до того самого, ще не вимитого начисто віконця, то можна побачити невеличке лимонне дерево. На ньому впереміж із рожево-білими квіточками вже де-не-де видніються перші зелені плоди. Мине місяць-півтора, і не лишиться жодного цвіту на ньому, натомість земля під деревом буде встелена жовто-кислими циліндриками, над якими зависатимуть роями мушки і що їх згрібатиме граблями Джек, відбиратиме кращі для лимонаду, а гірші, позначені коричневими цятками, викине догнивати на смітник.

Учора біля цього лимонного дерева було шумно й весело: нещодавно прибулі емігранти з Європи наряджали його, ніби імпровізовану ялинку (справді, де тут в околицях Мельбурна можна роздобути живу ялинку?), якимись вирізаними з паперу й розфарбованими кульками, саморобними серпантином і ланцюжками. Навіть розвісили декілька цукерок — нечувану розкіш для них.

Джек розглядав їхні постаті — мама, тато і їхня трирічна донечка. Вони дивні! Відразу видно, що не місцеві! І то не лише через мову! За декілька місяців перебування тут ще не опанували достатньо англійську, аби можна було як слід порозумітися з ними. Їхній малій то йде швидше — вона грає на вулиці із сусідськими дітлахами, тож хутко втямила таку-сяку англійську.

Спершу Джек собі думав, що вони поляки. «Східна Європа» — так було зазначено в їхніх проїзних документах — асоціювалася з поляками, бо ж їх наїхало чимало сюди, до Австралії, у перші повоєнні роки. Але ці біженці, які зняли кімнату в їхньому будинку, були не з Польщі.

— *No, I'm not polka, I'm ukrainian*⁴, — зазначила жінка ламаною англійською в одній із перших розмов, а Джек замислився. Він не міг сказати достеменно, що не чув раніше цього дивного слова «Україна». Може, й чув, але не вслухався — не запам'ятовував — не затримував його у своїй свідомості. Україна... Хм... Де це? Що за країна така?

— У горах?.. — уточнив він про всяк випадок, а на думку спав замок графа Дракули (жінка, до речі, теж була смаглявою з великими чорними очима й в'юнким темним волоссям), але вона лише стояла й усміхалася замість відповіді. «Не тямить, про що я її питаю!» — подумав Джек.

— *Soviet Union*, — тихо прошелестіла вона й опустила очі додолу.

— Ага... — для чогось промовив Джек, так просто, аби щось промовити, а про себе подумав: «Так вони з совка... до чого ж тут Україна? Раша! Хіба ж ні?». Звідки йому було знати про «велику братську могилу», утворену на теренах колишньої Російської царської імперії?

Новоспечені австралійські громадяни не святкували католицьке Різдво, як усі тут, у Мельбурні. Майже два тижні минуло від того часу, як відлунали святкові *Jingle Bells*, і все почало повертатися у звичайне буденне русло, аж тут...

— «Нова ра-а-адість стала-а-а! Яка не бува-а-ала! Над вертепом зізда-а-а ясна-а-а увесь сві-і-іт осіяла!»

Джек саме повертався з роботи, коли почув цю надто сумну протяжну мелодію. Майже одночасно він спостеріг і чоловіка-емігранта, який теж наближався до будинку. Його ім'я було надто складно вимовляти, тому, за взаємною згодою, він став Джорджем.

⁴ «Я не полька, я — українка!» (з англ.)

— *Christmas... Ukrainian Christmas!* — збуджено й навіть піднесено повідомив Джордж, коли вони стикнулися біля вхідних дверей.

— Ага... — відказав Джек, знову, аби щось сказати, бо насправду не переставав дивуватися цим людям, які оселилися в його будинку, хоч і не давав навзнаки.

— Що ж! Вітаю вас із вашим Різдвом! Хай вам добре ведеться в Австралії! — додав він, трохи подумавши.

У самому будинку ширилися пахоші чогось неймовірно смачного, духмяного, такого, що лоскотало ніздрі, збуджувало апетит.

— Дивися, це вона сьогодні напекла! — Джекова дружина Моллі показала самим лише підборіддям на кухонний стіл, де на тарілці були викладені шматки якогось дивного пирога, що з нього місцями виступала начинка — темно-бордові вишні.

— Вона сказала, що це струdlі, — дружина знову увірвалася у плин його думок, насилу вимовивши незнайоме й важке нагромадженням приголосних слово. А він тим часом удивлявся в постаті біженців, які в перших літніх сутінках щось жваво обговорювали біля нарядженого лимонного дерева.

— Як минув день? — не вгавала Моллі. — Я сьогодні весь час провела у моєї матері. Їй уже так важко! Скоріше б уже закінчити ту кімнату й перевезти її до нас!

— Скуштуй! — у чергове звернулася вона до мовчазного, заглибленого в себе чоловіка. — Там нема кісточок! І це смачно! Треба буде в неї навчитися, поки вони ще живуть у нас!

Джек задумливо проковтнув шматок цього зготованого заокеанськими переселенцями пиріжка (сам він себе переселенцем не вважав, бо його дід переїхав з Англії до Австралії ще у другій половині дев'ятнадцятого століття), коли на кухню увійшов Джордж:

— Пане... Джеку... Можна вас на кілька слів?

Коли вони вийшли надвір, Джордж почав здалеку, плутаючи часи й прийменники. Він оповідав те, що Джек і так уже чув. Знову почав розказувати, що його дружина Тоня має рідну сестру, яка теж подала анкету на переселення до Австралії, і їй з родиною надали дозвіл на в'їзд.

— Сьогодні Тоня з донькою були самі вдома. Вашої дружини не було. І в цей час прийшли з еміграційної служби перевірити, чи ваш будинок придатний для проживання ще однієї родини. Ви розумієте, у нас тут нема жодних знайомих із місцевих, крім вас! От Тоня в анкеті й вказала вашу адресу!.. От... А коли сьогодні прийшов перевіряючий, то дружина показала йому ту кімнату... ну, ту саму!.. Яку ви ще не встигли дофарбувати.

Джордж нарешті завершив свою ламану оповідь і вдивлявся в обличчя Джека. Чи зрозумів його мову? Чи збагнув, про що, власне, ішлося?

— Ви не подумайте! Тоніна сестра не житиме у вашому будинку! Вона знайде собі помешкання, як і ми! Це для проформи! Щоби вони зробили позначку в анкеті! Розумієте?

Джек мовчить, а Джордж помітно хвилюється. Він не знає, в чому річ: чи то він не зміг пояснити хазяїну все як слід, чи вся ця ситуація неприйнятна (для Австралії, англійців чи просто їхніх хазяїв)?

— То ваша дружина показала на оту недофарбовану зелену кімнату?

— Саме так!

— І перевіряючий позначив її як придатну для проживання?

— Еге ж... уже вибачте... але так є!

Джек заходиться гучним сміхом, Джордж і собі розтягує губи в несправжній гумовій усмішці, але йому відлягло. То добре, що Джек, попри стереотипи про англійський гумор, сприйняв це як дотеп, як такий собі жарт!

— Поки Тоніна сестра допливе на пароплаві до Австралії, а це буде лише за місяць, ми точно підшукаємо для них кімнату!

Але Джек ніби й не чує цих виправдань Джорджа. Пересміявшись і заспокоївшись, він знову перепитує:

— То перевіряючий визнав це помешкання придатним для проживання родини з чотирьох чоловік?

— Саме так! Ви все правильно зрозуміли!

— А моя дружина мені торочить день у день, що ця кімната схожа на комірчину й не придатна для проживання її матері!

Джордж нарешті збагнув у чому річ. Він усміхається — цього разу широко, відкрито. Теща! Ось у чому було питання!

— Матір Моллі зле почувається останнім часом. Моллі воліла б, аби вона жила з нами. Ось ми й готуємо цю кімнату для неї. Але ж моя дружина переконана, що це кімната надто мала й непридатна для проживання самотньої літньої пані. А іншої де взяти? От я надумав її хоч перефарбувати!

— Розумію, — каже Джордж. Він мовчить. Мабуть, уважає інцидент вичерпаним? А може, використав увесь запас англійських слів на сьогодні? Чи згадує своє рідне місто й невеличкий двокімнатний будиночок, у якому жили-були він із трьома сестрами та їхні батьки. Жили дружно, просто-таки казково жили!

Джордж повертається до доньки й дружини біля лимонного дерева. Вони ще щось співають — тепер уже на два голоси. Знову

якась до краю сумна мелодія... І чого це? Якщо то різдвяна колядка? Звідки ця невизначена ірраціональна приреченість?.. Чому так безрадісно?.. Це ж Різдво!

Джек іще декілька хвилин стоїть і дивиться на дивну трійцю, обертається й заходить до будинку.

— Перша зірка на небі! Незвична! Яскрава й чужа! І місяць, ніби нерідний... — перемовляються між собою емігранти, і звуки їхньої мови хвилюють, будять атавістичні відчуття. Тато знімає для доньки цукерочки з лимонного дерева, мама дістає з таємної схованки за деревом невеличкого плюшевого ведмедика. Радість цієї трійці така відчутна! Така промовиста! Це їхнє свято, хай і на чужині! Їхнє чужинецьке, але все ж таке рідне своєю семантикою Різдва свято.

.....

Тіванельсина

- Ніно, ти чай гріла?
- Та ж гріла...
- А що до чаю?
- Цукерки є м'ятні. Будеш?

Відвернувся до вікна. Не почув? Чи не хоче тих цукерок? Невже. Постояла ще мить у прочинених дверях кухні й задзеленчала тоненькими порцеляновими блюдечками, такий пам'ятний чайний сервіз, а одне з них вислизнуло з рук і розбилося. От лихо! Тільки б не почув! Чи почув? Таки так! Іде вже сюди, човгаючи своїми підбитими повстю капцями. Навис у дверях, стоїть, мовчки дивиться, як вона змітає віником черепки на совок. А в неї руки трусяться! Це від того й сталося. Хіба йому не знати? Уже за декілька місяців буде п'ятдесят років, як разом. Хоч би щось уже сказав! Ні. Постояв і повернувся назад.

Наливає чай, а він відгородився газетою від неї — сердиться. За вікном сльотавий непогідний день. Краплі набігають на скло, цебенять стічною трубою, але там, за мутною поверхнею вікна, перші червонясті стебельця виткнулися в маленькому палісаднику. То майбутні багрянні півонії!

- Пий, а то прохолоне.

— ...

— Чого ж шарф скинув? Ще ж учора температура була. Пігулки пив?

Мовчання у відповідь. Не розірвана фольга сріблястої упаковки — отже, не випив. Чи наполягати зараз? Коли він у такому стані? Розсердився... Але ж вона не хотіла розбити те блюдце... А м'ятні цукерки сусідка Галя принесла (вона не знає, що він не любить м'ятних).

Холодний сіверський вітер роззявив не прищеплену на шпінглет квартиру й злим генієм увірвався до кімнати, відразу ж узявшись шматувати його газету. Брязь! Це вона з притиском закрила

квартирку, аж скло задзеленчало, але ж знову ненавмисне, і боязко косує на нього. Склав мовчки газету, присунув до себе чай.

— А пігулка? — тягне несміливо. — Як ти почуваєшся?

— Нормально почуваюся! Вже нормально! Пігулок більше не хочу! — бурмоче він у відповідь, не піднімаючи очей від газети.

Коли він не в гуморі, в неї теж погіршується настрій. Він зараз піде у майстерню й малюватиме, а в неї є свій рецепт! Кашляє, сухо, якось аж надтріснуто! Хоч би вже не йшов сьогодні до тої майстерні. Яка то, справді, майстерня? Одна назва! Простий гаражик у дворі, що відтоді, як продали їхню стареньку автівку, набув цього статусу. Там лише калорифер, від якого більше підпаленого й розігрітого масляними випарами повітря, ніж тепла!

Майстерня... Він завжди був охочий до цього — малювання, різьблення, усілякого майстрування, але коли було тим займатися? Діти, робота, якісь нехитрі щоденні справи, на котрі йшов увесь вільний час... А ось нині, коли вони обидвоє на пенсії, нині він уже весь там — у майстерні!

Знову кашляє. Вона мовчки дріботить до спальні, роззирається там. Де ж той шарф? Куди він його поклав? У вітальні теж нема. Нарешті, у ванній! Певно, зняв, коли вмивався. Кладє м'який і приємний на дотик, крупно плетений шарф біля нього (донька подарувала, вона на тому розуміється). Наполягати, щоби надів? Остаточно розлютити його? Як маленька дитина, їй-бо! І чим далі, тим гірше...

Вона відходить до вікна. За ним довгі, ніби розчеплені коси-гілочки верби рве у несамовитій нестямі вітер, куйовдить, шарпає! А на них досить помітні набубнявілі бруньки — ще декілька днів, і зазеленіє верба першими листочками.

Вона мовчки йде до спальні й причиняє двері, щоби не заважати йому. У неї тут старенький програвач, а до нього купа таких самих, майже раритетних платівок! О! Це цілий скарб! І чого лишень нема? Непогана підбірка класики. А як інакше? Донька ходила до музичної школи, їй то треба було, і сама вона викладала мову й літературу все своє життя — і тут теж без знання композиторів та їхніх творів не обійдешся. Висоцький — то вже його, *Beatles* — захоплення сина, мелодії до «Бременських музикантів» та інших старих казок — старшого онука, а може, ще й дітей, і купа різного, що на ньому тоненьким курсивом виведене слово «*Мелодія*».

Перебирає платівки. Вагнер, Рахманінов, Лисенко... На кому спинитися? Може, «Пори року»? Це так доречно! Коли на вули-

ці така мряка... Але руки самі розчохлають «Лускунчика». Арфа, трублять духові, яким ніжно відповідає флейта — це линуць квіти у танку, скидають пелюстки, кружляють кімнатою. І ніжний, спокусливий аромат цитрусових... Аромат цитрусових? Вона розплющує очі — він стоїть біля неї з половинкою апельсина на блюдечку (тому самому, вцілілому). Він любить апельсини, о так! І вона теж.

— Чуєш, Ніно, як там Таміла? Дзвонила зранку? — шепоче він, ніби боїться сполохати музику.

— Так... Просила, щоби ми прийшли в суботу до них. Андрій цим скайпом зв'язуватиметься із нами... — так само пошепки відповідає вона.

На ньому синій, крупно плетений шарф. Він ставить блюдечко біля неї на столику, а сам лягає на ліжко зі свого боку.

— Ніно, чуєш, може, мені сьогодні не ходити до майстерні? Мені вже там небагато лишилося... — бурмоче тихо, майже собі під ніс, коли б не звертання до неї, вона б вирішила, що радиться сам із собою.

— Куди ж тобі йти? Там холодно!

Йй дуже не подобається цей його сухий кашель («Як викликати лікаря? — крутиться в голові. — Може, від Галі, аби він не чув? Чи Тамілу попросити?»). Починається «Танець принца Оршаду й Феї Драже», або принца й принцеси, як досить часто кажуть на цю частину балету. Музика то наближається, то віддаляється, обіцяючи закоханим щастя, насолоду, довге та радісне життя. Так і буде, адже зло подолано й попереду чекає казка. А він лежить на боку й не рухається. Вона накриває його пледом, його очі закриті, і не зрозуміло, чи він спить, чи просто так їх заплющив.

— Костю, я можу виключити музику... Ти поспиш, трохи відпочинеш...

— А що тоді вночі робитиму? Хай грає... Я слухаю...

— Може, тобі почитати твою газету?

— Краще розкажи, як там Андрій. Чого Таміла хоче, аби й ми прийшли до того скайпу?

— У нього нова дівчина... Так сказала Таміла. І здається, цього разу все серйозно.

Дощ посилюється. Вона відхиляє легку, прозору фіранку: крапельки дзьобають невеличку низеньку лавицю біля верби, дрібними воронками роз'їдають поверхню калюж, металевими цвяшками забиваються у підвіконник за склом. Балет скінчився, і уявна завіса поїхала донизу, закриваючи таких самих уявних артистів

дійства. Він спить і вираз похмурого невдоволення поступився дитячій беззахисності й деякій відстороненості. Він спить. Вона лягає поруч, на своїй половині ліжка, і кладе на нього свою легеньку прозору руку в старечому ластовинні.

.....

Побачити Париж і померти

.....

— Ба! Це що?

— Та так...

Ніла Павлівна то знімає, то надіває окуляри під строгим поглядом свого онука, а він тим часом швидко пробігає очима вирізаний із газети купон. «Побачити Париж і померти» — у цьому поширеному вислові закладено прагнення багатьох наших співвітчизників побачити вічне місто бодай раз у житті, — скоромовкою проказує зміст газетної вирізки Славко, — тож вам, наші дорогі пенсіонери... безпрецедентну можливість... участь в акції... оплатити через банкомат або у відділенні... банківські реквізити... десять щасливчиків отримають повністю оплачені семиденні тури до Парижа... переліт і проживання, а також витрати на візове оформлення...» Западає хвилинна пауза, а Нілі Павлівні здається, що вона тягнеться до безкінечності.

— Ба? Ти оплатила цю суму для участі у «безпрецедентній» лотереї?

Ніла Павлівна червоніє й опускає очі. Вона знає, вона все знає, але ж бувають і чесні лотереї? Хіба ні? Не всі ж шахраї? Бувають, врешті, винятки з правил?

— Ба? Ти заплатила цим дурисвітам?

Славко буравить бабусю очима й ніби лишень і чекає на її ледь помітний ствердний кивок. Він сердито грюкає нещасним шматком газети по старенькому комоду в передпокої і, вигукнувши «я так і знав! так і знав!», вибігає у незачинені двері. Мурчик, улюбленець Ніли Павлівни, наполохано шарахається до кімнати й забирається під диван, а сама вона прислухається до онукових кроків на сходах. «Навіть ліфт не викликав!» — крутиться в порожній після цього прискіпливого допиту голові.

Вона надягає своє світло-оливкове пальто й у колір йому беретик (так і не звикла до цього балонowego одягу, якийсь симулякр, а не одежина, хоч невістка й подарувала їй якесь таке дуте, темно-

синє, ще й оторочене чиймось хутром... але ж носити це? раз надягла й повісила до шафи).

— А ми із твоїм покійним дідусем так мріяли поїхати до Парижа! — бубонить собі під ніс Ніла Павлівна.

Подумки вона, звісно ж, звертається до Славка. Ліфт зупиняється на першому поверсі, сусідка привітно киває головою, але Ніла Павлівна намагається якомога хуткіше прошмигнути повз неї, аби та не спостерегла її заплаканих і почервонілих очей. На вулиці приємна прохолода раннього березня діє заспокійливо і навіть розслаблююче. Чорна, звільнена від снігу земля, а на ній уже де-не-де перша зелена травичка. Трилітрова пластикова пляшка для води й десятихвилинна прогулянка до місцевого бювета.

— Ба! Для чого ти туди ходиш і тягаєш ту воду? Вона така сама, як і в крані в тебе! Ми ж тобі фільтр подарували! — Ніла Павлівна усміхається при згадці цих онукових слів. Йому невтямки, що ходить вона туди не так по воду, а щоби просто пройтися-розім'ятися, на людей подивитися — себе показати.

На зворотному шляху вона зупиняється біля вільної лавиці на доріжці до метро й дістає з маленької сумочки загодя приготовлений пакетик зі шматочками присохлого білого хліба. Годувати вуркiтливо-сірих голубів — то теж одна з її улюблених справ! Раптом якийсь чолові'яга всідається поруч і хапливо затягується чимось таким достоту смердючим, що Ніла Павлівна не витримує й хвилини у його товаристві, підхоплюється, підносить свою пляху з водою й квапливо дірбiтiть до свого будинку.

— Ох вже ця інтелігенція!.. — чує вона іронічний вигук свого випадкового сусіда й прискорює кроки.

Сьогодні середа, а отже, Петро Петрович із третього поверху прийде на вечірній чай. Вона лише встигає погодувати Мурчика, як у передпокої лунає гучний дзвоник (син постарався!), і наступної хвилини, приймаючи пальто свого сусіда, вона мимохіть милується його військовою виправкою (усе життя в армії — це таки дається взнаки).

— Ніло Павлівно! Дивіться, що я маю! — Петро Петрович всідається в крісло й спостерігає, як ладно господиня розстеляє скатертину на маленькому чайному столику, розставляє матово-порцелянові філіжанки, шурхотить фольгою біля заварника. — Доки ви там управляєтеся у ваших лотереях, я ось що придбав!

Він дістає з картонного пакета з логотипом магазину велику лисучо-чорну книгу.

— Це альбом видів Парижа! — із гордістю заявляє Петро Петрович на німе запитання господині.

Ніла Павлівна дістає окуляри, підсуває своє крісло ближче й водить пальцем по сторінках, ніби намагається й тактильно відчутти, яким є той Париж, а не лише побачити! Вона зовсім недовго розглядає паризькі ландшафти та пейзажі, бо в передпокої знову гучно розлягається дзвоник, сповіщаючи про ще одного відвідувача.

— Слава? Що ти так пізно? А батьки знають?

— На ось, ба! Тримай!

І Славко (якийсь весь засапаний — знову ліфт не викликав, а біг сходами?) кладе на комод поруч із вирізкою (тією самою, злочасною, припечатаною хлопцевою рукою), білий довгий конверт.

— Що це?

— Це гроші, ба! Вистачить на тур до Парижа! Я вже заходив до агентства — вони ще й обіцяли скидку тобі, як пенсіонерці!

— Славко... Гроші? Звідки?

— Відкладав. — Тепер онукова черга густо почервоніти. — Хотів байк улітку купити... але... але оце з газети «побачити Париж і померти»...

Він не договорує, але бабуса й так розуміє, про що він (це невисловлене, зависле між скупими словами проглядається в його очах і навіть рухах).

— Славчику! Мій любий! — Ніла Павлівна притискається до Славка, ледь сгягаючи йому плеча. — Це ж просто мрія! Я не конче маю туди їхати, розумієш? Без мрії жити нецікаво! Розумієш?

Бабуса не випускає онука з обіймів, але одночасно швидко підхоплює однією рукою конверт і засовує назад до кишені його куртки (бо ж він так і не зняв її) і так само швидко застібає цю кишеню на блискавку.

— Гм... юначе! Якщо вже на те пішло, то Нілу Павлівну повезу до Парижа я! — Петро Петрович стоїть у дверях кімнати й не зводить погляду з приголомшеного його появою Славка.

— Маю честь відрекомендуватися: Петро Петрович Яременко! — по-військовому випалює він, прочитавши німе Славкове запитання, звернене скоріше до бабусі. — І також маю вам повідомити, що хочу просити руку й серце Ніли Павлівни!

Тепер уже бабусина черга широко розплющити очі. Вона швидко зиркає на враженого Славка.

— Петро Петрович... — белькоче Ніла Павлівна. — Усе це так несподівано... Давайте завтра! Зранку! І ти, Славко... Або зали-

шайся ночувати, або негайно додому! Я ж тепер страшенно хвилюватимуся!

— Чого ж це завтра? — Петро Петрович помітно хвилюється. — Я теж... теж відкладав на медовий місяць! Тобто я не те хотів сказати! Ось уже рік... і цей Париж... і ваш чай...

Він тре собі скроні й з-під лоба поглядає на бабусю з онуком.

— Так я не зрозумів, Ніло Павлівно?.. Ви згодні... згодні зробити мене щасливим?

— Ба! Оце-то новина... Чого ти нічого нам не казала?!

— До завтра, мої любі! Усе завтра з'ясуємо! — Ніла Павлівна майже виштовхує обох чоловіків із квартири й повертає ключ у замок. Вона полегшено зітхає і повертається до кімнати. Мурчик невдоволено настовбурчив вуса: він щойно виліз із-під дивану й умивається лапкою — на сон.

— Ох уже ці чоловіки, — шепоче Ніла Павлівна, вдивляючись із вікна у Славкову постать, що майже розтанула на доріжці до метро.

Вона прибирає зі столика, швидко згортає скатерку й вимикає світло в кімнаті. Ідучи до спальні, несподівано для себе підхоплює ту саму нещасну газетну вирізку. «Побачити Париж і померти, — ледь чутно ворухить губами Ніла Павлівна, — або побачити Париж і жити ще довго й щасливо!»

.....

Подарунок із Тельсінки

.....

Присвячую Тетяні та Юрію Лозушам.

Кава по-особливому смачна у цьому місті, де вперше європейці й відчули її смак! Віденська чи, власне, кава по-віденськи! Ще по-ранковому сіро й не сонячно. Іще «зачохлені» з ночі у картаті пальта коники сумовито тягнуть легенькі, ніби іграшкові, фіакри крізь прозорий ранковий туман ранньої весни. Тягнуть фіакри, ніби свою нелегку конячу долю, простуючи туди, де темно-сталевий Дунай, закутий у міське обрамлення обкладених каменем берегів і надто близько підступаючих будинків, котить свої хвилі, певно, і не помишляючи про свою природну міць, стихію, роздолля, цілком упокорений (чи назавжди? чи лише на час?).

— Ой, Тінко! Сьогодні вже, певно, востаннє кавою смакуємо! Шилінги тануть... А ще ж подарунки рідним купити! І собі, може, щось...

Але Тіна не слухає своєї подруги-коліжанки, з якою вони разом навіть не приїхали, а ніби «впали» в це західне життя на двотижневий семінар із підвищення кваліфікації. Під напутнє слово про те, що й у якій кількості вони мають неодмінно тут, у Відні, придбати (бо ж і Валерія Павлівна з хірургії «це» привозила в минулому році), Тіна відмічає на туристичній карті ті місця, де вони неодмінно мають побувати. На щастя, назви туристичних об'єктів Відня тут продубльовані ще й англійською (бо з німецькою все ще кепсько, попри щоденну практику), єдина проблема — Ната: її, буває, важко умовити на «культурну програму».

— Лишень подумай, які тут магазини! А які речі?! Ну де ти в соку таке дістанеш?..

Але ці слова пролітають крізь Тініну свідомість і легкою луною віддають десь на рівні несвідомого. Дивний імпульс до роздво-

ення: як так, не образивши Нату, відвідати обрані нею магазини й водночас побувати в усіх омріяних самою Тіною місцях Відня? Якось нерозв'язувана бінарна опозиція!

У довгій презентаційній залі, де має відбутися сьогоднішня лекція, крісла розташовані напівколом так, що видно слухачів навпроти. Ще на початку промови професора Віна, живої легенди фармакології, Тіна помічає чоловіка навпроти, який раз по раз зустрічається з нею поглядом. Його тепла кароокість видається їй знайомою. Може, вони вже бачилися раніше. Але де? Коли? Чи в Києві на якійсь конференції? З усього видно, що цей чоловік — іноземець, і то видає не лише його одяг, а й поведження, постава — за своєю від народження самовпевненість західної людини.

— *Hallo!*

— *Do you speak English?*

— *Sprechen sie Deutsch?*

— *Able in Español?*

Невеличка перерва між лекціями на каву швидко перетворюється на місиво різних мов, відмінних інтонацій і вимов, вирваних із контексту слів. Правдиве вавилонське стовпотворіння! І в цьому злютованому на атомному рівні сплаві дружніх усмішок й уривків фраз, спільних і приватних розмов — теплий карий погляд загадкового незнайомця. У нього рідне своїм слов'янським звучанням ім'я — Ярослав (але він громадянин Сполучених Штатів). Можливо, етнічний поляк або чех? Його англійська бездоганна, а поведження свідчить про безумовні здобутки західного етикету. Наступна лекція проминає, ніби за одну хвилину. Чи не тому, що новий Тінин знайомий Ярослав увічливо попросив її дозволу сісти поруч?

— Отже, Тіно, розкажіть, хто вас так гарно назвав?

А Тіні до сліз важко підібрати у своєму англійсько-німецькому лексиконі потрібні слова, аби оповісти історію своєї родини, де дивовижно переплелися українські та грецькі пракорені. Вона шукає підтримки у тепло-карому погляді Ярослава. Може, він знає якусь зі слов'янських мов? Тоді б спілкування їм пішло значно легше.

— Якби ж ти знав хоч якусь із наших слов'янських мов... — це тихеньке зауваження, ще й звернене на «ти» до малознайомої людини, мимохідь виринається у неї.

Але Ярославова відповідь чистісінькою українською («Я добре володію рідною мовою. Бо ж я українець з походження!») на її радше гіпотетичне припущення роздається ніби грім серед ясного неба! І ця почута від нього українська мова просто-таки приголом-

шує її... Чого ж тоді не сказав раніше? До чого ці три години мордування англійсько-німецькими екзерсисами? Тіна не знає, що й подумати. Образа — засторога — підозра — знервованість — симпатія — порозуміння? Воно ж було між ними й без слів, у якійсь значно вищій за вербальний рівень площині. І непорозуміння — усі ці протиборчі почуття сплелися, та годі визначити, яке з них перемагає! Але Ярослав миттєво відчитав із Тіниного обличчя, ніби з відкритої книги, це вирування емоцій і думок.

— Тіно! Зрозумійте мене! Я прочитав на вашому бейджику «USSR»... Мені важливо було зрозуміти, хто ви є насправді...

Він не договорує, хоча за його «діаспорною» українською з типовим західним акцентом стоїть надто багато... Син українських переселенців, колишніх громадян Радянського Союзу, які у статусі політичних біженців прибули після Другої світової війни до США... Він і його батьки існують із тавром вічного «ворога». Радянської системи? Соціалістичних цінностей? Того, що промовисто й влучно називають «совком»? Ярослав ніколи не бачив України, не жив, не існував у її просторі і, звичайно ж, нічим їй не нашкодив, але він *persona non grata* там. Таких, як він, «ведуть», якщо вони наближаються до кордонів «великої радянської держави» чи наважуються перетнути їх.

— Тіно! Ти ж розумієш, чого я так поведився? — Ярослав помітно хвилюється й навіть не зауважує, що переходить на «ти».

— Авжеж... — Тіна збентежена: Ярослав, те враження, яке він на неї справив, те, що вона почула й побачила тут, разом із оповідями самого Ярослава, — суперечить засвоєному вдома (політінформація, газети, промови й відозви, плакати й лозунги). Де ж правда? І якою вона, врешті, є?

— Тіно! Якщо ти вважаєш наше подальше знайомство небезпечним для тебе... Я все зрозумію!

Ризикнути й порушити заздалегідь сплановану, чітку й зрозумілу парадигму існування радянської людини? Чи не замислюватися над не підвладними простому, заздалегідь визначеному глумаченню питаннями? Просто проминути цю зустріч і жити далі? (Жити? Далі?)

Тіна молода й гарна, зрештою, завжди мала багато залицяльників, тому, певно, у свої двадцять шість усе ще була незаміжньою — обирала. Невже не знайде собі пари вдома? Для чого обтяжувати свій життєпис непотрібними деталями? Ризикувати успішно завершеною інтернатурою, престижною роботою й кар'єрою молодого науковця?

Але цей теплий, дуже розумний, заворожуючий погляд... І відчуття дежавю! Ніби оце вже проживалося. Де? Коли? У минулому існуванні, в яке ніхто «у них» не вірить, ясна річ! Усе це за лічені миттєвості пронеслося в голові Тіни, й рішення з'явилося блискавично, ніби осяяння!

— Знаєш, Ярославе, — Тіна чомусь одразу потрапляє у цю дружню тональність на «ти», — я дуже хочу відвідати Хофбург. Ната, моя колежанка, не вельми цікавиться мистецтвом... Тож...

— Я з превеликим задоволенням! — одразу відгукується Ярослав, навіть не дочекавшись, коли вона завершить.

Це захоплення в його погляді, яке він і не намагається приховати, і бентежить і радує Тіну водночас. Невже це воно? Те саме, яке вона так довго чекала, шукала, помилялася, приймаючи оману за правдивий обрис, не знаходила, але про що мріяла вже так давно?

Їхні два життєписи такі відмінні, попри те, що Ярослав усього на чотири роки старший за Тіну. Дитина емігрантів, і то не простих переселенців, шукачів кращої долі, яких доволі було і є в США. Прибувають і легально й нелегально, користуючись будь-якою нагодою зачепитися й укорінитися у найзаможнішій країні світу. Батьки Ярослава переїхали радше рятуючись, із тавром «злочинців», припечатаним у себе на батьківщині, бо ж обоє брали активну участь у лавах УПА й одними з останніх покидали Україну. Його непросте дитинство зримо контрастує з її успішним, на перший погляд, чернівецьким безхмарним зростанням. Хоча зараз, коли вона опинилася тут, у Відні, просякла оцим західним вільним простором і наслухалася Ярославових оповідей, за ці шість днів знайомства з ним, про заокеанське закрайсвіття... Штамп (це саме те слово, яке вона так довго шукала для визначення), заштампованість, підведення до спільного знаменника в усьому — ось що виступає визначальним для соціального устрою її батьківщини. Як вона цього раніше не помічала? Чи помічала, але воліла не визнавати? Почуття ліктя? Однаковості в усьому? Витворений тип абсолютно нової радянської людини?

— Знаєш, Тіно, мені в справах мого роботодавця необхідно сьогодні відлетіти до Гельсінкі. Але я повернуся до завершення семінару! Неодмінно повернуся!

Весняна негода навколо знову набула виразності. Те, що ігнорувалося в щасливому піднесенні ще декілька днів тому, набрало зримих обрисів: холод першої декади березня, сльотава імла зранку й під вечір, нависла громада собору Святого Стефана ніби фатум, знак невідворотності долі. За декілька днів — завершення цих казкових часів і повернення додому.

Чи побачиться вона ще з Ярославом? Чи відчує на собі цей магнетичний карий погляд? Вірила й не вірила в його повернення. Передчувала й не передчувала їхню зустріч.

— Вітаю, Тіно! Дуже радий тебе бачити!

Закуте у камінне ложе русло Дунаю, а по ньому живі хвилики перекочуються. Удалині видніється білий прогулянковий кораблик. Зараз він пришвартується біля цього маленького, ніби іграшкового, причалу, і вони перейдуть білим трапом досередини, аби й собі відчуті легке погойдування й химерну відсутність тверді під ногами. Це їхній останній день! Тіна вже має квиток на потяг до Києва. Рушає завтра. А ця прогулянка, ніби данина їхньому приємному спілкуванню (чи чомусь більшому?).

— Тіно... — Ярослав украй схвильований, — знаєш, Тіно, я завжди шукав таку дівчину, як ти! Твої сіро-блакитні очі й оце темне-темне волосся! Я, звісно, знав, що українки красиві, але ж... але ж знати — то одне, а бачити, відчувати — зовсім інше! Вибач... щось не те кажу! Певно, хвилююся! Тіно! Я хочу, аби ти стала моєю дружиною! Ось!

Ярослав відкриває невеличке оксамитове пуделечко, а в ньому — ніжно-золотий обручик перстеника з яскравим аквамариним дорогоцінного камінця. «До твоїх очей добирав!» — шепоче він. А Тіна відчуває, як щось лоскітливе ворухиться в горлі, не дає говорити, шириться, сягає очей!

— Тіно! То скажи вже щось! — Ярослав перекрикує вітер, що раптово налетів на цю порожню палубу, на якій, окрім них, нікого більше нема, усі відпочивальники поховалися досередини, де тепло й затишок дорогого салону припрошують до прихистку в негодю. — Ти згодна, Тіно?

— Так! Я згодна! Я згодна, Ярославе!

Біла одинока чайка, що невідомо звідки взялася й не побоялася приземлитися (чи, власне, всістися) на цьому хиткому, лише умовному кавалочку суходолу, крок за кроком наближається до Тіни і Ярослава. Вона походить порожньою палубою кораблика, а наблизившись до закоханих, зупиняється. Її скляне око (бо ж стоїть вона до них боком) незмигно дивиться на пару — і зачудування, і подивування, і замилювання (так, принаймні, видається Тіні) у цьому її пташиному погляді. Негода чи погідна днинка, кордони й держави за цими кордонами, а чи безмежний світ довкола, соціальний устрій із його засвоєними цінностями, чи все ж щось поза цим? Чи це має значення, коли існує замкнутий у коло світ двох?

.....

Словник сербської мови

.....

На вулиці — теплий літній дощик. Віка перестрибує калюжі, успішно маневруючи межі розкритих парасольок перехожих зі своїм ядучо-червоним мініатюрним парасолем. Вона запізнюється. Ну чому вона знову запізнюється?! Ще й саме сьогодні, коли їхню групу запросили на відкриту лекцію до Матіци Сербської!

«Дам-ді-дон-ді-дон!» — виривається мелодія модної пісеньки з віконця машинки-комашинки, що пропливає дорогою повз тротуар. Таких тут, у Новому Саді, багато. Це популярно — користуватися такими мікроскопічними автівками.

— Ой! — Віка задивилася на диво-комашинку на колесах, і її нога успішно розляпала «вміст» невеличкої калюженці. Основна частина бруду хаотичними розводами прикрасила її темні джинси. «Добре, що вони сталеві-сірі! Не дуже й помітно, що забрюхані!» Це, звісно, слабенький аргумент, і вона це знає, але якщо додати ще: «І яке щастя, що я не пішла сьогодні в сукні, як планувала, бо заляпані джинси — то зовсім не те саме, що брудні ноги», — настрої може трохи поліпшитися!

Віка, підбадьоривши себе так, вривається до музейної напівтемряви Матіци (у таких місцях завжди урочистий віковичний порошок, помежований шаною до минулих звиязців) і бачить свою групу в повному складі. Це добре! Усе-таки пробіжка калюжами не минула намарне! Куратор сердито дивиться на неї й несхвально хитає головою. Це вже не вперше! Ця дивна дівчина з України завжди змушує себе чекати.

— Увага! — звертається куратор до студентів Літньої школи. — Нагадую вам, що Матіца Сербська — перша просвітницька організація Сербії, яка завжди перебувала...

Віка не дуже вслухається у цей напутній монолог, але підвищений голос керівника повертає її на землю:

— Тож прошу вас уважно нотувати або записувати на диктофон лекцію пана Жельковича! І нагадую вам, що користування мобіль-

ними телефонами під час лекції — то грубе порушення нашого університетського статуту! — Їхній керівник ще раз сердито блимає окулярами на Віку й відчиняє двері до старосвітської зали, де дух часу й вологість літньої негоди, яка ще шумить за напіввідчиненим вікном, злилися у єдину, цілком академічну атмосферу.

Крім групи іноземців сюди набилося ще й чимало студентів-сербів. Професор Желькович — то вже певна величина сербської «книжечності»⁵. Коли цей знаний літературознавець врешті розпочинає говорити, Віка забуває про все: прискіпливий куратор, інші студенти, музейні працівники — усе зникає за видноколом її свідомої присутності тут. Попереду звільняється місце, котрийсь із слухачів, зігнувшись у проході, простує до виходу, і Віка, ні секунди не вагаючись, швидко пересідає поближче до кафедри.

— Данило Кіш⁶ бував у цих стінах... тож цілком невинувато, що саме тут ми розпочнемо розмову про один із найцікавіших його романів... ви вже, певно, здогадалися, що мова піде про «Ранні яди»...

Віка безперервно строчить у своєму нотатнику, або, швидше, робить помітки скорописом. Їй на думку раптом спадає, що вона не знає, як точно перекласти ці самі «Ранні яди» українською? «Ранні страждання»? Якось ніби примітивно... «Страждання й поривання»? Теж не зовсім те... І порадитися, як на гріх, нема з ким. Юра — єдиний тут представник України, окрім неї, саме сьогодні вирушив на екскурсію до сусідньої Суботіци (теж по матеріали з творчості Кіша, бо тему сьогоднішньої «виїзної» лекції у музеї вони не знали завчасно, як і те, хто буде її читати — було декілька варіантів). «Коли б Юрко знав! Коли б він лишень знав! Він би нізащо не поїхав туди сьогодні!» — скрушно зітхає Віка. Вона замислилася й трохи відстала у своїх записах. І все ж ці «Ранні яди» не йдуть їй із голови! А професор уже давно веде мову про «Енциклопедію мертвих», отже, академічна година лекції майже минула. Так швидко? Дивна здатність часу прискорюватися там, де це зовсім недоречно.

— Шановне панство! Чи є у вас запитання до мене? — Несподіваний сонячний зайчик проривається крізь вузьке стрільчасте вікно й на мить засліплює професора Жельковича. Але вже за декілька хвилин знову стемніле небо вивергає нові дошові потоки, які дрі-

⁵ «Книжечность» — з сербської мови «художня література».

⁶ Данило Кіш — видатний сербський письменник, поет, перекладач (1935 — 1989).

ботять старосвітськими підвіконнями, голосять у ринвах і цвяхають невеличкими калюжами.

— Чи писав Данило Кіш французькою?

— Це правда, що його «Пісочний годинник» мав у першій редакції на два розділи менше?

— Щодо гри слів у назві роману Кіша... Чи правда, що сам автор тлумачив це, як «книгу про любов у смерті та смерть у любові»?

Питання сиплються, мов дощові краплі за вікном. Більшість із них — це справді те, що, окрім «Ранніх ядів», крутилося й у голові Віки, та все ж... семантика назви саме цього роману... про це ніхто ще не питав, а сама вона... ніяк не насмілиться.

Професор Желькович починає збирати свої папери за кафедрою. Їхній куратор палко трясє йому руку й розсипається в компліментах. Група найпалкіших шанувальників усе ще не розходиться, збившись невеличким гуртом навколо кафедри.

— Це мій аспірант! Пише дисертацію. — Професор підкликав до себе сором'язливого хлопця в окулярах. — Працює над компаративним аспектом творчості Данила Кіша.

Але Віка так і не розчула до пуття особливостей його дослідження, бо в руках цього професорського аспіранта бачить свій Сербсько-український словник, який вона, роблячи над собою чималі зусилля щодня, бо словник таки важкенький, скрізь носить «для покращання комунікаційного зв'язку».

— Віддайте, будь ласка! — Віка миттю опиняється біля клептоманистого молодика.

— Молим?⁷ — серб здивовано кліпає й дивиться на неї крізь окуляри дитинно синіми очима.

— Я кажу, віддайте мій словник! — Віка несильно, але впевнено тягне словник з аспірантових рук, який від її дій упав у певне оціпіння й продовжує кліпати очима («Все-таки соромно стало!» — тлумачить для себе його стан Віка).

— Але ж... але ж... Це мій словник! — єдине, що спроможний вичавити із себе серб.

— Так! Ну звісно! А я, по-вашому, з чим сюди прийшла?

— Я не знаю, — цілком широко розводить руками аспірант професора Жельковича.

«Подумати тільки! А з виду такий пристойний юнак! І для чого йому лишень здався цей мій Сербсько-український словник?

⁷ «Молим» — із сербської мови «перепрошую».

От нащо він йому?» — усе це пролітає в її голові за якісь долі секунди.

— Я не маю наміру з вами дискутувати! — чесно признається Віка. — Усього вам доброго!

Вона швидко розвертається й прямує до виходу, не зважаючи більше на отетерілого аспіранта та його керівника. «У порядних професорів і аспіранти порядні... А може, він подумав, що то хтось загубив книжку? Чого він, власне, так знічено мовчав? Навіть не намагався щось пояснити? Не виправдовувався?» — Віка не знає, що й думати. У голові — повний сумбур! Яка все ж дивна пригода! Тут щось не так! Але що?.. Не міг же цей симпатичний юнак справді вкрати її словник? Чи все ж міг? «Усе колись буває вперше!» — доходить урешті вона філософського висновку.

Віка на ходу ховає словник до наплічника й спиняється вже за дверима — на вулиці все ще йде дощ! А маленький червоний парасоль?.. Залишився у лекційній залі!

Коли Віка за мить повертається туди, професор, а з ним і його аспірант, а також куратор їхньої групи й декілька її колег-студентів усе ще стоять і про щось гомонять біля кафедри. Маленький червоний парасоль висить на спинці крісла, у яке вона всілася спершу, перед тим як пересісти поближче, а на самому кріслі... лежить її Сербсько-український словник... Віка зазирає до наплічника й витягає ще один, такий не свій, примірник. Вона відчуває, як гаряче тепло розливається догори — щоками, чолом, аж до самісінького волосся, а може, й значно далі. Який сором! «Оце зганьбилася! Як же тепер зарадити цьому?» — Віка повільно підходить до аспіранта професора Жельковича. Щойно вона мало не бігла звідси, а тепер ноги ніби свинцем налилися, просто відмовляються рухатися!

— Ви знаєте... мені так соромно... одним словом... ось! — І знову так само повільно, як лише п'ять хвилин тому тягла, Віка вкладає книжку до рук не менш розгубленого серба.

— Гм-гм... — аспірант професора Жельковича не може видавити із себе ні слова, він спішно знімає й протирає окуляри — аби хоч якось приховати власну ніяковість? Власне так! Він на правду не розуміє, що все-таки потрібно цій дивній іноземці.

— Ви знаєте такого українського письменника Валерія Шевчука? — долинає до них мова пана професора. — Так от, — продовжує він, — мій юний колега Віктор у своїй дисертації порівнює творчість саме цього українського автора з доробком Даніла Кіша.

Віка переводить погляд зі свого співрозмовника на професора, а

тоді назад на хлопця й червоніє ще більше.

— Зрозумійте ж нарешті! Я маю такий самий словник! — Вона швидко витягає свій примірник. — Тож коли побачила його у ваших руках... Я подумала, що ви взяли мій!

Серб широко всміхається: нарешті він збагнув, у чому річ.

— Здорово, — нарешті видушує він із себе. — Я сам Вік!⁸

— А я Віка... Віка з України!

— Та це я зрозумів відразу! Кому ще треба такий словник? — Вік сміється, і Віка теж несміливо усміхається (що він лише про неї подумав?).

Вони мовчать — кожен думає про своє чи просто не наважується порушити цю майже осяжну тишу.

— Гм... Вік! Оскільки ви теж володієте українською, як би ви переклали «Ранні яди»?

— «Ранні яди»? — Вік знічено всміхається. — «Ранні яди» — це «Юнацький сум»... Я так думаю.

Юнацький сум... Ну звісно! Те, що може викликати перші сльози замилювання довколишнім, перші страждання від усвідомлення невлаштованості й недосконалості світу, перше сприйняття своєї інакшості... І все це — «Ранні яди», те, що починає труїти ще змалку, і те, що, безумовно, минеться, бо саме життя дасть відповіді на питання дитинства. Ранні яди...

— Віко! Ви любите морозиво?

— Так!

— А ходімо у сладолечарню навпроти? Там смачне морозиво роблять!

— Із задоволенням! Чого б і ні?

Вони йдуть величним вестибюлем, притискаючи до себе по примірнику Сербсько-українського словника (Вік і Віка — звучить майже як метафора, цілком у стилістиці і Кіша і Шевчука). За масивними дерев'яними дверима Віка розкриває свій червоний мініатюрний парасоль, але, на диво, місця під ним вистачає їм обом. Вони біжать через вулицю до будинку навпроти. Біжать, не зважаючи на невеличкі калюжі. Вік і Віка — кожен із власним словником сербської й української мови.

⁸ «Здорово! Я сам Вік!» — з сербської мови «Вітаю! Я — Вік!».

.....

Стоп-кадр

Горішок розвивається останнім. Уже береза вбралася в дрібні, клейкі листочки, білим невагомим мереживом опадає яблуневий цвіт, а горіх — самотній і голий, лише сумовиті сережки звисають між білястого гілля.

«Це неодмінно треба обіграти — таке протиставлення: яблуня, вся у білому шумовинні, ніби наречена, на фоні зеленого-зеленого листя, і майже голий горіх», — зупинився й швидко пише просто на коліні, а літери, великі й розмашисті, лягають у простому зошиті в клітинку, на обкладинці якого виведено одне-однісіньке слово — «Марина». Він — відомий режисер. Робить начерки до нового фільму? Так і є! І приїхав у ці місця свого дитинства, аби підібрати «натуру» для нової картини.

Напівоберт голови! Стоп! Знято? Це він наближається до дерева? Дерево наближається до нього? Він стоїть під яблунею, тією самою яблунею! Коли це було? десять, п'ятнадцять років тому? А може, лише вчора? Він і вона... Вони стояли тут, під цією яблунею. Мирослав відсторонюється й ніби бачить себе — ще зовсім юного хлопчика... Ось він закохано дивиться на неї, ніби вперше бачить: білий цвіт поволі осипається на її темне волосся, заплетене у дві довгі коси. Вона ще майже дівчинка, а її тонке ніжне обличчя з лукаво окресленими вустами й аристократичним, тоненьким носиком майже поруч! Але головне навіть не це. Може, він уже тоді знав, що стане режисером, і увага до деталі — то буде вже щось непроминальне для нього? Головне в її обличчі — очі! Великі, дитинні, темні очі. Від цього її погляду важко дихати... І хочеться зафіксувати цю мить назавжди. Просто заплющити очі й сказати: «Стоп-кадр!». Вона чекає від нього того самого першого поцілунку... Але поцілувати ці відкриті для нього вуста (чи ж лише вуста?) він не сміє! Не посмів... не наважився... не поборов щось таке... пошана — замилювання — гордість — честь — упередженість — моральність — гонор — поклоніння — страх — мука... Усі разом, і кожне

окремо пережите, чуття скували його волю! Навіть погляду не смів звести на неї! Її звали Мариною, як і його бабу, вона була його однокласницею.

— Хто був тим сміливцем, Маринко, котрий поцілував тебе вперше? Де ти? З ким розділила свою долю?

Пересипає крізь пальці білий опалий яблуневий цвіт. Натура? Картина? Рідня? Не це загнало його у знайому глушину весняною порою. Щороку — одне й те саме. Цвітуть яблуні? Цвіте душа? Стільки років промайнуло, а забути несила? Не те, щоби постійно тримав у пам'яті, згадував щодня, але ж...

— Алло!

— Алло, тату! Коли ти плануєш вертати до Львова? — голос доньки, чарівний, ще зовсім дитячий, від якого щоразу мимохідь усміхався, і тепер викликав на його обличчі усміх.

— Певно, зранку!

Наступний кадр. Минув рік, ніби ще один день календаря. Став старшим, але чи мудрішим? Досвідченішим? Час покаже. Знову весна. Проте цього року якась холодна, непривітна. Щойно мжичило, а зараз сірі хмари ледь розповзлися, і на небо, ніби на імпровізовану сцену в сільському клубі, вилазить бліде й схарапуджене сонце.

— Здрастуйте, бабусю! І вам вітання, діду!

Обмів невеличкою худюю мітелкою їхні пам'ятники, вирвав декілька прибудних бур'янів у спільному квітнику між їхніми могилами, знову звів погляд на дати життя та смерті. Ніби й немало, але чи й так уже багато? Вийняв планшет і неохочливо, бо ж незручно одним пальцем, почав набирати текст (зошит із розложистим написом «Марина» успішно загубився в численних поїздках, але техніка — то на довше!

«Марина — гарна собою дівчина років вісімнадцяти. Вона худорлява, струнка. Порається на невеличкій кухні. У хаті, крім неї, ще її тато.

Кадр перший. Батько сидить на бамбетлі⁹ у більшій хаті, Марина визирає з кухні. Вона занепокоєна, бо відчуває батькову тривогу. Марина ще не знає, що він поставлений перед тяжким вибором: мусить через неї передати звісточку до лісу хлопцям (сам не може, бо вже не раз потрапляв на очі «совітам» і перебуває «під

⁹ Бамбетель — ліжко-скриня, поширений з кінця XIX століття вид внутрішнього убранства хати в Галичині.

наглядом») і тим самим довести вірність спільній справі, або може не посилати єдину доньку до лісовиків, але ж... як тоді жити далі й дивитися в очі сусідові, чийого сина вчора синього, до непізнаності спотвореного привезли вночі на підводі й скинули серед двору («Можеш пахараніть єво! Тільки сматри!»).

Кадр другий. Діалог батька й доньки.

— Вберися у щось темне... Кінь уже тебе чекає! Поїдеш тихцем до старого млина в лісі. Візьмеш мішок. Як хто зупинить, скажеш, не чула, що там вже не мелють...

Марина мовчки виконує батьків наказ. Він змокрів від хвилювання, на виду йому проступили червоні плями. Важко дихає. Вагається. Не певний, чи правильно чинить. Може, все ж поїхати самому?

— Тату! Не хвилюйтеся! Зі мною все буде гаразд! — каже тихо Марина.

Вона вбралася у сіру домоткану спідничину, а на голову накинута чорну бабину хустку.

Батько непомітно хрестить її, коли вона вже обернулася до дверей, але вголос сердито, аби приховати хвилювання:

— Давай там хутко! Не барися! Не до шлюбу йдеш! Аби одна нога тут, друга — там!».

Стоп! Знято! Але чи здійснить він коли насправді свою мрію? Приїде до рідного села, щоби знімати кіно про свій рід, простий, український, чия історія — то повторена у мініатюрі історія цілої України? Кошти... Уся проблема у коштах, точніше, у їхній нестачі...

Широким ясним весняним небом летять журавлі — самотня пара, що прямує десь до свого розлогого, вимощеного на високому стовпі гнізда. Ще березнем принесли вони нову весну й нову надію в Україну. Мирослав фільмує їхній політ на свій айфон. Ці кадри мусять увійти до його фільму! Конче мусять! Ця картинка відкриватиме стрічку, а ще... цвіт яблуні. Він повільно опадає й опадає, ніби сніг, легкий, невагомий, але живий, на відміну від морозного зимового мережива.

І бабця Марина оповідала те саме. Лише її оповідь була про липовий цвіт.

Дістає диктофон і обирає на екрані запис під номером одинадцять, чує крізь скрипи часу такий рідний, незабутній голос: «А твого діда Степана знала змалку. Але ніколи не звертали собі уваги на нього. А це ми із сусідською дівчиною Стефкою йшли якось до її баби у Паливоди. А Степан пас собі череду за селом та й заліз на липу над дорогою: рве собі цвіт із неї та й складає за пазуху! А ми

собі, значить, ідемо й не бачимо його. Коли ж проходили під липою — він висипав той цвіт, що вже був зірвав, на нас! А ми перестрашилися сильно, бо спершу не зрозуміли, що то є!».

Він закриває очі й знову повертається туди, у свою сімнадцяту весну. Марина, та сама дівчинка, стоїть під білою-білою яблунею. Сонячний промінчик пробився крізь завітчану крону дерева й грає ямочками на дівочому обличчі, а ще... її очі сяють! Так сяють, що він не може підвести свого погляду, прибитого до відрослої за теплі дні трави. Де знайти таку актрису, яка зіграє його бабусю й утілить заодно цей летючий образ, неповторний дівочий чар, що закарбувався в його уяві? Чи ж лише в уяві? Вона ж була його бабуся, а дівчинка Марина з його класу... чому вона щовесни кличе у місця його дитинства?

— Мирославе Романовичу! Телефонує довірена особа нашого спонсора...

Усі ці роки не минули намарне — знайшлася людина, готова вкласти гроші в його фільм. Бізнесмен, доволі заможний, аби дозволити собі спонсорувати мистецтво. З тутешніх, але вже понад двадцять років, як виїхав до Америки. Успішний, раціональний, тверезий тим західним (із роками набутим) усвідомленням своєї значущості, цей несподіваний меценат ні на чому не наполягав і навіть сценарій проглянув (як виглядало) цілком побіжно. До згадування свого імені у титрах поставився також байдуже: «Можете згадати, якщо це необхідно».

— Мирославе Романовичу! — знов увірвалася секретарка у плин його думок. — То вас з'єднати?

— Майте на увазі, ця довірена особа — дружина нашого спонсора! Вона контактуватиме з нами надалі! — приглушеним голосом сповістила співробітниця для чогось у відповідь на його коротке згідне «угу».

— Алло! Пані... гм... Марино? Радий нашому заочному знайомству!

— Алло! — голос з-за того самого неозорого океану видався чомусь близьким і рідним. — А ми знайомі не лише заочно, Мирославе! То я! Марина Козачук! Ми ж училися в одному класі!

Стоп-кадр! Стоп-дихання! Стоп-мрія! Це ніби в кіно! І це зовсім не те, що в кіно! Це ж його, Мирославе, перше кохання! Чи лише обрис? Силует того, що було чи лише намірялося?..

Після розмови вийшов з офісу. Гнав машину, несподівано для себе звернувши майже перед домом, туди, за місто, у світ свого ди-

тинства, і лише дзвінок від дружини, очікуваний, ніби пробуджувачий, спинив і розвернув його назад.

Вона прилетіла в Україну за декілька місяців, а він навіть не зміг її зустріти (так склалося, що терміново мав виїхати за місто). Коли повернувся, то побачив в офісі абсолютно незнайому жінку — струнку, сучасну, чия зачіска-каре сяяла актуальним платиновим відтінком, і лише очі, великі й темні, були ніби тим самим таємним, але йому, безперечно, відомим, знаком колишньої дівчинки Марини. Мрія луснула, ніби мильна бульбашка? Чи цей відгомін часу знайшов своє втілення на сторінках його кінострічки?

Якісь уривки фраз і непевні погляди. Він знав і не знав цю жінку, з якою мав працювати, узгоджувати деталі. З якою мав ділити спогади, згадувати перше кохання — уривками, похапцем, аби ніхто не спостеріг? А вона? Безжурна заокеанська красуня, випечена дружина багатого чоловіка, чи пам'ятала, чи знала про його колишні юнацькі почуття?

А ввечері Мирося, його дружина, чекала їх на гостину. Домашня випічка, багатий стіл — усе традиційно, по-українськи, і все це, безумовно, розчулило їхню високоповажну гостю. Відвикла за довгі роки на чужині від земляцької гостинності? Оберталася в інших життєвих біоритмах?

— Щодо кастингу на головну роль... ми із Костем цілком покладаємося на тебе! Узагалі, я дуже рада тебе бачити й рада допомогти.

Марина передивляється різноманітні фото, якими так щедро заповнено його помешкання, власне, їхнє родинне помешкання. Він не має, що їй сказати чи заперечити. Мирослав знову, як і в офісі, не має що сказати Марині. Стільки разів викликав у пам'яті її образ, а реальну її не міг роздивитися, вона не пробуджувала жодних емоцій: гарна, як популярна (не лише в Америці) лялька Барбі — сяюча усмішка, струнка фігурка, довгі ноги й біляве волосся (для цілковитого доповнення образу). І поруч на канапі — його Мирося, чії прямі темні коси спадають хвилями на плечі й спину (довге волосся — так, як він хотів, як йому завжди подобалося), і собі заглядає до альбому, щось пояснює Марині, когось називає. Мирося нічого не знає про Марину, навіть не здогадується! Не знає про його мрію-спогад, про цей застиглий стоп-кадр пам'яті! Мирося, чие ніжне обличчя стільки разів усміхалося до нього, а великі темні очі заворожили колись... Колись? Коли це було? Під весняним деревом у його спогаді? У день їхнього знайомства в уні-

верситетській їдальні? Чи в день весілля? Чи у той найщасливіший день народження дочки? Мрія була поруч!.. Повсякчас!

— Знаєш, Марино, хай ту саму Марину у стрічці зіграє моя Мирося, а для юнацьких років ми знайдемо подібну до неї дівчину.

Марина дивиться на Мирослава (Як? Як вона дивиться на нього? Виразно? Оцінююче? Не розуміюче?):

— Якщо ти впевнений, що Мирослава впорається... Що ж...

На широкому старосвітському підвіконні цього старого австрійського помешкання в кришталевій вазі — три ніжно-жовті троянди. Їхній витончений аромат наповнює кімнату, сочиться тонкою, виразною хвилею, що непомітно влітається у мереживо думок кожного з присутніх.

Мирослава навіть не намагається приховати свого здивування:

— Мирку! Я ж кінокритик... давно вже не знімалася, чи вийде?..

Але її очі світяться від подяки й чогось такого ще невисловленого, затаєного, того, що насподі, десь глибоко приховане від стороннього ока, але зрозуміле йому, Мирославу. Так світиться кохання. Її до нього. Просте (чи ж таки просте?) кохання земної жінки.

.....

Танго

Танго... Що це? Просто танець чи розмова двох? Танго — це лише тіло, чи не так? Але ж бездушність несумісна з універсальною мовою палких почуттів! Напевно, танго — це те, що я — ти — він — вона — всі — ми чекаємо від кохання.

Ось я наближаюся до тебе, я не в змозі відірвати від тебе очей, але мої вуста суворо зімкнуті, і жодне пристрасне слово віднині не злетить із них, лише рух, рух і музика. Я довіряю тобі. Дивися, як я довіряю тобі — повністю в твоїх руках. І моя сукня з відкритою спиною — теж для тебе!

Я вигинаюся під твоєю вправною рукою — ти тягнешся до мене вустами! Я вдихаю тебе, твоє тіло — ти тримаєш мене на подиху від себе, не більше й не менше! Ти тримаєш мене! Я у твоїх руках! Я цілком і повністю у твоїх руках. Добровільно. Тому що... тому що я хочу цього!

Крок, ще крок — ми рухаємося синхронно, та все ж я трохи попереду. Ти ведеш — я підкоряюся (підкоряюся? хм... тобі лише так здається!).

А ти? Ти такий сильний! Твої руки вправні й досвідчені, твої рухи витончені, легкі, виразні! Ти красивий! Я не можу відірвати очей від тебе! Але... ми вже так давно танцюємо... А я... я хочу більшого! Тому я йду від тебе! Втомилася чекати — це все слова, порожні обіцянки, я тобі більше не вірю! Я вириваюся з твоїх рук, але ти не відпускаєш мене! В останню мить ти ловиш мою руку, притискаєш до себе! «Не йди!» — промовляють твої очі так виразно, а вуста зімкнуті в одну сувору лінію (ти мовчиш, як і я).

— Не йди! Давай почнемо все спочатку, — ти мовчиш, але музика наших тіл... Хіба не більша вона за всі слова? І чи здатне щось передати наше кохання краще, ніж це наше танго?

Нова кульмінація (почуттів чи рухів?), наступний напівоберт голови — я намагаюся не дивитися на тебе. Знаю (бо відчуваю це), що твої очі — розпечений метал! Твій погляд так легко обпікає! То-

му я так боюся зустрітися з тобою очима (боюся опіку, боюся вогню...). Ти міцно тримаєш мене, а я граційно вигинаюся, роблячи випад назад. Мої руки підняті над головою — вони напівокруглені й водночас максимально напружені (так я даю тобі знати, що бунт скінчився і я... цілком підкорена). Це така танцювальна фігура? Так! Але тобі цього мало! Ти неодмінно хочеш, аби я швидко, ніби дзига, крутилася навколо тебе! Ти — егоцентр? Я не знаю... Ти — моє Сонце, і тому я обертаюся навколо тебе із шаленою швидкістю. Траєкторія мого польоту незмінна! Без тебе я загину? Намагаюся не замислюватися над цим.

Знов у твоїх обіймах! «Не відштовхуй мене, будь ласка! Почуй це моє невисловлене бажання!» — я знову обіймаю тебе за шию, притискаюся, але ти... холодний і неприступний! Між нами лише танго, не більше!

— Я кохаю тебе... кохаю... — шепочеш ти, коли музика стихає й ми зробили останні па.

Танго — це гра, яка скінчилася. Але наше кохання справжнє! І воно... безкінечне, поки два серця танцюють танго!

.....

Твій дзвінок

Я завжди його чекаю — твого дзвінка. І тому цей біленький телефон — то мій найкращий друг. Це ж він провідник твого голосу, і це саме йому я довіряю все те, що маєш почути ти, коли так далеко від мене! Коли ти так далеко від мене...

— Долетів нормально. Втомився. Розмовляти зараз не можу. Сама розумієш, зайнятий. Маю декілька зустрічей.

Коротка смс-ка від тебе — це те, що ти можеш мені дати. А я хочу більшого... Бажаю більшого, хоча ніколи й не нарікаю, бо ж розумію, я завжди все розумію! Це одне з моїх завдань, покладених на мене тобою, одна з твоїх умов, яку я прийняла добровільно. Завжди розуміти тебе, виправдовувати твої думки, дії та вчинки — хіба не цього я хотіла? Чого ж мені тепер так нерадісно?

Крап! Це непрохана сльозинка скотилася із шаленою швидкістю й упала на екранчик мого білого друга — прямо на букви твоєї смс-ки! О ні! Лише не це! Якщо мій надійний японський друг змокріє й перестане працювати? Що я тоді робитиму?

«Добре, любий! Хай тобі щастить! Поговоримо пізніше», — це я пишу у відповідь, хоч насправді мені хочеться написати зовсім інше, приблизно таке: «Невже всі ці ділові функції та фікції тобі дорожчі за п'ять хвилин живого спілкування зі мною? Ну, добре! Хай не п'ять і навіть не десять! Це не наш формат. У нас для говоріння зазвичай година, і то... потім з'ясовується, що більша частина так і залишилася не проговореною. Але ж?... Але ж...»

«Я теж не телефонуватиму тобі! — твердо обіцяю я собі. — Я витримаю! Я братиму приклад із тебе — такого неприступного й холодного. Я теж перетворюся на хазяйку мідної гори! Легко!» Іду собі у своїх справах, а телефон «забуваю» вдома, а потім біжу сходами, так і не дочекавшись ліфта, щоб увірватися до квартири й, не роззубаючись, побігти до потаємного телефонного сховку! Смс? Смс! Від «Люкс-оптики» про знижку на сонцезахисні окуляри...

Звичайно, ти телефонуєш саме тоді, коли я вже втратила всіляку надію дочекатися цього твого дзвінка й для заохочення собі набрала ванну. Це завжди буває так: настроїй на нулі, і тоді так хочеться зануритися в теплу піну своєї ванни! Можна ще долити трохи апельсинової олії або якої завгодно, але цитрусової, звісно, ліпше. Біжу до телефону, залишаючи за собою довгий мокрий слід... Як добре, що ти цього не бачиш, яке щастя, що ти зараз не вдома. Сміюся від щастя, такого простого й доступного: я чую твій голос! А завтра ти прилетиш назад і будеш мій, у моєму полоні!

— Як доня? — питаєш ти.

— Спити! — шепочу й зачиняю двері до її кімнати, швидко повертаюся до спальні, сідаю на підвіконня. — З тебе година, ти в курсі?

— У курсі! — смієшся ти. — Але я дуже втомився сьогодні, ваша високосте! Може, зменшите термін із поправочкою на завтрашній полон?

«Жодних тобі послаблень!» — зловтішно думаю я, але ж знаю, що ти справді втомився, тому маю відпустити тебе спати, хоч ти мені так потрібен, хай навіть телефоном, хай і за сотні кілометрів від мене.

— Цілую, любий! Іди вже спатки! — кажу й відчуваю хвилю твоєї ніжності, що накочується миттєво, і жодна відстань не здатна це змінити.

— Я тебе кохаю, — так просто, так тихо промовляєш ти, ніби проказуєш найщасливішу й найбажанішу мантру. — Я тебе кохаю. До завтра.

.....

Цунамі

.....

Присвячую Оресту Городиському,
лікареві з Чикаго, який
урятував життя багатьом
і багатьом людям.

Ти крутишся біля вікна, ти все ще крутишся біля вікна, хоча твоя мама вже давно пішла — її струнка постать у білій сукні розтанула в кінці вулиці хвилин п'ять тому, а тобі бути тут до вечора.

— Оресте! Ходи до нас!

Місіс Джамайма вимовляє твоє ім'я, м'яко заокруглюючи «р», а поєднання «ст» наприкінці майже ковтає, зовсім не так, як тебе кличуть удома, але ти знаєш, що то до тебе, зрештою, ти вже звик до такого звертання. Умощуєшся на килимі поближче до чорнолискухих ніг виховательки, взутих у білі формені капці на шнурівці. Місіс Джамайма вже тримає в руках свою зачитану ледь не до дірок книжку. Це та сама *The birds and the bees*¹⁰, знайома тобі до останньої літери. Але в цій групі для дітей емігрантів не так уже й багато іграшок.

— Діти! Увага! Зараз ми повторимо з вами назви тварин! А потім перевіримо, чи добре ви запам'ятали їх!

Тобі нудно й нецікаво. Ти знехотя піднімаєш очі на темно-сливові обличчя виховательки: її розпирає від самоповаги, бо ж вона єдина серед присутніх мала честь народитися в Америці! Тобто вона місцева, стопроцентна американка, а ви всі — прийшли. Хоча що

¹⁰ «Про пташок і бджіл».

ти можеш знати про це у свої шість років? Ти лише інтуїтивно відчуваєш цю її зверхність у поводженні, а осмислення цього прийде значно пізніше. Підсуваєшся ближче, заглядаючи на обкладинку; високий голос місіс Джамайми називає пташок — тварин — комах, а її пухкий палець тицяє в їхні зображення. Вона розвернула книжку до вас, аби ви, діти, роздивлялися яскраві картинки, а сама зазирає згори, щоби безпомильно зачитувати назви, хоч може вже й знає їх напам'ять.

Місіс Джамайма вкрай захоплена дійством і зовсім не помічає, що ти тихенько зв'язуєш в один тугий грамузель шнурки її парусинових капців, а малеча, роззявивши роти, стежить за маніпуляціями з книжкою — їхні очі прикуті до яскравих картинок! Он двійко близнят-китайчат, імен яких ти не годен запам'ятати навіть із десятого разу, застигли, вкняпившись в ілюстрацію на сторінці. Вони приїхали декілька тижнів тому й нічого ще не розуміють англійською. А ось вірменка Лейла водить своїми воловими очима за шоколадним пальцем зі світлим нігтем виховательки, який спритно перескакує з картинки на картинку, а тугі смолянисто-чорні косички Лейли так звабливо спадають на спину, що ти мимохідь забуваєш про всі застороги й тихцем підсуваєшся ближче. Ще мить, і темно-рожева стрічка, якою була схоплена Лейлина кіска, розв'язана твоєю спритною рукою! Але дівчинка відчула — вона обертається й здивовано дивиться, як ти стиха дражниш її, то показуючи стрічку, то ховаючи руку з нею за спиною, а її косичка неухильно розпадається на окремі неслухняні пасма.

— Віддай! — Лейла ображено накопилила губку. — Віддай!

Ти тихцем відповзаєш подалі. Азарт перегонів чи то просто дитячих пустощів уже цілком заволодів тобою, та й Лейла, схоже, теж уже включилася в цю гру, бо не ховаючись встає й кидається до тебе. Ти також зриваєшся на рівні (хай-но спершу дожене!) і краєм ока помічаєш застережливо піднятий палець місіс Джамайми, її обірвану мову, величну фігуру в білому халаті, що повільно піднімається зі стільця, а вже наступної миті чуєш страшенний гуркіт, що стрясає, здається, усю будівлю — аж до підвалу, а може, й значно глибше, до тих підземних тунелів, якими мчать вагони в метро.

— Ай-яй-яй! Оресте... Не сподівалася від тебе... — Місіс Наталі, яка завідує цим садочком і в кабінеті якої ти врешті опиняєшся, дивиться на тебе по-доброму з-під своїх великих окулярів. Але місіс Джамайма, коліно якої прикрашає білосніжний пластир, схоже не налаштована на порозуміння.

— Він дуже нечемний хлопчик! Ви навіть не уявляєте собі, пані Наталі! — Місіс Джамайма сердито блимає то на тебе, то на директорку (білки її очей — білі-білі на чорному оксамиті гладкого обличчя — виблискують у такт її мови, а висхідні інтонації голосу налякали б кого завгодно, не лише шестирічну дитину).

— А ти знаєш, що буває із нечемними хлопчиками? — Місіс Джамайма нависає над тобою і стільцем, на якому ти сидиш, як правдива накрохмалена гора, перекриваючи будь-які шляхи до втечі. Та що там шляхи? Перекривши собою весь білий світ! Ти сидиш, увібравши голову в плечі, не здатен поворухнутися, не те що відповісти на її питання. Насправді тобі дуже шкода, що місіс Джамайма забила ногу, ти цього зовсім не хотів! І не так уявляв собі результат того зв'язування шнурків.

— Нечемних хлопчиків, — голос місіс Джамайми переходить на свистячий шепіт, і вона повторює після навмисне витриманої паузи, — нечемних хлопчиків забирають цунамі!.. Велетенські хвилі виходять вночі з чорного океану й підкрадаються до ліжечок, у яких сплять ці неслухняні хлопчаки! Хап! І цунамі назавжди затягує малого бешкетника у темряву!

А ввечері мама не може зрозуміти, що з тобою сталося.

— Оресте! Що тобі? — намагається вона зловити твій погляд.

Місіс Джамайма вже пішла додому, а вихователька, яка її підмінила, надто перейнята собою, аби витратити час на бесіди з батьками. А може, вона просто не знає, яким героєм ти сьогодні став і яку диверсію тут вчинив? Так чи інакше, ти мовчиш і не маєш жодного бажання розповідати мамі про ранкову пригоду. Вона допомагає тобі перевзутися і, нахилиючись, стиха зітхає. Вона втомилася.

— Оресте! З тобою все гаразд? — надвечір тато теж помічає твою пригніченість.

За вікном звисли перші сутінки, а ти не відходиш від маленької настільної лампи, біля якої твій тато роздивляється свої робочі креслення. Ти сторожко наслухаєшся: а раптом у темряві вже чатує на тебе цунамі? Адже сьогодні ти й справді був нечемним. Згадуєш, як ви пливли сюди декілька років тому на величезному пароплаві, сталево-білому з чорною вежею труби, яка здіймалася, здавалося, до самого неба, а може, й вище! Одного разу (ти це добре запам'ятав!) теж були хвилі, великі, люті, із збитими у круту білу піну гребінцями.

— Тату, а що таке цунамі?

— Це такі дуже-дуже великі хвилі, які виникають в океані після землетрусу.

— Більші за наш будинок?

— Авжеж... Я навіть не знаю, із чим їх порівняти... Хіба із «Прудентіал Білдінг» у новому Чикаго. Певно, що так!

Тато знімає окуляри й дивиться на тебе. «Що тобі?» — стиха промовляє він. Сльози підступають тобі до очей, і щось деркотливе лоскоче горло. А раптом ці хвилі прийдуть до тебе саме сьогодні, а тато з мамою спатимуть і не прокинуться? Ти боїшся зізнатися в цьому навіть собі, а про те, щоби промовити це вголос, навіть і не йдеться! Але ж... темрява так близько! Вона шкребеться за вікном і лише й вичікує, як би задмухати лампу на столі, вдертися сюди, до вашого затишного помешкання!

— Чи на війні було страшно? — нарешті вичавлюєш ти пошепки і відразу опускаєш очі (ти вже знаєш, що твій тато не любить говорити про це).

— Так, було страшно... — відповідає він після довгої, тобі здається — вічної, паузи. — А найстрашніше було, коли я, поранений, потрапив у полон. Коли б не твоя мама, я б не вижив...

— Вона тебе врятувала?

— Так!

— Вона лікувала тебе?

— Певним чином...

— Але ж мама грає на піаніно, а не лікує людей!

Тато притягує тебе до себе й саджає на коліна. Таке рідко трапляється, тому ти цінуєш кожну мить і з задоволенням вдихаєш цей його рідний запах. Його мова заколисує, твої очі закриваються самі собою, а цунамі не такі й страшні, якщо тебе обвивають рідні татові руки! Зовсім не страшні... А зранку знову світить яскраве сонечко, співають пташки, і ти весело смієшся, коли чуєш від мами: «Знаєш, Оресте, сьогодні нема приватних уроків, тож я заберу тебе рано — десь по обіді!».

Сонце, тепло, мамина долоня з довгими пальцями (їй треба берегти свої руки, бо вона піаністка, тож частенько буває, що тато миє посуд), і жодних цунамі! Бо ж сьогодні ти будеш чемним хлопчиком, ти в цьому твердо переконаний.

.....

Зірка Сонце

.....

Ліна сиділа на своїй скромній валізці й думала про щастя. Про неможливість його досягти, відчуті, загалом перебувати в ньому. Це ж миттєвий спалах, наркотичне сп'яніння, яке триває незмірно коротко, болюче коротко. Чи, може, воно, як нова сукня, яку чим частіше надягаєш, тим більше звикаєш, і зникає відчуття лету, винятковості, зрештою, урочистості, як на початку?

Ось виносять останні речі з її колишнього помешкання. Хоча, як виявилось, серед речей її бабусі, успадкованих разом із невеличкою двокімнаткою, у майбутнє її життя вона б хотіла взяти зовсім небагато: книжки, фотокартки, декілька пейзажиків пензля невідомого майстра й ручну швейну машинку, швидше аксесуар, ніж діючий та необхідний для якоїсь справи пристрій. Вантажники тягнуть на спеціальних ременях піаніно — ще один раритет доби. Ліні чомусь пригадалися «Бурлаки на Волзі»: ті ж скошені від напруги обличчя, якийсь дикий азарт в очах, а може, безвихідь, бажання скоріше покінчити з цими пожитками й нарешті забратися з чесно заробленими? От вони, ці волею долі наймані помічники її переїзду, в чому їхнє щастя, і чи є воно в них? Що викликає в них радість, змушує сильніше битися серце, врешті, розтягує їхні уста в блаженній і тому не знаній для них усмішці?

— Хазяйко! За піаніно докинуть, значить, треба. Важке виявилось...

Цей хрипкий із нездоровим віддихом голос лише на мить вивів Ліну з тієї дивної рівноваги, в яку вона поринула в останні хвилини перебування у своєму старому житті-житлі. Задоволений зі ствердного кивка молодик спритно зник у будинку, а вона й далі вбирала зелене літепло старого міста, розглядаючи абсолютно симетричні парасольки каштанового листя якраз навпроти її колишніх вікон. Дивовижно, але навіть тут, у самому центрі міських кам'яниць, відчувалося це літнє рівнодення природи, коли все живе прокидається, відроджується. На підтвердження цих думок

звідкись — чи не з неба? — упав цеглянисто-червоною намистинкою й заворушив лапками жук-солдатик. А може, з необачно роззявленого дзьоба невидимої пташки?

Рипливий, заколисуючий своєю одноманітністю звук дитячого візочка, який котить доріжкою повз її колишній під'їзд молодого парубка, викликав цілий асоціативний ряд. Ось він, цей новоспечений татусь, який ніби насправді весь зрісся із собою, мов рак-відлюдник зі своєю мушлею, прикриває очі сонцезахисними окулярами, а вуха навушниками на тоненьких дротиках, що він відчуває до тієї, яка йде поруч? А вона, згідно з одвічним законом тяжіння різнозаряджених полюсів, є його повною протилежністю — морська губка, що хоче ввібрати в себе океан навколишнього, цікаво роззирається, зчитує інформацію звідусіль і відразу ж переповідає, ділиться враженнями зі своїм супутником, який рухається в ритмі радіоэфіру. Цікаво, чи помічає він її радісне збудження? Чи доходять до його свідомості її слова? І знову, ніби несамохіть, десь на задньому плані свідомості: вони щасливі? І якщо так, то чи надовго? На все життя? Поки малюк не стане підлітком і не так гостро потребуватиме їхньої підтримки, єдності?

Це вперше за останній рік Ліна відчула, що її нехить до дрібниць буденного життя, навіть таких приємних, як прихід справжнього тепла, що невдовзі обіцяло перетворитися на липневу спеку, ніби відступила, і крізь морок і засліплення власними проблемами майже наново проступило улюблене з дитинства переплетіння вулиць, оновлений цією весною скверик біля метро, контур невисоких, віджилих своє будинків, що завжди милував око своїми двома, трьома, ну, максимум, п'ятьма беззахисно-наївними поверхами з огляду на темпи й ріст сучасної забудови. Цей рік минув без Синдбада — найдовше його відрядження, найтяжча з ним розлука! Як вона витримала? Як пережила? Хтозна... Син, який зараз, у час переїзду, був з її батьками, міг би щось оповісти, якби завважив, але ж... вона завжди трималася.

— Ну все! Ідіть погляньте, чи нічого не забули.

Ось вона, ця остаточна крапка її вже минулої життєвої сентенції, після якої й надходить, мабуть, невороття, і залишаються тільки спогади, і чекає ностальгія за цим старим райончиком, в якому, як тепер здавалося, швидко й непомітно проминули дитинство та юність.

Безкінечно довга дорога міськими заторами до нового помешкання, так, ніби не переїжджаєш з одного берега на другий у меж-

ах одного міста, а мандруєш у часі, назавжди прощаєшся з тим, що раніше було невід'ємною частинною твоєї дійсності, із часо-простором, у якому тебе вже не буде. Чи не цього завжди прагнув Синдбад? Безкінечних мандрів, вічної зміни місць і вражень, по-чуття нової пригоди, що розгорталася за обрієм?

Із чого розпочався цей новий його відрив від неї, від їхнього спільного, вже офіційно оформленого існування? Коли з'явився цей погляд знічев'я, обернений у простір, що не помічає нікого навколо? Коли, як і крізь які шпарини просочилося це тотальне нерозуміння, відчуження, взаємна байдужість, суцільний кому-нікативний розрив, і, замість тем для розмов, лише куценькі «що купити?», «що зробити?», та пробіжка від телевізора до холодильника у перерві на рекламу?

Тоді, у першу їхню весну, найбільше вражала його легка, ніби летюча хода (сам Кость із гордістю пояснював міць своєї статури тим, що він родом із Криму, з родини капітанів, тобто і його батько, і дід, і, можливо, навіть прадід були капітанами, а він уже, на жаль, ні), а ще обпікаючий синій погляд, безкінечні розмови про світ довкола з власного й батьківського досвіду, що, мабуть, і підштовхнуло до спершу жартівливого, а з часом уже й звичного Синдбада замість Костика. А може, це вона сама накликала, запрограмувала свою долю, називаючи коханого цим іменем? Адже існує магія імен, певна вкладена в них енергетика, карма?..

Потім, коли він переїхав у її маленьке помешкання, час ніби спинився, й розпочалася нова ера суцільного п'яного щастя, так, як бувало в дитинстві, коли тебе сильно розкручували на каруселі і ти летів у шаленій захоплюючій нестямі, ні про що не думаючи, а просто відчуваючи цей рух, як мить блаженства. І тому, коли після несуттєвого, на її погляд, непорозуміння на кухонному ґрунті він без жодних попереджень і пояснень зник на три тижні, їй здалося, що ось і настав кінець життя. Так, ніби у сонячний спекотний день із розжареного, як вугілля, піску разом стрибнути в басейн із крижаною водою, щоби забило дух, щоби холод викликав фізичний біль, бажання якомога скоріше повернутися назад у теплий, радісний простір, у той час, коли щастя світило, мов сонечко з неба. Подумалось, що не буде вже нічого такого прекрасного, а попереду — поступове згасання й смерть. Та вперше не стало страшно від цієї думки. Вона не перестаючи звинувачувала себе: коли б не присікалась за ту підгорілу каструлю, потихеньку б відтерла... Аж раптом, у перерві між самобичуванням, у голові вперше з'яснило,

що от вона хотіла бути з ним щасливою, без огляду, де, коли і як, а він? Чи він так само хотів бути щасливим із нею, не враховуючи жодних життєвих обставин, чи в них усе ж були різні бажання?

Коли він потім з'явився, гарно засмаглий, відразу помолодівши років на п'ять, то спокійно сказав, що захотів трохи розвіятись, що вже набридло сидіти на одному місці, просто вирішив відвідати кримських родичів (саме ж оксамитовий сезон). «Пробач, що так вийшло», — нібито щиро зронив він, але в наступну хвилину вже зручно вмовився біля телевізора, блаженно втупившись в екран.

У тісному передпокої Ліна розглядала своє відображення в старомодному бабусиному свічаді. Руки трусилися нервово, дрібно, на вустах застигла дурнувато-блаженна усмішка. Від щастя, яке повернулося, примирення, яке відбулося, продовження спільного існування? Чи просто від того, що нарешті настав кінець цьому божевільному чеканню, коли то стоїш, як домашній песик, на килимку біля дверей і прислухаєшся до усіляких шелестів на сходовій клітині, то кидаєшся до вікна, з якого проглядається асфальтована доріжка від метро.

Певний час після Костевого повернення життя ще йшло у попередньому ритмі, і не відразу стало зрозуміло, що так, як раніше, вже ніколи не буде, і не тому, що Ліна надто злостива й не може пробачити та забути, і не тому, що Кость зрозумів, що впоров дурницю, і знає, що й Ліна це розуміє. Взаємно щасливого існування вже не могло бути, тому що порушилась та космічна рівновага, яка встановилася між ними і за якою, ніби за заздальгідь встановленими правилами, Ліна завжди й усюди захоплювалась своїм Синдбадом, а він дозволяв милуватися собою, поширювати цей міф про себе, у якому він був і мужнім мореплавцем, і вишуканим лицарем, і найрозумнішим серед найобдарованіших, і найщедрішим, і най, най, най... Але ось зараз, після майже місячних тортур без жодних дзвінків і пояснень, Ліна раптом втратила цю здатність дивитись на Синдбада широко розплющеними від захоплення очима, а він, випавши з сонму небожителів, відчув усю твердість земної поверхні, бо їй, попри всі намагання, так і не вдалося приховати гіркоту розчарування, і шаблонна фраза «виявився-такий-як-і-всі» стала нав'язливим підкадровим субтитром їхнього життя.

Чи стала ця втрата ореолу божественності тим чинником, який уніс майже цілковиту деструкцію в їхні взаємини? Чи все просто перегоріло й уже не підлягало відновленню? За тим першим зникненням були наступні злети й повернення, так, ніби батьківсько-

дідівська професія «капітан дальнього плавання» набула генетичних ознак і позасвідомо впливала на поведінку Костя.

Місячне сяйво просочувалось у кімнату крізь довгу щілину не до кінця запнутих фіранок, місяць саме був уповні, і від цього дивного світла зовсім притупилося відчуття ночі, спати не хотілося, але все тіло сповила дивна млість, коли навіть найменший порух здавався зайвим. Вони лежали, кожен на своїй половині ліжка, навіть під окремими ковдрами. Ліні раптом здалося, що ця дивна місячна ніч і стане моментом осяяння, прозріння, визначення її долі. Хоч би як далеко він їхав, хоч скільки був би відсутнім, як довго мандрував би — вона все одно чекатиме на нього! Вона кохатиме його попри все.

— Синдбадику, любий! Може, тобі все ж опанувати фах твого батька й діда?

— ?..

— Я чекатиму тебе завжди-завжди! Мандруй, якщо таким є твоє покликання.

Ліна стояла на перехресті життєвих ліній і доль, де всі рухаються в різних напрямках, із різною швидкістю, підминаючи під себе слабкіших, переступаючи через немічних, неспроможних пересуватися в ритмах Інтернету, щоби зрештою опинитися хоч у інший час, але в тому самому місці призначення. Стояла й тримала в руці маленький каштанчик, що вигравав на сонці лискучою, ледь помітною смужечкою маслянисто-коричневого, яке так органічно просочувалось крізь зеленаву, трохи підсохлу шкаралушу, як надія нового життя, обіцянка безсмертя просочувалась крізь кожну клітину її ества. Стояла в аеропорту, чекала на приліт Синдбада. Вона чекала на нього, аби повідомити, що незабаром у них народиться син! Ні, він не вивчився на капітана дальнього плавання, але завдяки бездоганному знанню англійської та власній наполегливості став міжнародним оглядачем, журналістом, який мандрував від одного «гарячого» спалаху на мапі світу до другого...

Як це? Шукати своє кохання на ледь пурпурових від вечірнього сонця хмаринках, старанно обходити п'яту колону пересадочної станції метро — незмінне місце зустрічі після роботи (у тому минулому «мирному» житті), слухати Цоя й знати, що більше ніколи-ніколи все це не повториться, принаймні не на цій планеті, не під цією зіркою Сонце.

«Душе моя! — не раз молилася подумки Ліна. — Душе моя! Ти одна, безтілесна й невидима, можеш ширяти над землею. Знайди

самотнього мандрівника на його самотній дорозі, оповий його руками-крилами, пригорни його, підтримай, візьми на себе частину його болю! Збережи його! Поверни цілим і неушкодженим до мене, до нас із сином!»

У чому все ж таки її, Лініне, щастя? Продовжувала вкотре прокручувати одне й те саме питання, як давно заїжджену, стару платівку, що скрипить-рипить, та все ж грає, ніяк не замовкне. Ліна поглянула на те щось велетенсько-рожеве, що нависало над нею й мало тепер стати її, його новою домівкою. Попри все, нова Костикова професія виявилася ще й грошовитою: за декілька років він відклав достатньо грошей, аби продати старе помешкання Ліниної бабусі й придбати нове. Для неї, сина... Але чи потребувала цього Ліна? Чи всі скарби світу щось важили б для неї, аби з ним сталося непоправне?..

Пахло чи то свіжою фарбою, чи ще не до кінця висохлим бетоном, чи просто ремонтом, а може, це був типовий запах нового житла, ще не прибитий звичним побутовим, знайомим із попереднього життя духом: кухонним пахом чогось смаженого, випраної дешевим порошком білизни, прілою затхлістю давно не провітрюваних помешкань, нафталіновою профілактикою молі, специфічно-різкими парфумами — усім тим, що ширилося всюдисущими протягами, розходилося всією сходовою кліткою, цілим поверхом і навіть будинком. Навіть сонце тут світило інакше, щедріше, спекотніше, ніж годину тому біля її вже колишнього помешкання. А ще вражали темп, рух, незрозумілий енергетичний запал, що відчувались, як незриме силове поле, утворене навколо нової будівлі. Навіть найняті Ліною бурлаки забігали швидше, перейнявшись цією енергетикою, та й сама вона відчула, що той зашморг самотності, що здавлював серце впродовж тривалого часу, послабив свою давку петлю.

І як усе ж таки вийшло, що її найкращий друг надав перевагу мандрам? Чого йому бракувало в їхньому сімейному затишку, у цій гармонії двох, а потім уже й трьох? Вона не знала. Хоча ні, знала! Від початку усвідомлювала, що його не можна перекроїти під зручний для себе шаблон, треба просто сприйняти його дивацтва, продовжувати кохати, попри цей незрозумілий хаос почуттів, бажань, емоцій, що блукав у ньому, очікуючи слушного часу, щоби вирватись назовні. Синдбад... Він такий! Кожне його повернення — то певний сюрприз.

Легкою морською ходою Синдбад підійшов до незнайомого під'їзду новенького двадцятидвохповерхового хмарочоса. Безжур-

но всміхаючись білозубою усмішкою незмінним бабусям на лавці (будинок лише збудовано, але вже закопано споконвічну лавку навпроти парадного, і дві-три бабусі-цокотухи вже займають її життєвий простір), Кость увійшов досередини, і весь зовнішній бравур раптом перемінився на втому й тугу останнього мандрівного року. Радість зустрічі, але й утома цього найбільшого й найважчого відрядження... Мрія про гарячу ванну в новесенькому помешканні й зручне ліжко, яке Ліна обирала без нього. І ще... тверда обіцянка самому собі, що це була його остання подорож. Скільки вже їх було, таких «твердих» обіцянок? Лець волочачи ноги, нарешті віднайшов потрібні двері на п'ятому поверсі.

Феєричні мандри, безмежні простори життєвого океану, скільки це важить, якщо ніхто не чекає на тебе з твоєї подорожі? Те, що гнало його з домівки в незнану й цією незвіданістю привабливу путь, те й не відпускало — його неспокійно-незбагненне серце, внутрішній маяк, що освітлював шлях, пунктиром прокладав маршрути на мапі: від Ліни й сина — і до Ліни й сина. Максимально віддалитися, щоби наблизитися, наблизитися і знову віддалитися, і так щоразу, як біг по колу. Може, сталося те, чого він найбільше боявся, та водночас жагуче прагнув: Ліна, їхній син, це нове помешкання — те, заради чого можна було пришвартуватися назавжди, упертися міцним якорем у твердий ґрунт, прорости деревом, плодучим садом навколо власного дому, слухати пташиний спів, вивчати зоряні міфи, жити. Чому ж тривала ця боротьба з собою, важка, запекла, багатоденна? Що ще треба було зробити, узгодити, перевірити, довести?

Ліна відчинила йому двері, її парфуми, неповторний запах цього нового помешкання заповнили його. Затишок, умиротворення, пахощі її улюбленого пирога й тиша... Ось те, що сочилось крізь напіврозчинені двері.

Сонце — ця величезна вогненна куля, магматична маса, що стріляє протуберанцями у Всесвіт, на яку навіть звідси, із Землі, за мільйони кілометрів від неї, неможливо дивитися незахищеним оком, — примітивне божество первісних людей, які інтуїтивно й абсолютно точно визначили його джерелом життя на землі. Ця зірка Сонце не просто зігріває, освітлює, наповнює енергією земне існування, а й дає те особливе, без чого тендітність метелика не була б такою приголомшливо зворушливою, кольори природи не мали б своєї дивовижної безпосередності й насиченості, а принципова двоколірність світу, бінарна опозиція «день — ніч», втратила б свій споконвічний сенс.

Кожен шукає свою зірку на мінливих шляхах власного всесвіту, своє сонце, щоб і на його маленький планеті росли троянди та сміялися діти, і коли випадкові хмари заступають його ласкаве сяйво, терпляче чекає, коли негода минеться і теплий промінчик знову торкнеться обличчя. Але немає двох сонць у жодному небі, як не буває двох доль, двох життєвих позицій, національностей, віросповідань. Буває ще Місяць, який, за законами нічної фантасмагорії, виступає в ролі небесного світила, хоча таким не є, не дає ні світла, ні тепла, а лише відображає те, чим так щедро багата зірка Сонце. Вибирати зірку Сонце, надавати перевагу Місяцю, залишати рідний берег, бути вічним пілігримом, іти навмання без дороги й призначення, стати випадковим перехожим, простувати узбіччям супроти руху зустрічних машин чи за течією — з усього розмаїття життя, з цього вічного калейдоскопу, що кожну мить пропонує нову картинку, не просто вихопити, як сліпий жереб із заношеної шапки долі, а свідомо вказати перстом і знати, що це лише твоє, тобою спроектоване, породжене десь глибоко в надрах твого ества, життя.

.....

Парні числа

(Двоїна)

Ти бачиш його тут часто, цього хлопця у темних окулярах! У нього красивий профіль, а ти? Ти звичайна. Така собі дівчинка-студентка, яка за півроку отримує диплом перекладача з двох слов'янських мов, нічого особливого.

У цьому парку біля твого дому завжди людно: вдень — мами з візочками, пенсіонери з песиками або й просто так, увечері — молодь на лавицях засідає. Життя... А він? Завжди самотній і в незмінних темних окулярах. Це тебе трохи дратує. Що за піжонське поводження? Навіть улітку не всі дні яскраві та сонячні, а весною й поготів. Але він у незмінних окулярах із затемненими скельцями сидить на одній і тій самій алейці, і його красиві губи ніколи не усміхаються. Чомусь. Ти спиняєшся неподалік, ніби зав'язати шнурок на своєму кеді, а насправді тобі кортить роздивитися його, і крадькома позираєш на нього. Сьогодні він слухає музику — дві білі цівочки дротиків тягнуться від його вух, схрещуються десь на рівні грудей і зникають, поєднанні, у нутрощах кишені куртки (напевне, там телефон або плеєр).

— Томо! Привіт! Сто років тебе не бачив!

Ти дивишся на свого однокласника Льошку («сто років» — це рівно чотири з половиною роки після випускного у школі — власне, останньої вашої зустрічі) і помічаєш, як він змінився, став зовсім дорослим! І ця його нова іпостась уже не має нічого спільного з тим хлопчиком у мішкуватому піджаку з рюкзак, який закарбувався у твоїй пам'яті (і ти, мабуть, виглядаєш у його очах упевнено й по-дорослому). Він усміхається тобі — ти йому. Все-таки однокласники, і цей факт уже ніщо не змінить. Ви засипаєте одне одного питаннями-відповідями. Дивно, що після школи ви жодного разу не здибалися, адже живете на одній вулиці — між вашими будинками максимум десять хвилин пішки! Повільно простуєте

весняною алейкою. І раптом біля тієї самої лавиці, де сидить він, хлопець у незмінних темних окулярах, Льошка спиняється:

— Артеме! Привіт! Вийшов повітрям подихати?

І ти вперше бачиш, як ці красиво окреслені вуста розпливаються в усмішці: той, кого назвали Артемом, ніби подається весь уперед, виймає спритним рухом навушники й простягає руку десь поперед себе, ніби у порожнечу, і так само в нікуди спрямовані його слова «Привіт, Олексію!». Ти бачиш, як Льошка підхоплює цю руку, енергійно трясє її та відпускає. А ще... Ще ти бачиш білу довгу палицю-тростинку, яку не зауважила до цього, бо ж не підходила ніколи так близько... Темні окуляри, палиця з мотузяною ручкою, що обвилася навколо зап'ястку однією руки, друга рука, простягнута в порожнечу... Ці розрізнені пазли враз складаються в одну-єдину картину, і страшний здогад б'є тебе, ніби струмом! Ти впиваєшся очима в Льошку й бачиш невисловлене, але таке осягне та зрозуміле підтвердження своїм здогадам!

— Тьом! Чуєш, якщо тобі додому, могу провести... Ум... тобто разом можемо піти! Ось зустрів ще свою однокласницю Тамару! — І до неї: — Тамаро! Pozнайомся, це Артем. Артеме, це Тамара.

Його рука тепла й важка («Якась ніби незграбна!» — зазначаєш ти), але приємна на дотик. Чи, може, це лише тобі так здається? Він підводиться й виявляється на голову вищим від Олексія, хоч і не дивиться на нього згори: просто стоїть і усміхається («Чудова усмішка!» — знову фіксуєш ти майже несвідомо).

— Відколи це з ним? — Ви вже завели Артема до його квартири й здали просто в руки розчуленій старшій сестрі (вона навіть намагалася затягнути вас попити чаю, але ви, переминаючись із ноги на ногу, все ж відмовилися — переважно через тебе, надто багато вражень, як для одного разу).

— Я точно не знаю, але мені здається, що він чи перехворів чимось у дитинстві, чи таке ускладнення після щеплення... Не знаю напевне, але могу в своїй мамі перепитати. У дитинстві він бачив! Я пам'ятаю...

А вдома (уже в себе вдома) ти закриваєшся у ванній, вмикаєш воду й притискаєшся до дзеркальної поверхні холодних кахлів на стіні, а в голові зринає всоте: Артем трохи сутулить свої широкі плечі, він тримає попід руку Олексія, а вільну праву руку викидає й викидає вперед, вистукуючи довгою білою тростиною шлях перед собою.

Зранку (саме субота) ти біжиш до тієї самої лавиці, де хлопець у темних окулярах слухає музику в своїх навушниках. За декілька

днів ти теж слухаєш музику (правий навушник — твій, лівий — його), а ще ви говорите, говорите, говорите, і так без кінця, аж до перших весняних сутінків. «У нього гарний усміх!» — думаєш щоразу. Але одного дня ти приходиш до порожньої лавиці й так само наступного дня не застаєш тут нікого...

Ось уже тиждень (а може, й більше), як ти ходиш на ту саму алейку парку, щось тягне тебе сюди, але Артема там нема. І ось нарешті, вибігши зранку на годинку пізніше, ніж зазвичай (викладач відмінив першу лекцію), ти бачиш знайому фігуру в темній куртці. Він повертає голову в твій бік, щойно твої кроки ледь чутним шелестом озиваються на початку алейки. А може, він почув твоє серце, яке сполоханим гарячим згустком підкотилося десь до горла? Артем не всміхається, коли ти озиваєшся до нього. Може, він не радий тебе бачити? А тобі так хотілося зустрітися з ним знову! Він ніби замислився над чимось нерадісним. А тобі так хочеться знову побачити його усміх! Але ще більше хочеться, щоби він зняв свої темні окуляри, адже навіть крізь їхнє чорне скло ти все одно можеш роздивитися, що в нього є очі, хай і незрячі!

— Хіба тобі не треба до університету?

«Ні! Сьогодні в мене вільний день!» — хочеться сказати тобі, але натомість ти видушуєш правду: — Так, власне, туди й прямую зараз.

Стоїш і подумки перебираєш у голові сотні тем для розмови, але всі якісь недоречні. У тебе стільки запитань до нього, але вимовити їх несила. Треба йти, і ти вже майже готова попрощатися з ним, коли раптом чуєш сухе й офіційне:

— Ти знаєш, Тамаро, що я незрячий? І це вже назавжди! Тут уже нічим не зарадиш...

Ти ніби підбита цим його раптовим визнанням. Для чого він це сказав? Саме зараз? Саме тобі? «То й що! — хочеш крикнути йому. — Ти молодий і гарний! А зір... Мого зору вистачить і на тебе, і на мене!» Але натомість ти бурмочеш, ледь витискуючи слова:

— Я знаю... знаю... мені дуже-дуже шкода...

— Я більше не можу бути твоїм другом.

Артем швидко підводиться та йде у протилежний бік, вистукуючи перед собою білою довгою тростиною. А ти стоїш і дивишся йому вслід, і тобі здається, що це все вже було колись із кимось. Може, ти бачила це в кіно? Читала у якійсь книжці?

Травневі важкі краплини прибивають перший дорожній пил, змивають асфальт до лискучого смолянистого блиску, гуляють поміж самотніми парасольками нечестивих перехожих. Ти вже майже

звикла до порожнечі цієї його-твої лавиці. Скільки ви вже не бачилися? Три чи чотири тижні? Навіть під дощем тебе тягне сюди. Ні, це зовсім не сльози, просто крапельки дощу стікають твоїм обличчям. І раптом ти наважуєшся! Купуєш у кіоску на розі своєї вулиці шоколадку й сміливо прямуєш до його під'їзду. Перед його квартирою ця твоя напускна впевненість десь випаровується, але все одно тиснеш на кнопку дзвінка, — бо якщо ти зараз відступиш, то ніколи так і не дізнаєшся, якого кольору очі під затемненими скельцями окулярів, — набираєш повні легені повітря й випалюєш у розчинені двері:

— Здрастуйте! А можна Артема?

Його сестра всміхається тобі. Вона тебе впізнала? Так, упізнала. Бере з твоїх рук мокру парасольку, пропонує картаті плюшеві капці.

— Зараз питимемо чай! — по-змовницьки підморгує вона тобі, але ти обертаєшся на кроки, які лунають із кімнати.

Сприймати дійсність як звуки, ніби певний звукоряд чи звукогру — як це? Якщо заплющити очі й довго не відкривати, слух стане гострішим? Артем без темних окулярів, удома нема від кого ховати очі, стоїть у прочинених дверях:

— Хто це? Це до тебе, Світланко?

— Ні! Це твоя гостя!

Світлана запитально дивиться на тебе. Вона не знає твого імені — ти теж не знала, як її звуть, поки Артем не озвався до неї.

— Тамара! Я Тамара, однокласниця Олексія, — говориш ти враз осиплим голосом і дивишся в нерухомі очі Артема: вони зелені, ніби перша молода травичка надворі.

Він усміхається, знову усміхається тобі! «Який він гарний!» — крутиться в твоїй голові думка, і ти прислухаєшся до неї, а ще — до дощових крапель, які стукотять об віконне скло, дріботять металевим підвіконням назовні.

Два крісла, присунутих до журнального столика, дві чашки на двох блюдечках з ароматним чаєм. Артем розповідає, що він із батьками заготовляв зілля для цього ще торік, улітку, на дачі, дві чайні ложечки, двоє твоїх балеток, промоклих наскрізь, у які Світлана завбачливо набила старих газет, аби хоч трохи просохли. Вона тактовно вийшла й причинила двері. «Яка приємна двоїна!» — думаєш ти, відпиваючи свій чай. Артем усміхається тобі, він знову усміхається! А ти йому, і ти знаєш, що він це відчуває, безумовно, відчуває.

.....
Хай буде мир!
.....

*Say it out loud peace will come
Everybody shout peace will come
Blow the trumpet beat the drum
Peace will come.*

Diana Gurchaya «Peace will come»

Ти малюєш лебедя на асфальті, а біла крейда розкришилася, і ти не знаєш, як тобі його домалювати. Може, твоя мама зарадить лихові. Вона тримає картонне пуделечко з крейдою в руках, принишкла на лавці поруч із дитячим майданчиком.

Ви приїхали сюди декілька днів тому. Тут тихо. Дуже тихо. І коли зранку щебечуть невидимі пташки санаторного парку, це дивує найбільше. Пташиний щебет замість пронизливого виску куль...

— Мамо, там ще лишилася біла крейда? Мамо?!

Чому вона нічого не відказує? Не чує? Замислилася? Поринула в спогади? Повернулася подумки туди — до їхнього покинутого помешкання в рідному містечку? Хоча що ти можеш про це знати у свої шість років? Ти сам виймаєш із маминих, ніби задерев'янілих, рук пуделечко з крейдою. Так, білої нема. Лишилася ще рожева й бірюзова. Ти спритно домальовуєш дзьобика лебедю рожевою крейдою й швидко розграфлюєш класики, щоби вдосталь пострибати. Тут можна.

Сонце. Його ніби багато, але вітер уже не вперше приносить темні дощові хмари, і тоді стає холодно й непривітно, доводиться сидіти в маленькій двомісній палаті на другому поверсі, де на су-

сідньому ліжку (через тумбочку) розташувалася тьотя Аня зі своєю донечкою Яною, трохи меншою за тебе. А в тьоті Ані очі завжди червоні від сліз, і в твоєї мами теж.

— Мамо, що ти робиш? — Ти дивишся на маму, губи якої ворухнуться. Вона щось проказує пошепки, зовсім нечутно. — Мам? А папка наш скоро приїде?

Від твоїх слів мама знову дерев'яніє. Ти відходиш до своїх малюнків на асфальтованій доріжці, а вона дістає з кишені мобільний і перевіряє щось у ньому. Телефон... Раніше вона давала тобі погратися, послухати якісь прості мелодії чи навіть радіо в навушниках. Але зараз... вона стереже цей телефон, ніби найбільший скарб, не розлучається з ним цілісінький день і навіть на ніч кладе під подушку.

— Мам! Ідемо на концерт, а? Дивися, усі пішли вже місця займати. Мам!..

Ти стоїш і канючиш, смакаючи її за вільну руку, бо в другій затиснуто той самий горезвісний телефон. Ти шарпаєш і шарпаєш її за руку, поки врешті вона глибоко зітхає й піднімається з лавочки. Це перший звук від неї за довгі години мовчання, хай навіть і такий скупий, але прикрашений її усмішкою, — то вже привід для того, аби весело поскакати на одній нозі до їдальні. Там уже зсунули столи вглиб до буфету, а стільці виставили рівними рядами перед імпровізованою сценою — утвореним під глухою стіною майданчиком, на якому встановили мікрофон і величезні колонки. Ти махаєш мамі рукою, коли вона врешті з'являється у дверях і про всяк випадок ще й кричиш:

— Мам! Сюди! Я зайняв місце! Я тут!

Поступово всі стільці займають такі ж, як і ви, біженці — прибулі ще ранньою весною кримчани та земляки-східняки, що наразі заповнили всі корпуси великого за будь-якими мірками санаторію (тут нема жодних відпочивальників, бо ж країна охоплена війною). Ти поки цього не розумієш, ясна річ, але усвідомлення прийде обов'язково. Ти просто ще надто маленький, аби замислюватися над цим. Іграшкові літачки — ось твій інтерес! Ти марив і мариш небом! Хтозна... Може, колись...

Перших від сцени два ряди поважна тітонька у вишиванці, яка, певно, тут за старшу, наполегливо просить не займати. Сонце виринає з-за поодиноких темних хмар і щерть заливає цю імпровізовану залу крізь бічні вікна, завішені тоненькими фіранками. Сонце наповнює приміщення, ніби дає своє благословення і на це дійство, і цим глядачам, і акторам, які виступатимуть перед ними.

Гімн України, коли багато хто в піднесенні кладе руку на серце, хвилина мовчання. Ти раптом зауважуєш, що товста тіточка поруч розмазує кулаком сльози й шмаркає носом, ніби маленька, — оце все віднині буде твоїм незримим спадком для нового життя. Тобі бути справжнім героєм України, гідним її сином — льотчиком-героєм! Ти ще нічого про це не знаєш. Навіть і не здогадуєшся про те, що оця хвилина мовчання, вірші українською, які красива твоя читає зі сцени разом зі своєю донькою майже твого віку (вони обоє у гарних вишитих сукнях, які прикрашені червоними маками пам'яті й крові, що запеклася на серці), ці пісні невідомого аматорського колективу під баян — усе це визначить твою свідомість, шлях, життєвий вибір. Ти вже відмінний, уже не той хлопчик, що ганяв у дворі м'яча й прислухався до п'яних матюків сусідських дядьків, які «відпочивали» після зміни, бо сьогодні ти не лише почув, а й відчув, що ти — українець!

— *«О, мамо рі-і-ідна, ти мене не жди-и-и! Мені в наш ді-і-ім ніколи не прийти-и-и! З мого се-е-ерця мальва проросла і кров'ю зацвіла-а-а!»*

На другому куплеті цієї пісні, яку ти чув тут, у санаторії, вже не раз, — вона лине з відкритих вікон «кримського» корпусу, лунає з телевізора замість мультиків і навіть звучить із телефонів багатьох тут, — двері розчиняються, і до їдальні заходять глядачі перших двох рядів. Це чоловіки в камуфляжі (здоровенні, як видається тобі) — хто на милицях, хто з рукою на перев'язі, хто з пов'язкою на голові. Їхні бліді й виснажені обличчя виглядають безкровними масками над темно-оливковими одностроями, декого з них підтримують попід руки волонтери.

— Це ж наші! З АТО...

— Біднесенькі... Бачите, як їх...

— Та й так добре, що живі-здорові! А скількох уже поховали...

— Може, вже й не воюватимуть?.. Поки одужають — війна скінчиться?

— Хай би так і було!

— Ой-йой-йой!.. До чого дожилися!

Пісня урвалася. Дівчина, що виконувала її, ніяково переминається біля мікрофону. Фонограму вимкнули. Під тривожне перешіптування присутніх усі вояки врешті розсідаються вільними стільцями. Знову лунають «Мальви» з іще більшим піднесенням і почуттям, бо ж тут присутні ті, про кого це писалось, але які, попри лють і ненависть ворогів, що полювали за їхнім життям, уцілили.

Ще лунають вірші й пісні, звучать побажання, відозви, заклики. Потім усіх фотографують (чи всі фотографуються), звісно, тих, хто бажає. Ви з мамою не поспішаєте до виходу. Та й куди вам поспішати? Вас ніхто не чекає в маленькому двомісному номері. Уже на самісінькому виході ви раптом стикаєтеся в дверях із молодим хлопцем-військовиком. Його біла-білісінька здалеку, забинтована до коліна нога зблизька виявляється вкритою жовтувато-сірим несвіжим гіпсом. Він не встиг вийти за двері, як на ньому повисла маленька й худенька, ще зовсім не стара жінка. Солдатик ледь утримує рівновагу на своїх милицях, а жінка все не розтискає обіймів. Нею ніби стрясає невидима сила, душить її схлипами, крізь які зі страшним свистом прориваються поодинокі слова:

— Си-и-иночку!.. Жи-и-и-ви-и-ий!.. Жи-и-ви-ий!!!

Ти вражено притискаєшся до мами, яка в правій руці стискає телефон (за цією своєю недавньою звичкою чи дивним збігом обставин?). І саме в цю мить, коли ви не можете вийти, але й назад вам повернутися нема змоги (задні глядачі підперли вас до дверей, чекаючи своєї черги, щоби вийти), мамин телефон починає дзвонити — голосно, відчайдушно, перекриваючи своєю мелодією схлипування й плач солдатської матері. Твоя мама притискає телефон до вуха, і в наступну мить ти чуєш її якийсь змінений (ти точно ще ніколи не чув, аби вона з кимось так говорила), майже суворий голос:

— Не треба більше воювати! Кого ви вбиваєте? За що боретесь? Хай буде мир!

Про авторку

Тетяна Белімова народилася в Києві в родині інженерів — радіофізика та хіміка, але, на диво, обрала фах філолога, вступивши до Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, на спеціальність «українська мова та література». Потім закінчила аспірантуру цього ж університету й захистила дисертацію з історії української літератури, дослідивши особливості прози В. Домонтовича.

Відтоді працювала й досі працює на кафедрі української мови, літератури та східних мов університету «Україна». Автор навчальних програм і наукових статей, методичних рекомендацій і посібника з прози українського модернізму. Особливий науковий інтерес Тетяни Белімової становить сучасний український літературний процес, тому вона інколи пише рецензії на твори своїх колег-письменників і мріє колись видати велике дослідження про них.

Художню прозу почала писати сім років тому, звернувшись спершу до малих прозових форм, які зараз об'єднані у дві збірки («Тіні» та «Мертві квіти») і у вигляді веб-книг розміщені в Інтернеті. Оповідання Тетяни Белімової друкували газета «Літературна Україна» та журнал «Дніпро».

Її роман «Київ.иа» у 2013 році здобув III премію міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» в номінації «Романи». Наступного року роман Тетяни Белімової «Вільний світ» отримав Гран-прі цього ж конкурсу. Обидва романи вийшли книжками.

Тетяна Белімова — мама трьох чарівних дітей: донечки, синочка й ще однієї донечки. Саме вони й спонукали її до творчості, адже коли не треба ходити на роботу й виконувати педагогічне навантаження, час на творчість додається сам собою.

Найбільшим своїм досягненням у домашньому побуті Тетяна Белімова вважає вирощування орхідей і випікання піци. Як перше, так і друге хобі авторки з роками відшліфовується й набуває нової, витонченої майстерності. А ще вона любить спорт, активний відпочинок, хоча чесно визнає, що можливість посидіти з цікавою книжкою не проміняє ні на що у світі!

ТЕПЛІ ІСТОРІЇ

Ми віримо, що добрі книжки можуть не лише надихати, а й змінювати життя, тому й дуже хочемо допомогти їм народитися. Дякуємо вам, шановні читачі, за щирі слова підтримки, дякуємо кожному автору, що надіслав свої оповідання в редакцію, і якщо ви поки не знайшли свого імені в книжці, то це не означає, що не побачите його в наступній, оскільки серія «Теплі історії» продовжується!

Плануються нові видання на такі теми:

- *Друзі*
- *Родинний затишок*
- *Студентські історії*
- *Подорожі та ін.*

Якщо ви хочете долучитися до нашого проекту, надсилайте свої рукописи на електронну скриньку: tepli@brightstar.com.ua

Або листами на поштову адресу: **Видавництво «Брайт Стар Паблішинг», а/с 87, Київ 02002, Україна.**

Заходьте до нас на Фейсбук!

Сторінка «Теплих історій» —

<https://www.facebook.com/Tepla.Seriya>

Сторінка видавництва —

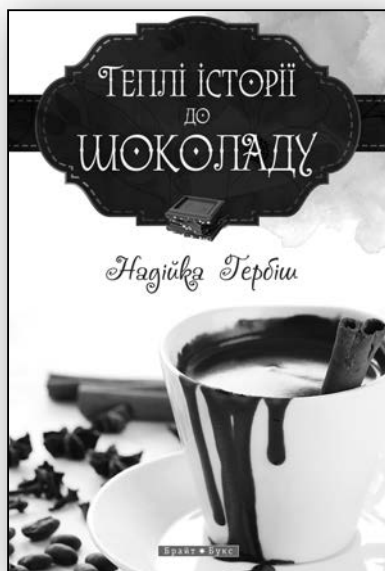
<https://www.facebook.com/BrightStarPublishing>

Сторінка книжок Надійки Гербіш —

<https://www.facebook.com/Tepli.istoriyi>

Книжки із серії «Теплі історії»

Книжки із серії «Теплі історії»

Книжки із серії «Теплі історії»

Видавництво "Брайт Стар Паблішинг"

•

Дякуємо, що придбали нашу книгу.
Віримо, що її читання принесе вам насолоду й користь.

•

Порекомендуйте книгу вашим друзям.
Дякуємо.

•

Маєте рукопис і хочете запропонувати до видання?
Будемо раді розглянути, пишіть:
info@brightstar.com.ua

•

Інші наші книги тут, заходьте:
www.brightstar.com.ua

•

Стежте за нами у Facebook:
facebook.com/BrightStarPublishing
facebook.com/Tepla.Seriya

•

Відділ продажу:
Тел.: (067) 734 9942, (044) 593 2062

•

Поштова адреса:
А/с 87, Київ 02002, Україна

•

Be Bright, Read Books!

Брайт ★ Букс